

**Kolmannen maan kansalaisen rikosperusteinen maasta
karkottaminen – tarkoitus, teoria ja käytäntö vuosina
2012–2019**

Itä-Suomen yliopisto
Oikeustieteiden laitos
Pro gradu -tutkielma ja seminaari,
rikos- ja prosessioikeus
25.6.2020
Tekijä: Johanna Kuikka 271192
Ohjaajat: Matti Tolvanen ja Heikki
Kallio

Tiivistelmä

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO

Tiedekunta Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta		Yksikkö Oikeustieteiden laitos	
Tekijä Johanna Kuikka			
Työn nimi Kolmannen maan kansalaisen rikosperusteinen maasta karkottaminen – tarkoitus, teoria ja käytäntö vuosina 2012–2019			
Pääaine Rikos- ja prosessioikeus ja rikollisuuden tutkimus	Työn laji Pro gradu -tutkielma	Aika 25.6.2020	Sivuja XV + 92
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tutkielman aiheena on kolmannen maan kansalaisen rikosperusteinen maasta karkottaminen lainsäädännössä ja oikeuskäytännössä vuosina 2012–2019. Rikosperusteisesta maasta karkottamisesta on kyse, kun karkottaminen toimeenpannaan ulkomaalaislain 149.1,2 §:n perusteella. Tutkielmassa karkottamisen perusteina on huomioitu myös rikoksen perusteella tapahtuvaan karkottamiseen olennaisesti liittyvät ulkomaalaislain 149.1,3–4 §:t. Tutkielmassa perehdytään korkeimman hallinto-oikeuden ja Helsingin hallinto-oikeuden kolmannen maan kansalaisen karkottamista koskeviin ratkaisuihin kyseisiltä vuosilta. Ratkaisujen analyysillä on tarkoitus havainnoida, näkyykö vuoden 2015 turvapaikanhakijoiden määrän huomattava kasvu maassa jo oleskeluluvalla oleskelevien ulkomaalaisten maasta poistamisratkaisuisa. Tutkielman empiirisenä aineistona on 12 korkeimman hallinto-oikeuden ja 37 Helsingin hallinto-oikeuden karkottamisratkaisua. Oikeuskäytäntöä analysoivan osion metodina on empiirisessä oikeustutkimuksessa käytetty menetelmä, laadullinen sisällönanalyysi.</p> <p>Hallinto-oikeuskäytännön analyysin perusteella vuoden 2015 pakolaisten määrän äkillinen kasvu ei näyttäisi merkittävästi vaikuttaneen tuomioistuinten tekemiin karkottamisratkaisuihin. Aineistosta voi havaita lieviä muutoksia karkottamispäätösten yhteydessä annettavien maahan-tulokieltojen pituuksissa. Maahantulokielto määrätään aineiston perusteella aikaisempaa pidemmälle ajalle.</p> <p>Tutkielmassa analysoidaan myös karkottamista rikoksen seuraamuksena ja sitä, kuinka <i>ne bis in idem</i> -periaate suhteutuu rikoksen perusteella tapahtuvaan karkottamiseen. Tutkielmassa käytetään empiirisen metodin ohella oikeusdogmaattista metodia. Johtopäätöksenä tulkitseen karkottamisen olevan hallinnollinen turvaamistoimenpide, jossa on rangaistukselle tyypillisiä piirteitä. Lisäksi karkottaminen voi toimia tosiasiallisena pelotteena ja siten näyttäytyä asianosaiselle rikoksen varsinaisena seuraamuksena.</p>			
<p>Avainsanat</p> <p>ulkomaalaisoikeus, maasta poistaminen, karkottaminen, karkottaminen rangaistuksena, ne bis in idem, hallinto-oikeuskäytäntö, rikoksen seuraamukset, rikosperuste, turvaamistoimenpide</p>			

SISÄLLYS

LÄHTEET	V
LYHENNELUETTELO	XIV
1 JOHDANTO	1
1.1 Aiheen ajankohtaisuus, rajausta ja tutkimuskysymykset.....	1
1.2 Menetdit ja aineisto.....	3
1.3 Aikaisempi tutkimus ja tutkielman rakenne.....	7
2 HISTORIAKATSAUS AIHEESEEN	9
2.1 Ulkomaalaiset Suomessa.....	9
2.2 Karkottaminen rangaistuksena	11
3 KESKEISET PERUS- JA IHMISOIKEUDET	14
3.1 Euroopan ihmisoikeussopimus.....	14
3.2 Muut keskeiset ihmisoikeussopimukset.....	17
3.3 Euroopan unionin lainsäädäntö	18
3.4 Suomen perustuslaki	21
4 KARKOTTAMINEN	23
4.1 Karkottaminen ulkomaalaislaissa	23
4.1.1 Karkottamisen edellytykset yleisesti	23
4.1.2 Rikospöusteinen karkottaminen	24
4.2 Kolmannen maan kansalainen	26
4.2.1 Kolmannen maan kansalaisen määritelmä ja oleskeluluvat	26
4.2.2 Pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa.....	27
4.2.3 Unionin kansalaisen perheenjäsen.....	29
4.3 Karkotusmenettely ja päätöksen täytäntöönpano.....	30
4.4 Maahantulon edellytykset	31
4.5 Maahantulokielto.....	35
4.6 Kokonaisharkinta	37
5 KARKOTTAMINEN – TURVAAMISTOIMENPIDE VAI RANGAISTUS?.....	40
5.1 Turvaamistoimenpiteen ja rangaistuksen eroista	40
5.1.1 Rangaistuksen määritelmä	40
5.1.2 Turvaamistoimenpiteen oikeudellinen luonne.....	42
5.2 Karkottamismenettely rangaistusluontoisena toimenpiteenä ja rikoksen seuraamuksena	45
5.3 Ne bis in idem -periaatteen toteutuminen	47
6 HALLINTOTUOMIOISTUINTEIN RATKAISUKÄYTÄNTÖÄ.....	51
6.1 Tutkimukseen sisällytetyistä ratkaisuksista.....	51

IV

6.1.1 Rajaukset ja hakuehdot.....	51
6.1.2 Menetelmä	52
6.2 Ratkaisut vuosittain ja oikeusasteittain	53
6.2.1 Vuosi 2012.....	53
6.2.2 Vuosi 2013.....	55
6.2.3 Vuosi 2014.....	57
6.2.4 Vuosi 2015.....	58
6.2.5 Vuosi 2016.....	61
6.2.6 Vuosi 2017.....	66
6.2.7 Vuosi 2018.....	73
6.2.8 Vuosi 2019.....	79
6.3 Tulosten analysointi	85
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	90

LÄHTEET

KIRJALLISUUS

- Aer, Janne, Ulkomaalaisoikeuden perusteet. Alma Talent Oy 2016.
- Beckley, Amber L., Correlates of war? Towards an Understanding of Nativity-Based Variation in Immigrant Offending. *European Journal of Criminology* 10:4 (2013), s. 408–423.
- Epiney, Astrid – Egbuna-Joss, Andrea, II. Regulation (EC) No. 562/2006 of the European Parliament and of the Council of 15 March 2006 establishing a Community Code on the rules governing the movement of persons across borders (Schengen Borders Code), s. 52–115 teoksessa Hailbronner, Kay – Thym, Daniel (toim.), *EU Immigration and Asylum Law. A Commentary*. Toinen painos. C. H. Beck/Hart/Nomos 2016.
- Ervasti, Kaijus, Empiirinen oikeustutkimus, s. 9–15 teoksessa Lindfors, Heidi (toim.), *Empiirinen tutkimus oikeustieteessä. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 64*. Helsinki 2004.
- Eskola, Jari – Suoranta, Juha, Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino 1998.
- Fredman, Markku, Hämmäntävä ne bis in idem -tulkinta. Blogiteksti. Asianajotoimisto Fredman & Månsson 17.11.2016. [<http://www.fredman-mansson.fi/fi/henkilosto/markku-fredman/blogit/333-hammentava-ne-bis-in-idem-tulkinta>] (21.2.2020)
- Frände, Dan, Yleinen rikosoikeus. Suom. Markus Wahlberg. Edita Publishing Oy 2005.
- Frände, Dan – Matikkala, Jussi – Tapani, Jussi – Tolvanen, Matti – Viljanen, Pekka – Wahlberg, Markus, Keskeiset rikokset. Edita Publishing Oy 2018. (Frände ym. 2018)
- Grant, Stefanie, The recognition of migrants' rights within the UN human rights system: the first 60 years, s. 25–47 teoksessa Dembour, Marie-Bénédicte – Kelly, Tobias (toim.), *Are Human Rights for Migrants? Critical Reflections on the Status of Irregular Migrants in Europe and the United States*. Routledge 2011.
- Hagelstam, Camilla, Lasten ja nuorten rikollisuus, s. 371–398 teoksessa Santtila, Pekka – Weizmann-Henelius, Ghitta (toim.), *Oikeuspsykologia*. Edita Publishing Oy 2008.
- Hakalehto, Sivianna – Sovela, Katariina, Lapsen etu ja sen ensisijaisuus ulkomaalaisasioita koskevassa päätöksenteossa, s. 407–448 teoksessa Kallio, Heikki – Kotkas, Toomas – Palander, Jaana (toim.), *Ulkomaalaisoikeus*. Alma Talent Oy 2018.
- Hallberg, Pekka – Karapuu, Heikki – Ojanen, Tuomas – Scheinin, Martin – Tuori, Kaarlo, Viljanen, Veli-Pekka, *Perusoikeudet. 2., uudistettu painos*. WSOYpro Oy 2011. (Hallberg ym. 2011)

- Helenius, Dan, *Ne bis in idem i den finska och europeiska straffprocessrätten*. Alma Talent 2019.
- Helminen, Klaus – Kuusimäki, Matti – Rantaeskola, Satu, *Poliisilaki*. Alma Talent Oy 2012.
- Hirvelä, Päivi – Heikkilä, Satu, *Ihmisoikeudet. Käsikirja EIT:n oikeuskäytäntöön. 2., uudistettu painos*. Alma Talent Oy 2017.
- Husa, Jaakko – Mutanen, Anu – Pohjolainen, Teuvo, *Kirjoitetaan juridiikkaa*. Talentum 2010.
- Iglesias Sánchez, Sara, *Fundamental Rights Protection for Third Country Nationals and Citizens of the Union: Principles for Enhancing Coherence*. *European Journal of Migration and Law* 15 (2) 2013, s. 137–153.
- Jokela, Antti, *Rikosprosessioikeus. 5., uudistettu painos*. Alma Talent 2018.
- Juntunen, Alpo, *Suomalaisten karkottaminen Siperiaan autonomian aikana ja karkotetut Siperiassa. Siirtolaisuustutkimuksia A 10*. Siirtolaisuusinstituutti 1983.
- Juvonen, Anna-Maija, *Maahanmuuton juridiikkaa. Käytännön käsikirja*. Edita Publishing Oy 2012.
- Kainulainen, Heini, *Teemahaastattelut kriminologisessa tutkimuksessa*, s. 17–26 teoksessa Lindfors, Heidi (toim.), *Empiirinen tutkimus oikeustieteessä. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 64*. Helsinki 2004.
- Kallio, Heikki, *Kolmannen maan kansalaisen laittoman oleskelun ja siihen liittyvän luvattoman työnteon ja työn teettämisen rikosoikeudellinen suhde*. *Edilex-sarja* 2014/2, 20.1.2014. [<https://www.edilex.fi/artikkelit/11952>].
- Kallio, Heikki, *Rangaistava menettely ja rikosvastuu kolmannen maan kansalaisen luvattomaan työntekoon liittyvissä rikoksissa*. *Dissertations in Social Sciences and Business Studies No 108*. University of Eastern Finland 2015.
- Kallio, Heikki, *Maahantulo ja maassa oleskelu*, s. 121–171 teoksessa Kallio, Heikki – Kotkas, Toomas – Palander, Jaana (toim.), *Ulkomaalaisyhteisyys*. Alma Talent Oy 2018. (Kallio 2018a)
- Kallio, Heikki, *Maasta poistaminen*, s. 449–515 teoksessa Kallio, Heikki – Kotkas, Toomas – Palander, Jaana (toim.), *Ulkomaalaisyhteisyys*. Alma Talent Oy 2018. (Kallio 2018b)
- Kalverboer, Margrite – Beltman, Daan – van Os, Carla – Zijlstra, Elianne, *The Best Interests of the Child in Cases of Migration. Assessing and Determining the Best Interests of the Child in Migration Procedures*. *International Journal of Children's Rights* 25 (1) 2017, s. 114–139. (Kalverboer ym. 2017)

- Keinänen, Anssi – Väättänen, Ulla, Empiirinen oikeustutkimus – mitä ja milloin?, s. 246–271 teoksessa Miettinen, Tarmo (toim.), Oikeustieteellinen opinnäyte – Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta. Edilex Kirjat 16.2.2016. [www.edilex.fi/kirjat/16170]
- Kekkonen, Jukka, Autonomian ajan rikosoikeus, s. 258–269 teoksessa Letto-Vanamo, Pia (toim.), Suomen oikeushistorian pääpiirteet – Sukuvallasta moderniin oikeuteen. Gaudeamus 1991.
- Kivivuori, Janne – Aaltonen, Mikko – Näsi, Matti – Suonpää, Karoliina – Danielsson, Petri, Kriminologia: rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa. Gaudeamus 2018. (Kivivuori ym. 2018)
- Kochenov, Dimitry, The Right to Leave Any Country Including One’s Own, s. 143–177, teoksessa Plender, Richard (toim.), Issues in International Migration Law. Brill Nijhoff 2015.
- Kolehmainen, Antti, Tutkimusongelma ja metodi lainopillisessa työssä, s. 106–134 teoksessa Miettinen, Tarmo (toim.), Oikeustieteellinen opinnäyte – Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta. Edilex Kirjat 16.2.2016. [www.edilex.fi/kirjat/16170]
- Kuosma, Tapio, Suomea velvoittavista kansainvälisistä sopimuksista ulkomaalaislain soveltamista koskevia asioita ratkaistaessa, osa I. Defensor Legis N:o 3/2002, s. 413–429. (Kuosma 2002a)
- Kuosma, Tapio, Suomea velvoittavista kansainvälisistä sopimuksista ulkomaalaislain soveltamista koskevia asioita ratkaistaessa, osa II. Defensor Legis N:o 5/2002, s. 880–895. (Kuosma 2002b)
- Kuosma, Tapio, Turvapaikka ja pakolaisasema. Nordbooks 2016.
- Laine, Matti, Kriminologia ja rankaisun sosiologia. 2., uudistetun laitoksen 2. painos. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Acta Poenologica 1/2014.
- Leitzinger, Antero, Ulkomaalaiset Suomessa 1812–1972. East-West Books 2008. (Leitzinger 2008a)
- Leitzinger, Antero, Ulkomaalaispolitiikka Suomessa 1812–1972. East-West Books 2008. (Leitzinger 2008b)
- Linderborg, Henrik – Blomster, Peter – Tyni, Sasu – Muiluvuori, Marja-Liisa, Laatuaikaa vankilassa? Tutkimus vankilaelämän laatuun vaikuttavista tekijöistä. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 1/2012. (Linderborg ym. 2012)
- Matikkala, Jussi, Rikosoikeudellinen seuraamusjärjestelmä. Edita 2010.

- Melander, Sakari, Ajokielto seuraamuksena. Edilex 7.1.2014. [<https://www.edilex.fi/artikkelit/11714>]
- Metsämuuronen, Jari, Laadullisen tutkimuksen perusteet, s. 83–152 teoksessa Metsämuuronen, Jari (toim.), Laadullisen tutkimuksen käsikirja. International Methelp Ky 2011.
- Palander, Jaana, Ulkomaalaisoikeuden sääntelyjärjestelmä, s. 1–38 teoksessa Kallio, Heikki – Kotkas, Toomas – Palander, Jaana (toim.), Ulkomaalaisoikeus. Alma Talent Oy 2018.
- Peers, Steve, Immigration and asylum, teoksessa Barnard, Catherine – Peers, Steve (toim.), European Union Law. Toinen painos. Oxford University Press 2017.
- Pellonpää, Matti, Expulsion in International Law: A Study in International Aliens Law and Human Rights with Special Reference to Finland. Suomalainen Tiedeakatemia 1984.
- Pellonpää, Matti – Gullans, Monica – Pölönen, Pasi – Tapanila, Antti, Euroopan ihmisoikeussopimus. 6., uudistettu painos. Alma Talent 2018. (Pellonpää ym. 2018)
- Perruchoud, Richard, State sovereignty and freedom of movement, s. 123–151 teoksessa Opekin, Brian – Perruchoud, Richard – Redpath-Cross, Jillyanne (toim.), Foundations of International Migration Law. Cambridge University Press 2012.
- Raitio, Juha, Euroopan unionin oikeus. Alma Talent Oy 2016.
- Sainio, Toivo, Muukalaisen oikeusasemasta erityisesti Suomen oikeutta silmällä pitäen I. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja A-sarja N:o 61. Suomalainen Lakimiesyhdistys 1959.
- Sainio, Toivo, Muukalaisen oikeusasemasta erityisesti Suomen oikeutta silmällä pitäen II. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja A-sarja N:o 80. Suomalainen Lakimiesyhdistys 1968.
- Simeon, James C., What is the future of non-refoulement in international refugee law?, s. 183–206 teoksessa Juss, Satvinder Singh (toim.), Research Handbook on International Refugee Law. Edward Elgar Publishing Limited 2019.
- Similä, Juha, Kansainvälinen suojeleminen, s. 281–355 teoksessa Kallio, Heikki – Kotkas, Toomas – Palander, Jaana (toim.), Ulkomaalaisoikeus. Alma Talent Oy 2018.
- Tapani, Jussi – Tolvanen, Matti, Rikosoikeus – Rangaistuksen määrääminen ja täytäntöönpano. 3., uudistettu painos. Talentum Pro 2016.
- Tapani, Jussi – Tolvanen, Matti – Hyttinen, Tatu, Rikosoikeuden yleinen osa – Vastuuoppi. 3., uudistettu painos. Alma Talent Oy 2019.

- Tolvanen, Matti, Liiketoimintakielto ja kiellon valvonta. Defensor Legis N:o 4/2008, s. 485–499.
- Tolvanen, Matti, Rangaistusteoriat – mitä ne ovat ja mihin niitä tarvitaan? Oikeus 4/2009, s. 358–379.
- Vuorela, Miikka, Kaksoisrangaistavuuden kieltö ja osallisuus rikokseen. Defensor Legis N:o 5/2014, s. 764–775.
- Wojnowska-Radzińska, Julia, The Right of an Alien to be Protected against Arbitrary Expulsion in International Law. Brill Nijhoff 2015.

VIRALLISLÄHTEET

- HE 186/1981 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle ulkomaalaislaiksi.
- HE 47/1990 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle ulkomaalaislaiksi.
- HE 183/1997 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle ampuma-aselaiksi ja laiksi poliisilain 23 §:n sekä laiksi poliisin henkilökäestereistä annetun lain 19 ja 20 §:n muuttamisesta.
- HE 50/1998 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta.
- HE 28/2003 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle ulkomaalaislaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.
- HE 94/2006 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain ja opintotukilain 1 §:n muuttamisesta.
- HE 205/2006 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta.
- HE 106/2009 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ampuma-aselain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta sekä kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja kaupan torjumista koskevan lisäpöytäkirjan hyväksymisestä ja laiksi lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.
- HE 169/2014 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta.
- HE 179/2018 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ampuma-aselain, vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain sekä asevelvollisuuslain 97 a §:n muuttamisesta.
- KAA 4/2015 vp, Kansalaisaloite. Rikokseen syyllistyneen ulkomaalaisen karkottaminen. Oikeusministeriö, Lainvalmisteluosasto. Lausunto eduskunnan hallintovaliokunnalle. Rikokseen syyllistyneen ulkomaalaisen karkottaminen (KAA/4/2015 vp). 16.5.2016.
- Sisäministeriö, Kansallinen riskiarvio 2018. Sisäministeriön julkaisuja 2019:5.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun tiedote. Uusi yhdenvertaisuusvaltuutettu toivoo, ettei yhdenvertaisuus jäisi talouden jalkoihin. 21.5.2015. [<https://www.syrjinta.fi/-/uusi-yhdenvertaisuusvaltuutettu-toivoo-ettei-yhdenvertaisuus-jaisi-talouden-jalkoihin>] (16.6.2020)

INTERNET-LÄHTEET

Korkein oikeus. Korkein oikeus ei poista eikä pura lainvoimaisia veropetostuomioita ne bis in idem -kiellon muuttunutta tulkintaa edeltävältä ajalta. [<https://korkeinoikeus.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2014/12/korkeinoikeuseipoistaekapurainvoimaisiaveropetostuomioitanebisinidem-kiellonmuuttunuttatulkintaaedeltavaltajalta.html>] (21.2.2020)

Maahanmuuttovirasto. Tilastot. [<https://tilastot.migri.fi/>] (22.4.2020)

Poliisi.fi. Liikenneturvallisuus: Ajokiellot. [<https://www.poliisi.fi/liikenneturvallisuus/ajokiellot>] (27.1.2020)

Sisäministeriö. Pakolainen pakenee vainoa kotimaassaan. [<https://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>] (10.1.2020)

Sisäministeriö. Usein kysytyt kysymykset turvapaikanhakijoista. [<https://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset/ukk>] (25.2.2020)

Sisäministeriö. Pieni ministeriö, suuri hallinnonala. [<https://intermin.fi/ministerio/hallinnon-ala>] (16.6.2020)

Tilastokeskus. Ulkomaan kansalaiset. [<https://www.tilastokeskus.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaan-kansalaiset.html>] (9.6.2020)

Yle Uutiset. Karkottaako Suomi seksuaalirikokseen syyllistyneen ulkomaalaisen? 7 asiaa, jotka sinun tulisi tietää karkottamisesta. 15.1.2019. [<https://yle.fi/uutiset/3-10595343>] (10.1.2020)

OIKEUSTAPAUKSET

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin

Engel ym. v. Alankomaat, 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 5370/72, 8.6.1976.

Chahal v. Yhdistynyt kuningaskunta, 22414/93, 15.11.1996.

Maaouia v. Ranska, 39652/98, 5.10.2000.

Boultif v. Sveitsi, 54273/00, 2.8.2001.

Üner v. Alankomaat, 46410/99, 18.10.2006.

Kaya v. Saksa, 31753/02, 28.6.2007.

Emre v. Sveitsi, 42034/04, 22.5.2008.

Maslov v. Itävalta, 1638/03, 23.6.2008.

Sergey Aleksandrovich Zolotukhin v. Venäjä, 14939/03, 10.2.2009.

Onur v. Yhdistynyt kuningaskunta, 27319/07, 17.2.2009.

Emre (Nro 2) v. Sveitsi, 5056/10, 11.10.2011.

A.H. Khan v. Yhdistynyt kuningaskunta, 6222/10, 20.12.2011.

Gablshvili v. Venäjä, 39428/12, 26.6.2014.

M.P.E.V. v. Sveitsi, 3910/13, 8.7.2014.

R.H. v. Ruotsi, 4601/14, 10.9.2015.

A ja B v. Norja, 24130/11 ja 29758/11, 15.11.2016.

Euroopan unionin tuomioistuin

Asia C-348/09, P. I. v Oberbürgermeisterin der Stadt Remscheid, EU:C:2012:300.

Asia C-636/16, Wilber López Pastuzano v Delegación del Gobierno en Navarra,
EU:C:2017:949.

Korkein oikeus

KKO 2013:59

KKO 2014:93

KKO 2014:94

KKO 2014:95

KKO 2018:7

Korkein hallinto-oikeus

KHO 6.3.2009/538 (LRS)

KHO 26.3.2012 t. 699

KHO 11.7.2012 t. 1974

KHO 2.12.2013 t. 3783

KHO 2014:118

KHO 2015:18

KHO 5.1.2016 t. 9

KHO 2016:199

KHO 5.5.2017 t. 2169

KHO 13.6.2017 t. 2863 (LRS)

KHO 2017:121

KHO 29.3.2018 t. 1522 (muu päätös)

KHO 2018:109

KHO 18.10.2018 t. 4805

KHO 2.11.2018 t. 5101

Hallinto-oikeudet

Helsingin HaO 26.6.2012 t. 12/0804/3

Helsingin HaO 16.11.2012 t. 12/1134/1

Helsingin HaO 13.2.2013 t. 13/0166/3

Helsingin HaO 24.4.2013 t. 13/0467/3

Helsingin HaO 30.5.2013 t. 13/0667/3

Helsingin HaO 29.7.2013 t. 13/0920/3

Helsingin HaO 31.1.2014 t. 14/0136/3

Helsingin HaO 2.7.2015 t. 15/0917/3

Helsingin HaO 22.9.2015 t. 15/1323/3

Helsingin HaO 30.11.2015 t. 15/1577/1

Helsingin HaO 3.2.2016 t. 16/0122/3

Helsingin HaO 23.2.2016 t. 16/0208/4

Helsingin HaO 8.3.2016 t. 16/0453/7

Helsingin HaO 29.7.2016 t. 16/0334/73

Helsingin HaO 19.8.2016 t. 16/0591/72

Helsingin HaO 16.12.2016 t. 16/1359/3

Helsingin HaO 27.3.2017 t. 17/0289/73

Helsingin HaO 27.3.2017 t. 17/0290/73

Helsingin HaO 27.4.2017 t. 17/0472/6

Helsingin HaO 8.5.2017 t. 17/0495/6

Helsingin HaO 8.6.2017 t. 17/0428/4

Helsingin HaO 12.6.2017 t. 17/0440/4

Helsingin HaO 12.7.2017 t. 17/0664/1

Helsingin HaO 12.10.2017 t. 17/1006/6

Helsingin HaO 1.2.2018 t. 18/0089/6

Helsingin HaO 29.3.2018 t. 18/0300/6
Helsingin HaO 5.4.2018 t. 18/0321/6
Helsingin HaO 24.7.2018 t. 18/0618/71
Helsingin HaO 24.7.2018 t. 18/0402/72
Helsingin HaO 20.9.2018 t. 18/0814/6
Helsingin HaO 20.2.2019 t. 19/0143/6
Helsingin HaO 22.2.2019 t. 19/0147/4
Helsingin HaO 25.2.2019 t. 19/0124/3
Helsingin HaO 14.5.2019 t. 19/0465/1
Helsingin HaO 19.11.2019 t. 19/0866/3
Helsingin HaO 2.12.2019 t. 19/1030/6
Helsingin HaO 17.12.2019 t. 19/0939/3
Itä-Suomen HaO 11.6.2019 t. 19/0556/1

LYHENNELUETTELO

AAseL	ampuma-aselaki 1/1998
AKL	ajokorttilaki 386/2011
EIOS	yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi (Euroopan ihmisoikeussopimus, SopS 18–19/1990)
EIT	Euroopan ihmisoikeustuomioistuin
EU	Euroopan unioni
EUVL	Euroopan unionin virallinen lehti
EYVL	Euroopan yhteisöjen virallinen lehti
HaO	hallinto-oikeus
HE	hallituksen esitys
HeHaO	Helsingin hallinto-oikeus
ISIS	the Islamic State of Iraq and Syria
KAAs	kansalaisaloite
KHO	korkein hallinto-oikeus
KKO	korkein oikeus
KP-sopimus	kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus ja siihen liittyvä valinnainen pöytäkirja yksilövalituksista SopS 7–8/1976
KRG	Kurdistan Regional Government, Pohjois-Irakin autonominen kurdialue
LRS	lyhyt ratkaisuseloste (KHO:n 30.9.2002 jälkeen julkaisema muu kuin vuosikirjapäätös)
Migri	Maahanmuuttovirasto
ORK	Oikeusrekisterikeskus
palauttamisdirektiivi	Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/115/EY, annettu 16 päivänä joulukuuta 2008, jäsenvaltioissa sovellettavista yhteisistä vaatimuksista ja menettelyistä laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten palauttamiseksi, EUVL, N:o L 348, 24.12.2008, s. 98
PL	Suomen perustuslaki 731/1999
RajavL	rajavartiolaki 578/2005
RL	rikoslaki 39/1889

SEU	Euroopan unionista tehdyn sopimuksen konsolidoitu toisinto, EUVL, N:o C 202, 7.6.2016, s. 13
SEUT	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen konsolidoitu toisinto, EUVL, N:o C 202, 7.6.2016, s. 47
SopS	Suomen säädöskokoelman sopimussarja
t.	taltio
UlkL	ulkomaalaislaki 301/2004
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees, Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisjärjestö
vp	valtiopäivät
YK	Yhdistyneet kansakunnat

1 JOHDANTO

1.1 Aiheen ajankohtaisuus, rajaus ja tutkimuskysymykset

Ulkomaalaisen maasta poistaminen on herättänyt keskustelua suomalaisten keskuudessa kuin myös yhteiskunnallisella tasolla koko 2010-luvun ajan. Erityisesti vuonna 2015 alkanut niin sanottu pakolaiskriisi on herättänyt kansalaisissa keskustelua. Kriisin aikana Suomeen saapui 32 476 turvapaikanhakijaa, mikä on huomattavasti enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Tätä aikaisemmin turvapaikanhakijoita on tullut Suomeen noin 1500–6000 hakijaa vuodessa.¹ Laajamittainen maahantulo aiheuttaa yhteiskuntaan erilaisia uhkia, kuten uhkaa yhteiskunnan henkiselle kriisinkestokyvyille ja julkiselle taloudelle. Samoin laajamittaisen maahantulon myötä vakava rikollisuus voi lisääntyä.² Julkisuudessa on ollut paljon keskustelua siitä, pitäisikö rikokseen syylistynyt ulkomaalainen karkottaa automaattisesti.³

Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkin, onko 2010-luvun puolivälin pakolaiskriisi vaikuttanut kolmannen maan kansalaisen rikoksen perusteella tapahtuviin karkottamisratkaisuihin korkeimman hallinto-oikeuden (KHO) ja Helsingin hallinto-oikeuden (HeHaO) oikeuskäytännössä. Pakolaiskriisin aikana Suomeen saapuneet kolmannen maan kansalaiset⁴ olivat turvapaikanhakijoita, eli henkilöitä, joille ei vielä ole myönnetty pidempiaikaista laillista oleskeluoikeutta maassa. Turvapaikanhakijoiden tekemästä rikollisuudesta on keskusteltu mediassa paljon. Turvapaikanhakijan tehdessä rikoksen on hänen maasta poistamisessaan kuitenkin kysymys käännyttämisestä. Tässä tutkielmassa tavoitteenani on kuitenkin tarkastella, näkyykö turvapaikanhakijoiden määrän äkillinen nousu myös maassa jo oleskeluluvalla oleskelleiden kolmannen maan kansalaisten karkottamisratkaisuissa, ja ovatko korkein hallinto-oikeus ja Helsingin hallinto-oikeus ottaneet näkyvää kantaa asiaan ratkaisuisaan. Aihe valikoitui ajankohtaisuutensa vuoksi. Pakolaiskriisin alusta on vuonna 2020 kulunut viisi vuotta, joten mikäli karkottamisen ratkaisukäytännössä on havaittavissa muutosta 2010-luvulla, on se nähtävissä olemassa olevista ratkaisuista.

Aihe on rajattu koskemaan pelkästään kolmannen maan kansalaisia, sillä esimerkiksi Euroopan unionin (EU) kansalaisten karkottamisen suhteen lainsäädäntö on tiukempi kuin

---

¹ Sisäministeriö, kohta Vastuualueet, kohta Turvapaikanhakijat ja pakolaiset.

² Sisäministeriö 2019, s. 33.

³ Yle Uutiset 15.1.2019.

⁴ Kolmannen maan kansalaisella tarkoitetaan muuta kuin Euroopan unionin kansalaista tai häneen rinnastettavaa. Ks. tämän tutkielman luku 4.2.

kolmannen maan kansalaisten suhteen.⁵ Aihe on myös rajattu koskemaan vain rikoksen perusteella tapahtuvaa karkottamista; tällöin karkottaminen tapahtuu ulkomaalaislain (301/2004, UlkL) 149.1,2 §:n (565/2019) perusteella. Kyseisen lainkohdan mukaan ”maasta voidaan karkottaa oleskeluvalla oleskellut tai Suomen kansalaisuuden menettänyt ulkomaalainen, jonka on todettu syyllistyneen rikokseen, josta on säädetty enimmäisrangaistuksena vähintään yksi vuosi vankeutta taikka jonka on todettu syyllistyneen toistuvasti rikoksiin”. Olen sisällyttänyt tutkimukseen myös oikeustapaukset, joissa karkottamista on harkittu tai se on toimeenpantu UlkL 149.1,3 tai 149.1,4 §:ien perusteella. Tällöin karkottaa voidaan oleskeluvalla oleskellut tai Suomen kansalaisuuden menettänyt henkilö, joka on käyttäytymisellään osoittanut olevansa vaaraksi muiden turvallisuudelle tai joka on ryhtynyt, taikka jonka voidaan aikaisemman toimintansa perusteella tai muutoin perustellusta syystä epäillä ryhtyvän Suomessa kansallista turvallisuutta vaarantavaan toimintaan. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden perusteella tapahtuva karkottaminen on käytännön lainsoveltamistilanteissa hyvin lähellä rikoksen perusteella tapahtuvaa karkottamista, koska molemmissa tilanteissa on usein tosiasiallisesti kysymys rikollisen teon tehneen henkilön maasta poistamisesta. Täten yleinen järjestys ja turvallisuus -perusteen sisällyttäminen tutkimukseen on aiheellista.

Tutkimus on rajattu käsittelemään karkottamismenettelyä, joten muita maasta poistamismenettelyjä ei ole sisällytetty empiiriseen osioon. Rajauksen perusteluna on tutkielman selkeyttäminen. Tutkielman aineistona on käytetty korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja niiden lainsäädännön tulkintaa ohjaavan luonteen takia.⁶ Korkeimman hallinto-oikeuden aihetta käsittelevien ratkaisujen vähäisestä määrästä johtuen mukaan on sisällytetty myös Helsingin hallinto-oikeuden ratkaisuja vuosilta 2012–2019.

Tämän pro gradu -tutkielman tärkeimpänä tavoitteena on analysoida, näkyykö vuoden 2015 pakolaiskriisi korkeimman hallinto-oikeuden ja Helsingin hallinto-oikeuden ratkaisukäytännössä karkottamisratkaisujen suhteen. Pohjana työlle olen käyttänyt kandidaatintutkielmaani ”Ulkomaalaisen rikosperusteinen karkottaminen” vuodelta 2018. Jotta tavoitteeseen on mahdollista selvittää vastaus, on ensin tarkasteltava mitä karkottaminen on, kuka voidaan karkottaa, ja kuka on kolmannen maan kansalainen. Ensimmäinen tutkimuskysymykseni on

---

⁵ EU:n kansalaisen ja kolmannen maan kansalaisen oikeusaseman eroista ks. Iglesias Sánchez 2013, s. 137–153.

⁶ Husa – Mutanen – Pohjolainen 2010, s. 60.

täten *mitä karkottaminen on ja ketä se koskee*. Tutkimuskysymykseen vastaamiseksi on oleellista havainnoida lainsäädännöstä, millä perusteilla ja miten erityisesti kolmannen maan kansalaisen karkottaminen on mahdollista ja oikeasuhtaista.

Toisena tutkimuskysymyksenäni on *erottuvatko tietyt rikokset ja teot karkottamisen perusteluissa lainsäädännössä ja oikeuskäytännössä*. Koska tutkielmani ensisijaisena tavoitteena on analysoida KHO:n ja Helsingin hallinto-oikeuden ratkaisukäytäntöä, on oleellista tutkia myös, minkälaiset teot ylipäätään lainsäädännön mukaan voivat muodostua karkottamisen perusteeksi.

Kolmantena tutkimuskysymyksenäni käsittelen karkottamista rikoksen seuraamuksena. Kysymyksenä on *minkälainen rikoksen seuraamus karkottaminen on, ja miten ne bis in idem -periaate suhteutuu karkottamiseen*. Kysymykseen vastaamiseksi tutkin rangaistuksen määrittelmää ja olemusta. Erojen ja samankaltaisuuksien havaitsemiseksi vertailen karkottamista muihin rikoksen seuraamuksena asetettaviin hallinnollisiin toimenpiteisiin.

Neljäntenä eli viimeisenä tutkimuskysymyksenä käsittelen työn kannalta oleellisimman tutkimuskysymyksen; *onko KHO:n ja Helsingin hallinto-oikeuden karkottamislinja muuttunut vuosien 2012–2019 aikana*. Alakysymyksinä ja ratkaisuista tarkasteltavina asioina ovat ratkaisujen lukumäärä eri vuosina, rikosnimike ja mahdollinen teonkuvaus, sekä ylipäätään se, onko aineistossa havaittavissa muutoksia tarkasteltavan ajanjakson aikana.

1.2 Metodit ja aineisto

Tutkielman metodeja on kaksi: lainoppi eli oikeusdogmatiikka sekä empiirisen oikeustutkimuksen menetelmä, laadullinen sisällönanalyysi. Lainopillista menetelmää käytän luvuissa, joissa tarkastelen käsitteitä sekä voimassa olevaa oikeutta. Lainopillisessa tutkimusmenetelmässä keskitytään tarkastelemaan ja systematisoimaan voimassa olevan oikeuden sisältöä tutkimuskysymyksen näkökulmasta.⁷ Ensinnäkin lainopin menetelmin voidaan selvittää, kuinka voimassa olevaa oikeutta tulisi tulkita käsiteltävän oikeuskysymyksen näkökulmasta. Tavoitteena on täten määrittää oikeusjärjestyksen käytännön sisältöä ja sitä, kuinka lakiin kirjattua tulisi soveltaa.⁸ Systematisoinnilla tarkoitetaan lainsäätäjän luoman

⁷ Husa – Mutanen – Pohjolainen 2010, s. 20.

⁸ Husa – Mutanen – Pohjolainen 2010, s. 20.

oikeusjärjestyksen jäsentelyä loogisena järjestelmänä.⁹ Systematisoinnilla oikeusperiaatteiden ja säädösten keskinäissuhteet järjestyvät.¹⁰

Empiirisessä oikeustutkimuksessa havainnoidaan kokemusperäisesti jotakin asiaa tai aineistoa. Empiirinen tieto käsittääkin kaiken havainnoinnilla hankitun ja havainnointiin perustuvan tiedon.¹¹ Oikeusnormin sisältöä selvitettäessä käytetään tutkimusmetodista huolimatta pääasiallisena tutkimuksen välineenä tekstianalyysiä.¹² Empiirisessä oikeustutkimuksessa hyödynnettävät laadulliset menetelmät tutkivat lainopin tavoin tekstiaineiston sisältöjä. Empiirisen tutkimuksen peruselementteihin kuuluu tietty, kerätty aineisto, jonka perusteella tutkija osoittaa tiettyjä lainalaisuuksia. Empiirinen tutkimusote voi olla pääasiassa laadullinen eli kvalitatiivinen tai määrällinen eli kvantitatiivinen, mutta nämä eivät ole toisiaan poissulkevia menetelmiä.¹³ Menetelmien raja on enemmänkin päällekkäinen ja jatkumonomainen.¹⁴ Keskeisin ero menetelmien välillä on se, mikä on tutkimuksen teon tarkoitus. Laadullisella tutkimusmenetelmällä tavoitteena on ilmiöiden ymmärtäminen, määrällisellä menetelmällä tarkoituksena on pystyä selittämään ilmiöitä ja ennustamaan niitä tutkimustulosten perusteella.¹⁵ Empiirisen oikeustieteen ja lainopin menetelmissä on eroja, mutta myös yhteisiä tavoitteita. Lainopilla voidaan systematisoida oikeusjärjestystä ja selvittää, kuinka oikeutta tulee tulkita – empiirisellä tutkimuksella voidaan esimerkiksi tarkastella, kuinka lakiuudistusten vaikutukset näyttäytyvät käytännössä ja miten tehokkaita tietyt tuomiot tai hallintopäätökset ovat.¹⁶ Oikeustieteellisessä tutkimuksessa on yleistä, että empiirisen tutkimuksen lisäksi on lainopin metodein tutkittu osio, jossa selvitetään voimassa olevan oikeuden sisältöä.¹⁷ Lainopillista osiota voikin pitää tämän tutkielman teoriaosiona.

Tämän tutkielman aineistona on käytetty korkeimman hallinto-oikeuden ja Helsingin hallinto-oikeuden ratkaisuja rikosperusteisesta karkottamisesta. Kyse on täten valmiista tekstiaineistoista, jotka ovat syntyneet tutkijasta riippumatta, muuta tarkoitusta varten.¹⁸ Aineistossa on kaikki julkisista lähteistä saatavilla olevat, tutkielman rajaukseen asettuvat KHO:n

---

⁹ Kolehmainen 2016, s. 128.

¹⁰ Husa – Mutanen – Pohjolainen 2010, s. 20–21.

¹¹ Keinänen – Väättänen 2016, s. 247.

¹² Husa – Mutanen – Pohjolainen 2010, s. 25.

¹³ Husa – Mutanen – Pohjolainen 2010, s. 26.

¹⁴ Keinänen – Väättänen 2016, s. 254.

¹⁵ Kainulainen 2004, s. 17.

¹⁶ Ervasti 2004, s. 12.

¹⁷ Keinänen – Väättänen 2016, s. 263.

¹⁸ Keinänen – Väättänen 2016, s. 260.

ratkaisut. Aineistoja on käytetty tutkielmassa sekä oikeuslähteenä, että empiirisenä aineistona. Lainopillisen osion aineistona on lisäksi käytetty pääasiassa oikeuskirjallisuutta ja lainvalmisteluaineistoa.

Tutkielman empiirisen osion menetelmänä on laadullinen sisällönanalyysi. Pyrkimyksenä on siten ymmärtää, kuvailla ja jäsentää tekstiaineistoa eli tuomioistuinten karkottamisasioissa tehtyjä päätöksiä ja muodostaa niistä löytyneistä havainnoista systematisoitu kokonaisuus. Erityisenä tutkittavana seikkana on huomioida, onko otannassa havaittavissa selkeitä eroja tai muutoksia vuositasolla. Tältä osin tutkimuksessa on kvantitatiivisen tutkimuksen piiteitä. Aineistosta ei kuitenkaan voi tehdä kvantitatiiviselle tutkimukselle tyypillisiä ennustuksia, sillä aineisto ei sisällä kaikkia aiheesta olemassa olevia ratkaisuja. Kvalitatiivisen tutkimuksen aineisto tai tutkittavat kohteet valitaan yleensä harkinnanvaraisesti.¹⁹ Tässä tutkielmassa aineistoksi on valikoitunut satunnaisotannalla 37 Helsingin hallinto-oikeuden ratkaisua ja 12 KHO:n ratkaisua vuosilta 2012–2019. Satunnaisotannasta huolimatta tapausten raja-
us on tehty hyvin tarkkaan tutkimuskysymyksistä ilmeneviin kriteereihin perustuen. Tämän tutkielman tarkoituksena ei ole tehdä yleistettäviä ennustuksia tulevasta kehityksestä tuomioistuinratkaisuissa. Kvalitatiivinen tutkimus voi kuitenkin sisältää tyypittelyä ja tilastollista todistelua.²⁰ Kvalitatiivisen tutkimuksen aineistoa ei ole välttämätöntä kerätä yhtä strukturoidusti kuin kvantitatiivisen tutkimuksen aineistoa.²¹ Tutkielman kannalta on huomioitava, että analysoitavana ovat ainoastaan tuomioistuinten ratkaisut; ääneen eivät siis pääse henkilöt, joita ratkaisut koskevat. Aineiston perusteella tosiasioista ovat tiedossa vain ne seikat, jotka ratkaisuissa on mainittu. Täten esimerkiksi ulkomaalaisen henkilökohtaisia oloja on arvioitava vain sen perusteella, mitä ratkaisuun on kirjattu. Laadullisessa tekstianalyysissä on huomioitava ”kertojan” näkökulma suhteessa tekstiin ja minkälainen suhde ”kertojalla” on asiaan.²² Tuomioistuinratkaisut eroavat tekstin tyypiltään yleisesti kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytetyistä teksteistä, sillä ne ovat virallisen organisaation nimissä tehtyjä eikä niissä käsitellä kenenkään ihmisen henkilökohtaisia näkemyksiä asiaan. Tilanne olisi eri, jos tutkimuksessa esimerkiksi haastateltaisiin hallinto-oikeustuomareiden henkilökohtaisia mielipiteitä ja näkemyksiä liittyen tiettyyn asiaan.

---

¹⁹ Keinänen – Väättänen 2016, s. 260.

²⁰ Keinänen – Väättänen 2016, s. 254.

²¹ Keinänen – Väättänen 2016, s. 259.

²² Metsämuuronen 2011, s. 131.

Empiirisessä osiossa käytettävä korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisumateriaali kerättiin hakemalla ensin Edilexistä ja Finlexistä löydettävissä olevat tapaukset. Hakusanana toimi ”karkottaminen” ja ”karkot*”. Kaikkia korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja ei julkaista internetissä, joten aineistoa on kerätty myös pyytämällä Oikeusrekisterikeskukselta (ORK) diaariluettelo kaikista vuosien 2012–2019 aikana tehdyistä ratkaisuista, jotka käsittelevät ulkomaalaislain 149.1,2–4 §:n mukaista karkottamista. Oikeusrekisterikeskukselta saatu diaariluettelo sisälsi kaikki KHO:n ratkaisut, joissa oli käsitelty karkottamista. Täten siinä olivat mukana myös ratkaisut, joissa on ratkaistu UlkL 149.1,1 §:n mukainen karkotusasia, eli karkotus vaadittavan oleskeluluvan puuttumisen vuoksi. Ratkaisuja oli listassa kaikkiaan 516 kappaletta. Listassa ei ollut eritelty, mitä lainkohtaa kyseinen ratkaisu käsitteli. ORK:n diaariluettelon vastaanottamisen jälkeen olin yhteydessä korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Tietopyynnön myötä KHO:sta lähetettiin tutkimusajanjaksolle sijoittuvat ratkaisut, joissa on myönnetty valituslupa ja jotka koskevat tutkielmaan sopivia lainkohtia. Näitä ratkaisuja oli lopulta vain 12 kappaletta.

Ratkaisujen pienen määrän vuoksi empiiristä aineistoa oli hankittava lisää hallinto-oikeuksilta. Helsingin hallinto-oikeus valikoitui ensisijaiseksi tuomioistuimeksi, josta pyytää lisää ratkaisuja. Helsingin hallinto-oikeudelta ratkaisuja kertyi 37 kappaletta. Kyseisessä määrässä eivät ole kaikki Helsingin hallinto-oikeuden karkottamisratkaisut tutkimusajanjaksolta. Käytännön syistä ratkaisuja oli pyydetty satunnaisotannalla, sillä itselläni ei ollut pääsyä Helsingin hallinto-oikeuden hakujärjestelmiin. Laadullisessa tutkimuksessa ei ole kuitenkaan välttämätöntä saada kaikkea mahdollisesti käytettävissä olevaa aineistoa. Silloin, kun uusi aineisto ei enää tuota tutkimuskysymyksen kannalta uutta ja relevanttia tietoa, puhutaan aineiston kylläntymisestä eli saturaatiosta.²³ Pro gradu -tutkielman aineistoksi 49 tuomioistuimen ratkaisusta on mahdollista havainnoida niitä seikkoja, jotka tutkimuskysymyksissä on esitetty. Aineistossa on kiinnitetty huomioita jäljempänä kuudennessa luvussa kerrottuihin yksityiskohtiin, kuten rikosten tyyppiin ja asianosaisen maassa oleskelun pituuteen.

Tutkielmassa on keskitytty ainoastaan hallintotuomioistuinten ratkaisuihin asiasta. Maahanmuuttovirasto (Migri) julkaisee tilastoa omista ratkaisuistaan internetissä.²⁴ Tilastoista on esitetty joitakin huomioita empiiristä osiota käsittelevässä luvussa.

---

²³ Eskola – Suoranta 1998, Suunnitelmista sitoumuksiin > Aineiston kattavuus > Aineiston kylläntyminen.

²⁴ Maahanmuuttovirasto 2020, <https://tilastot.migri.fi>.

1.3 Aikaisempi tutkimus ja tutkielman rakenne

Ulkomaalaisoikeudesta ei ole kirjoitettu suomeksi kovinkaan paljoa, mutta oikeudenala on nykyään suuren merkityksensä vuoksi yhä tutkitumpaa. *Toivo Sainio* tutki ulkomaalaisen oikeusasemaa jo 1950-luvun lopulta alkaen. Uudempaa tutkimusta ulkomaalaisoikeuteen liittyen ovat Suomessa tehneet erityisesti *Heikki Kallio* ja *Janne Aer*. Uusimpina yleisteoksina voi mainita Aerin kirjan *Ulkomaalaisoikeuden perusteet* vuodelta 2016 sekä Kallion, *Toomas Kotkaksen* ja *Jaana Palanderin* yhdessä toimittaman perusteoksen *Ulkomaalaisoikeus* vuodelta 2018. Ulkomaalaisoikeus on oikeudenalana luonnollisesti hyvin kansainväliseen oikeuteen kytkeytyntä, ja sitä on käsitelty ihmis- ja perusoikeuksiin keskittyvän kirjallisuuden yhteydessä. *Matti Pellonpää* käsiteli karkottamista kansainvälisoikeudellisessa kontekstissa vuonna 1984 julkaistussa väitöskirjassaan *Expulsion in International Law: A Study in International Aliens Law and Human Rights with Special Reference to Finland*. Myös *Tapio Kuosma* on tutkinut ulkomaalaisoikeutta sekä kirjoittanut oikeudenalaan liittyviä tietokirjoja.

Aikaisempaa tutkimusta on hyödynnetty voimakkaasti läpi tämän tutkielman. Johdannon jälkeen seuraa pohjustus aiheeseen historiakatsauksen myötä. Luvussa käsittelen ulkomaalaisia henkilöitä Suomessa sekä karkottamista kotimaisen ulkomaalaisoikeuden historiassa. Kolmannessa luvussa esittelen perus- ja ihmisoikeusnäkökulmaa aiheeseen; karkottaminen on ihmisen oikeuksiin merkittävästi puuttuva ja elämää mullistava toimenpide, joten ihmis- ja perusoikeusnäkökulman esittely on perusteltua.

Tutkielman neljännessä luvussa on tarkastelussa karkottamiseen liittyvä lainsäädäntö. Neljännessä luvussa on esitelty olennaisimmat käsitteet karkottamisprosessiin ja kolmannen maan kansalaisen oikeusasemaan liittyen. Vastaa neljännessä luvussa myös toiseen tutkimuskysymykseen. Tämä tapahtuu analysoimalla, erottuvatko tietyn tyyppiset rikokset jo lainsäädännön tasolla karkottamisen perusteina. Viidennessä luvussa vastaa kolmantena esitettyyn tutkimuskysymykseen. Luvussa analysoin, minkälaisia eroja rikoksen seuraamuksena annettavilla rangaistuksilla ja hallinnollisilla turvaamistoimenpiteillä on. Tutkin myös *ne bis in idem* -periaatteen toteutumista rikosperusteisessa karkottamisessa.

Kuudennessa luvussa tutkin hallintotuomioistuinten ratkaisukäytäntöä tutkimukseen sisällytetyiltä vuosilta. Kyseisessä empiirisessä luvussa tavoitteena on myös havainnoida, millälaisia rikoksia aineiston tapauksissa esiintyy. Siten vastaan myös kuudennessa luvussa toiseen tutkimuskysymykseen. Kuudennen luvun päättää analyysi ratkaisukäytännöstä ja aineistosta syntyneet keskeisimmät havainnot. Viimeisin, seitsemäs luku on johtopäätösluku, jossa esitän yhteenvedon läpi työn esiin tulleista havainnoista sekä ajatuksia mahdollisista jatkotutkimuksen aiheista karkottamiseen liittyen.

2 HISTORIAKATSAUS AIHEESEEN

2.1 Ulkomaalaiset Suomessa

Ulkomaalaisista puhuttaessa käytettiin Suomessa ennen yleisnimitystä muukalainen²⁵, niin lainsäädännössä kuin kirjallisuudessa muutoinkin. Muukalaisilla tarkoitettiin sekä vieraan valtion kansalaisia, että kansalaisuudettomia henkilöitä. Yksinkertaistaen muukalaisia olivat kaikki, jotka eivät ole oman valtion kansalaisia.²⁶ Ulkomaalaisen väestön tilastointi on ollut Suomessa melko epätarkkaa, eikä tilastointia ole tehty kovinkaan pitkälle menneisyyteen. Ylipäätään tiukkaa jaottelua ”suomalaisiin” ja ”ulkomaalaisiin” ei ole mahdollista tehdä, sillä Suomi on ollut osa sekä Ruotsia että Venäjää.²⁷ Suomessa on tilastoitu maahanmuuttoa autonomian ajalta lähtien. 1920-luvulla Suomessa oli enemmän ulkomaalaisia kuin Ruotsissa, mutta talvisodan jälkeen tilanne on kääntynyt toisinpäin.²⁸

Suomessa on aina asunut eri kansoja, joita ei kuitenkaan voi erotella täysin omiksi ryhmiikseen. Esimerkiksi eri pohjoismaiden kansalaiset ovat useimmiten historian tutkimuksessa sulautettu osaksi suomenruotsalaista kielivähemmistöä. Lisäksi saksalaisperäiset ihmiset on katsottu kuuluvan osaksi suomenruotsalaisia. Venäläisperäistä väestöä Suomessa on ollut luonnollisesti aina. Venäjä on valtava maa, jossa on aina asunut ja asuu edelleenkin suuri määrä eri kansoja.²⁹ Suomessa on kausittain asunut myös suurempia määriä tiettyihin kansalaisryhmiin kuuluvia henkilöitä, ja maailmanpolitiikan muutokset ovat aina vaikuttaneet tähän. Yleispätevää on kuitenkin se, että muuttoliike Suomeen on aina kohdistunut enimmäkseen naapurivaltioista.³⁰

Ulkomaalaisiin on kautta historian suhtauduttu epäilevästi.³¹ Modernien kansallisvaltioiden muotoutumisen myötä ulkomaalaisoikeuden ala on kasvattanut merkitystään. Valtion käsitettä ylläpitävät niin sen maantieteelliset rajat kuin siellä asuva väestökin. Käsitteen vakiintumisen myötä valtion suvereniteettiin on katsottu kuuluvan oikeuden taata sen kansalaisille enemmän oikeuksia.³² Ulkomaalaisilla on kautta historian ollut erilaiset oikeudet ja

---

²⁵ Aer 2016, s. 24.

²⁶ Sainio 1959, s. 42.

²⁷ Leitzinger 2008a, s. 59–60.

²⁸ Leitzinger 2008b, s. 549–550.

²⁹ Leitzinger 2008b, s. 550.

³⁰ Leitzinger 2008b, s. 553.

³¹ Sainio 1959, s. 2.

³² Perruchoud 2012, s. 124.

velvollisuudet Suomen lainsäädännössä. Esimerkiksi ulkomaalaisen oikeustoimikelpoisuus on vähitellen kehittynyt ”täydestä toimikelvottomuudesta monipuoliseen toimikelpoisuuteen”³³ ja yhä tasa-arvoisemmaksi. Silti yhä edelleen katsotaan rajoittava ulkomaalaisilta esimerkiksi oikeus hakea tiettyihin valtion turvallisuutta ylläpitäviin virkoihin. Tämä näkökulma on ollut niin suomalaisessa kuin kansainvälisessäkin oikeudessa jo pitkään tunnustettu seikka.³⁴ Suomessa varsinainen maahanmuuttopolitiikka alkoi rakentua 1980-luvulla. Ulkomaalaishallintoa maassa on ollut kuitenkin jo itsenäisyyden alkuaajoista lähtien. Ulkomaalaisasiat ovat olleet pääasiallisesti sisäministeriön, silloisen sisäasiainministeriön, hallussa vuodesta 1948 alkaen.³⁵ Nykyinen Maahanmuuttovirasto toimii edelleen sisäministeriön alaisuudessa.³⁶

Kansojen välinen kanssakäyminen on vaikuttanut kaupankäyntiin ja tällä tavoin edistänyt kansalaisten elinoloja. Sodat ovat aina vaikuttaneet merkittävästi ihmisten liikkumiseen valtioiden välillä. Sotien vaikutuksesta ovat syntyneet nykyäänkin merkittävimmät ihmisoikeussopimukset, kuten Yhdistyneiden kansakuntien (YK) peruskirja ja Euroopan ihmisoikeussopimus (EIOS, ihmisoikeussopimuksista lisää luvussa 3.). Sopimusten ja modernin ulkomaalaislainsäädännön kehittymisen myötä valtiot ovat voineet muokata lainsäädäntöään siten, että se kunnioittaa niin valtion suvereniteettia kuin ihmisoikeuksia. Valtion suvereniteetin ja toimintamahdollisuuksien rajat ovat herättäneet keskustelua kansainvälisen oikeuden alalla jo vuosikymmeniä.³⁷ EU:n lainsäädännön merkitys ihmisoikeuksien ja valtioiden suvereniteetin yhteensovittamisessa on nykyisellään kasvanut erityisesti pakolaiskriisin jälkeen.³⁸

Ihmiset ovat aina hakeneet itselleen parempia elinoloja ja muuttaneet näiden perässä. Parempien olosuhteiden etsiminen onkin ollut yksi tekijä ihmiskunnan kehityksessä.³⁹ Muuttajat ovat kautta aikojen olleet enimmäkseen nuoria miehiä. He hakivat maailmalta seikkailua tai suorittivat esimerkiksi kisällinkoulutustaan.⁴⁰ Nykyään valtaosa

---

³³ Sainio 1968, s. 8.

³⁴ Sainio 1968, s. 197–198.

³⁵ Palander 2018, s. 30–31.

³⁶ Sisäministeriö, kohta Ministeriö, kohta Hallinnonala.

³⁷ Pellonpää 1984, s. 8–9.

³⁸ Peers 2017, Immigration and asylum > Conclusion.

³⁹ Kochenov 2015, s. 145.

⁴⁰ Leitzinger 2008b, s. 556.

turvapaikanhakijoista on nuoria miehiä, sillä heillä on perheestä usein parhaat voimavarat ja resurssit lähteä vaativalle matkalle.⁴¹

2.2 Karkottaminen rangaistuksena

Karkottaminen on ollut yleisesti käytössä rankaisevana elementtinä monissa kulttuureissa ja oikeusjärjestelmissä. Se on ollut esimerkiksi muinaisten kreikkalaisten ja roomalaisten rangaistuskeinojen valikoimassa. Maailmanlaajuisen asutuksen muodostumisen kannalta merkittävimpiä ovat Britannian ja Irlannin tekemät kansalaisten karkotukset Amerikkaan ja Australiaan.⁴² Karkotukseen liittyi joissain paikoissa pakkotyön teettäminen⁴³ ja työn ulkopuolisen ajan viettäminen vankeudessa⁴⁴. Yleistä oli myös rikoksenteikijän pakkosiirtäminen toiseen maahan, jolloin karkotettavan oli aloitettava esimerkiksi maanviljelys.⁴⁵

Suomessa karkotusrangaistus oli käytössä vuosina 1826–1888.⁴⁶ Siperiaan oli karkotettu väkeä kuitenkin jo tätä aikaisemmin: *Juntusen* mukaan ensimmäiset merkinnät karkotuksista on kirjattu vuonna 1593. Venäjän lainsäädäntöön karkottaminen merkittiin vuonna 1649.⁴⁷ 1600-luvulla Ruotsissa kuolemaan tuomittuja rikoksenteikijöitä rankaistiin muuttamalla kärräjillä tuomio lainsuojattomuudeksi, joten karkottaminen oli toimenpiteenä käytännössä olemassa Ruotsissa jo ennen kuin se virallistettiin lainsäädännössä. Ruotsin rangaistusjärjestelmä vakiintui 1700-luvulla. Karkottaminen oli vuoden 1734 lain mukaan mahdollista poliittisista, valtion turvallisuutta heikentävistä rikoksista.⁴⁸ Kun Suomi liitettiin Venäjän keisarikunnan osaksi, Aleksanteri I lausui Porvoon valtiopäivillä vuonna 1809 Suomen oikeusjärjestyksen pysyvän ennallaan. Täten vuoden 1734 laki säilyi edelleen voimassa. Tuomiovalta rikoksista siirtyi kuitenkin itsevaltaisen keisarin käsiin, vaikka virallisesti valtaa käytti senaatin oikeusosasto.⁴⁹ Siperian karkotukset tulivat osaksi Suomessa käytettyä seuraamusjärjestelmää virallisesti Nikolai I:n 21.4.1826 antaman julistuksen myötä. Julistuksen mukaan Nikolai I armahtaisi kaikki kuolemanrangaistukseen tuomitut, jos heidät oli tuomittu

---

⁴¹ Sisäministeriö, kohta Usein kysytyt kysymykset turvapaikanhakijoista.

⁴² Laine 2014, s. 334.

⁴³ Juntunen 1983, s. 16.

⁴⁴ Laine 2014, s. 335.

⁴⁵ Laine 2014, s. 335.

⁴⁶ Kekkonen 1991, s. 261.

⁴⁷ Juntunen 1983, s. 20.

⁴⁸ Juntunen 1983, s. 23.

⁴⁹ Kekkonen 1991, s. 259–260.

muusta kuin valtion turvallisuutta tai majesteetin pyhyyttä uhkaavasta rikoksesta.⁵⁰ Rangaistusvaihtoehdot kuolemanrangaistukselle olivat vuonna 1826 julkinen kirkkorangaistus, raipparangaistus ja elinkautinen pakkotyörangaistus Siperian kaivoksissa tai joissakin tapauksissa Suomessa olevissa linnoituksissa. Kuolemanrangaistusten täytäntöönpano normaaliaikana säännöllisissä oloissa päättyikin Suomessa vuonna 1825. Suomen sisällissodan, talvi- ja jatkosodan aikoina kuolemanrangaistuksia pantiin täytäntöön. Virallisesti kuolemanrangaistus poistettiin niin rauhan- kuin sodan ajaltakin vuonna 1972. Rauhan ajalta käyttömahdollisuus oli poistettu vuonna 1949.⁵¹

Karkotusrangaistus oli käytössä sekä mies- että naisvangeilla. Naispuolisia kuolemanrangaistuksesta armahdettuja lähetettiin Siperiaan vuodesta 1848 lähtien. Heidät määrättiin töihin maataloille ja tehtaisiin.⁵² Kaikista karkotetuista suurin osa oli miehiä, joiden odotettiin selviytyvän fyysisesti rasittavasta matkasta.⁵³ Suomen vankiloita vaivannut tilanpuute helpottui huomattavasti karkotusten myötä. Monet rikoksenteelijät näkivätkin karkotuksen olevan heille helpoin ja lievin seuraamus; olihan kyseessä kuitenkin armahdus kuolemantuomiosta.

Siperia oli otollista aluetta karkotuksille, sillä siellä oli riittävästi asumaton lääniä ja karu ilmasto.⁵⁴ Suomessa oli esitetty 1850-luvulla rikoksenteelijöiden karkottamista Siperian sijaan Suomen erämaihin.⁵⁵ Karkotukset lakkautettiin Venäjän alettua uudistaa vankilajärjestelmäänsä. Karkotukset havaittiin tehottomaksi keinoksi rangaista, sillä ne eivät olleet varsinainen rangaistus vaan keino pyrkiä välttämään tuomio. Suomalaiset karkotetut olivat kielitaidottomia, mikä oli johtanut työllistymisvaikeuksiin.⁵⁶

Siperiaan karkotuksilla ei ollut kovinkaan paljoa yhteistä nykyisen rikosperusteisen karkottamisjärjestelmän kanssa. Keskeisin ero on se, että Siperiaan karkotettiin omia kansalaisia ulkomaalaisten sijaan. Karkotukset olivat nimenomaisesti rankaiseva toimenpide, kun ne nykyisessä oikeusjärjestyksessä kuuluvat turvaamistoimenpiteiden kategoriaan. Nykyisessä

---

⁵⁰ Kekkonen 1991, s. 260 ja Juntunen 1983, s. 36.

⁵¹ Kekkonen 1991, s. 260.

⁵² Kekkonen 1991, s. 261.

⁵³ Juntunen 1983, s. 48.

⁵⁴ Juntunen 1983, s. 19.

⁵⁵ Laine 2014, s. 335.

⁵⁶ Juntunen 1983, s. 163–164.

lainsäädännössä ei myöskään ole varsinaisia rikoksentekijälle asetettuja mahdollisuuksia valita eri seuraamusten väliltä, lukuun ottamatta lain oikeudenkäynnistä rikosasioissa (689/1997) 5 b luvussa (570/2014) säädettyä syyteneuvottelua ja tunnustamisoikeudenkäyntiä, joissa tunnustamalla rikokseen syyllistymisen voi välttyä ankarammalta tuomiolta.

3 KESKEISET PERUS- JA IHMISOIKEUDET

3.1 Euroopan ihmisoikeussopimus

Karkottamisesta ja henkilön oikeudesta oleskella muun valtion kuin kotimaansa ulkopuolella säädetään useissa kansainvälisissä sopimuksissa. Suomi on sitoutunut näihin kansainvälisiin sopimuksiin.⁵⁷ Euroopan ihmisoikeussopimus eli yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi (SopS 18–19/1990, EIOS) on allekirjoittajamaitaan laintasoisesti velvoittava sopimus.⁵⁸ EIOS:n turvaamat oikeudet koskevat lähtökohtaisesti kaikkiaan sen lainkäyttöpiirissä olevia, myös ulkomaalaisia.⁵⁹ Yleissopimuksessa on kuitenkin esimerkiksi karkottamisen suhteen ulkomaalaisia koskevia poikkeuksia.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen neljännessä lisäpöytäkirjassa säädetään yhtä artiklaa lukuun ottamatta liikkumisvapaudesta. Neljännen lisäpöytäkirjan 2 artiklan ensimmäisen kappaleen mukaan jokaisella, joka on laillisesti jonkun valtion alueella, on oikeus liikkumisvapauteen tällä alueella ja vapaus valita asuinpaikkansa. 2 artiklan 2 kappale turvaa jokaiselle oikeuden lähteä mistä tahansa maasta, myös kotimaastaan. 2 artiklan kolmannen kappaleen mukaan liikkumisvapautta voidaan rajoittaa vain lain mukaisilla ja demokraattisen yhteiskunnan turvallisuuden kannalta välttämättömillä perusteilla tai esimerkiksi rikosten ehkäisemiseksi. Rajoituksen perusta on täten valtion vapaudessa rajoittaa tiettyjä oikeuksia hyväksyttävillä perusteilla.⁶⁰ Maassa oleskelu ei kuitenkaan ole ihmisoikeussopimuksilla turvattu ihmisoikeus.⁶¹

EIOS:n 3 artiklassa säädetään kidutuksen kiellosta. Artiklan mukaan ”ketään ei saa kiduttaa, eikä kohdella tai rangaista epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla”. Kyseinen kidutuskielto on huomioitava vahvasti karkotuspäätöksiä tehdessä. Ulkomaalaista ei voida karkottaa maahan, jossa on riskinä, että hän tuossa maassa joutuisi kidutuksen kohteeksi.⁶² EIOS:n 4. lisäpöytäkirjan 4 artiklan mukaan ulkomaalaisten joukkokarkotus on kielletty. Joukkokarkotuksella (*collective expulsion*) tarkoitetaan tilannetta, jossa ryhmä ihmisiä poistetaan maasta ilman, että heidän tilanteensa tutkitaan erikseen ja tapauskohtaisesti.⁶³ Kyse ei ole

---

⁵⁷ Kansainvälisten sopimusten velvoittavuudesta ks. Kuosma 2002a, s. 414–416.

⁵⁸ Pellonpää ym. 2018, s. 12–13.

⁵⁹ Pellonpää ym. 2018, s. 13.

⁶⁰ Kallio 2018b, s. 449 ja Aer 2016, s. 293.

⁶¹ Hirvelä – Heikkilä 2017, s. 172.

⁶² Hirvelä – Heikkilä 2017, s. 172.

⁶³ Pellonpää ym. 2018, s. 1106–1107.

tilanteesta, jossa useampi saman maan kansalainen poistetaan maasta samanaikaisesti. Jokaisen maasta poistettavan ulkomaalaisen asia on tutkittava yksilöllisesti ja asianmukaisesti ja ulkomaalaisella on oltava asiasta valitusmahdollisuus.⁶⁴

Ulkomaalaisen karkottamista harkittaessa oleellista on tehdä asiasta huolellinen kokonaisuuskäytäntö. Viranomaisen on huomioitava EIOS 8 artiklan mukainen perhe-elämän suojauslainsäädännös. Artiklan mukaan ”jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta”. Viranomaiset eivät artiklan mukaan saa puuttua oikeuden käyttämiseen kuin lain sen salliessa ja esimerkiksi kansallisen ja yleisen turvallisuuden vuoksi tai rikollisuuden estämiseksi. Ulkomaalaisen maasta poistaminen tarkoittaa usein loukkausta yksityis- ja perhe-elämän suojalle, joten tällöin maasta poistamisen perusteet on harkittava erityisen tarkkaan.⁶⁵ Perhe-elämään puuttumiselle täytyy olla oikeusperusta kansallisessa lainsäädännössä sekä sopimuksen 8 artiklassa mainittu oikeutettu tarkoitusperä; yleinen turvallisuus tai maan taloudellinen hyvinvointi, epäjärjestyksen ja rikollisuuden estäminen, terveyden tai moraalin suojaaminen tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaaminen. Lisäksi puuttumisen tulee olla ”välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa”.⁶⁶ Perhe-elämän suoja ei kuitenkaan takaa ulkomaalaiselle oikeutta asettua vieraan valtion alueelle, sillä EIOS ei listaa oikeutta tulla tiettyyn maahan ja siellä asumista ihmisoikeudeksi.⁶⁷

EIOS säätelee myös ulkomaalaisten karkottamista koskevista oikeussuojakeinoista. EIOS seitsemännän lisäpöytäkirjan 1 artiklan mukaan jonkin valtion alueella laillisesti oleskelevaa ulkomaalaista ei saa karkottaa sieltä muun kuin laillisen päätöksen nojalla. Ulkomaalaisella on oltava mahdollisuus esittää karkotuksensa vastaisia syitä, saada asiansa tutkituksi uudelleen ja tulla näissä asioissa edustetuksi asianomaisen viranomaisen tai tämän määräämän yhden tai useamman henkilön edessä. Artiklan mukaan ulkomaalainen voidaan kuitenkin karkottaa ennen edellä lueteltujen oikeuksien käyttämistä, mikäli karkottaminen on välttämätöntä yleisen järjestyksen takia tai kansallisen turvallisuuden perusteella. *Tapanilan* mukaan säännöksestä on pääteltävissä, että normaalissa tilanteessa karkotuspäätöksen

---

⁶⁴ Hirvelä – Heikkilä 2017, s. 188.

⁶⁵ Pellonpää ym. 2018, s. 821.

⁶⁶ Hirvelä – Heikkilä 2017, s. 759–761.

⁶⁷ Hirvelä – Heikkilä 2017, s. 790.

täytäntöönpanoa on lykättävä siihen asti, kunnes muutoksenhakuoikeutta on käytetty ja asia on mahdollisella muutoksenhaulla ratkaistu.⁶⁸

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien (EIT) on ottanut useissa ratkaisuisaan kantaa ihmisoikeuksien toteutumiseen henkilöä karkottaessa rikosten perusteella. EIT:n ratkaisujen mukaan karkottamista harkittaessa on huomioitava erityisesti rikosten laatu ja perhesiteiden vahvuus.⁶⁹ EIOS 3 artiklan kidutuksen kieltävä säännös on ehdoton, ja se suojaa myös kaikkein vakavimpiin rikoksiin syyllistyneitä ulkomaalaisia.⁷⁰ Karkottamista harkittaessa on siis selvitettävä, uhkaako karkotettavaa ulkomaalaista EIOS:n artiklojen vastainen kohtelu vastaanottavassa maassa. EIT:n tapauksessa *Chahal v. Yhdistynyt kuningaskunta*⁷¹ ratkaistiin kysymys siitä, mikä merkitys ulkomaalaisen valtiolle aiheuttamalla uhalla oli, jos hänen annettaisiin jäädä maahan.⁷² Kyse oli terroristisista teoista epäillyn sikhiseparatistin karkottamisesta Yhdistyneestä kuningaskunnasta tämän kotimaahan Intiaan. Kyseisen ratkaisun mukaisesti vakavimpiinkin rikoksiin syyllistyneet ovat EIOS 3 artiklan suoja säännöksen piirissä.

EIOS 8 artiklasta, eli perhe-elämän suojan toteutumisesta, on runsaasti EIT:n oikeuskäytäntöä ulkomaalaisen karkottamiseen liittyen. Karkottamiselle on oikeutettu tarkoitusperä rikosten perusteella, kun tavoitteena on suojata artiklassa lueteltuja oikeushyviä.⁷³ Tapauksessa *Üner v. Alankomaat*⁷⁴ oli kysymys Alankomaissa 12-vuotiaasta asti asuneesta 37-vuotiaasta Turkin kansalaisesta, joka oli syyllistynyt Alankomaissa tappoon ja muihin väkivaltarikoksiin. Hänellä oli alankomaalainen puoliso ja kaksi yhteistä lasta. EIT:n mukaan perhe-elämän suoja ei tapauksessa rikottu, ja valittaja voitiin karkottaa. EIT vahvisti kyseisessä ratkaisussa jo aiemmin tapauksessa *Boultif v. Sveitsi*⁷⁵ lausutut niin sanotut Boultif-kriteerit. Ulkomaalaista karkottaessa tulee kriteerin mukaan huomioida valittajan tekemän rikoksen laatu ja vakavuus, valittajan oleskelun kesto karkottavassa valtiossa, tehdystä rikoksesta kulunut aika ja valittajan käytös tuona aikavälillä, asianomaisten henkilöiden kansallisuudet, valittajan perhetilanne, kuten avioliiton kesto ja lapset, sekä kohtaisiko valittajan puoliso

---

⁶⁸ Pellonpää ym. 2018, s. 1120.

⁶⁹ Aer 2016, s. 322.

⁷⁰ Hirvelä – Heikkilä 2017, s. 176.

⁷¹ *Chahal v. Yhdistynyt kuningaskunta* (1996), kohta 12.

⁷² Hirvelä – Heikkilä 2017, s. 176.

⁷³ Hirvelä – Heikkilä 2017, s. 760–761.

⁷⁴ *Üner v. Alankomaat* (2006), kohta 13.

⁷⁵ *Boultif v. Sveitsi* (2001), kohta 48.

vaikeuksia valittajan määränpäävaltiossa ja niiden vakavuus. Lisäksi tulee huomioida lapsen etu sekä valittajan sosiaaliset, kulttuuriset ja perhesiteet karkottavassa valtiossa sekä määränpäävaltiossa.⁷⁶ Muita esimerkkitapauksia vakavista rikoksista, joihin syyllistyneet voitiin karkottaa perhe-elämää loukkaamatta ovat esimerkiksi törkeä ihmiskauppa ja paritus tapauksessa *Kaya v. Saksa*⁷⁷, aseellinen ryöstö tapauksessa *Onur v. Yhdistynyt kuningaskunta*⁷⁸ ja väkivaltainen ryöstö tapauksessa *A.H. Khan v. Yhdistynyt kuningaskunta*^{79, 80}

3.2 Muut keskeiset ihmisoikeussopimukset

Ihmisoikeusajattelun tärkeimpänä käännekohtana voidaan monien tutkijoiden mielestä pitää YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallista julistusta, joka hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa 10.12.1948. Ihmisoikeuksien julistuksessa määriteltiin perustavanlaatuisina pidettävät oikeudet.⁸¹ Oikeuksien on tulkittu koskevan valtioiden kansalaisten lisäksi ”jokaista”, eli myös ulkomaalaisia ja kansalaisuudettomia henkilöitä.⁸² Julistus ei kuitenkaan ole oikeudellisesti velvoittava valtioiden välinen kansainvälinen sopimus. Tästä huolimatta julistuksella nähdään olevan oikeudellista merkitystä, sillä se on ollut pohjana esimerkiksi Euroopan ihmisoikeussopimukselle ja kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevalle yleissopimukselle.⁸³ YK:n ihmisoikeuksien julistus sisältää artiklat kidutuksen kiellosta (5 artikla) ja yksityisyyden- ja perhe-elämän suojasta (12 artikla). Lisäksi julistuksen 13 artiklan mukaan jokaisella henkilöllä on oikeus liikkua vapaasti ja valita asuinpaikkansa valtion piirissä (1 momentti) sekä oikeus jättää maa, myös oma maansa, ja palata maahansa (2 momentti). Julistuksen 14 artiklassa todetaan jokaisella olevan vainottaessa oikeus hakea ja nauttia turvapaikkaa muissa maissa (1 momentti). Kyseiseen oikeuteen ei kuitenkaan voi julistuksen mukaan vedota, kun kyse on syytteestä, joka todella perustuu yleisen lain rikkomiseen tai YK:n periaatteiden ja päämäärien vastaisiin tekoihin (14 artikla 2 momentti).

Suomi on ratifioinut merkittävänä ulkomaalaisoikeuden ihmisoikeusasiakirjana pidettävän⁸⁴ Yhdistyneiden kansakuntien kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan

⁷⁶ *Üner v. Alankomaat* (2006), kohdat 57–58 ja Pellonpää ym. 2018, s. 823.

⁷⁷ *Kaya v. Saksa* (2007), kohta 12.

⁷⁸ *Onur v. Yhdistynyt kuningaskunta* (2009), kohta 9.

⁷⁹ *A.H. Khan v. Yhdistynyt kuningaskunta* (2011), kohta 10.

⁸⁰ Aer 2016, s. 323.

⁸¹ Hallberg ym. 2011, s. 173.

⁸² Grant 2011, s. 26.

⁸³ Hallberg ym. 2011, s. 174.

⁸⁴ Ks. tarkemmin esim. Palander 2018, s. 12.

kansainvälisen yleissopimuksen ja siihen liittyvän valinnaisen pöytäkirjan yksilövalituksista (SopS 7–8/1976, KP-sopimus). KP-sopimuksen 13 artiklan mukaan sopimusvaltiossa laillisesti oleskeleva muukalainen voidaan karkottaa vain laillisessa järjestyksessä tehdyn päätöksen mukaisesti. Muukalaisen eli ulkomaalaisen tulee voida esittää perusteita maastakarkotustansa vastaan silloin, kun kansallista turvallisuutta koskevat pakottavat syyt eivät sitä estä. Ulkomaalaisen tulee saada asiansa uudelleen tutkittavaksi ja hänen tulee saada olla edustettuna tässä tarkoituksessa asianomaisen viranomaisen tai asianomaisen viranomaisen erityisesti määräämän henkilön tai henkilöiden edessä. *Aerin* mukaan määräyksen oikeudellinen vaikutus jää suppeaksi, sillä artiklan luonne on menettelyllinen ja sen piiriin kuuluvat vain maassa laillisesti oleskelevat ulkomaalaiset.⁸⁵

3.3 Euroopan unionin lainsäädäntö

Euroopan unionin maahanmuuttopolitiikasta puhuttaessa tarkoitetaan kolmansien maiden kansalaisten unionin sisäpuolelle suuntautuvaa maahanmuuttoa.⁸⁶ Unionin kansalaisten vapaa liikkuvuus jäsenmaiden välillä on yksi unionin perusvapauksista, ja siitä säädetään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen⁸⁷ (SEUT) 21 artiklassa.⁸⁸ Suomen kansallinen laki, EU:n säädökset tai ihmisoikeussopimukset eivät kuitenkaan estä toisen EU:n jäsenvaltion kansalaisen maasta poistamista.⁸⁹ EU:n oikeus luokitellaan primaariseen ja sekundaariseen EU-oikeuteen. Primaariseen oikeuteen kuuluvat EU:n tärkeimmät oikeuslähteet, eli sopimus Euroopan unionista⁹⁰ (SEU) ja sopimus Euroopan unionin toiminnasta, sekä EU:n perusoikeuskirja⁹¹.⁹² Myös vapaaseen liikkuvuuteen olennaisesti liittyvä sisärajoituskäytökset poistava Schengenin sopimus⁹³ luetaan osaksi unionin perussopimuksia.⁹⁴ Sekundaariseen oikeuteen kuuluvat asetukset, direktiivit ja päätökset.⁹⁵

---

⁸⁵ Aer 2016, s. 294.

⁸⁶ Palander 2018, s. 14.

⁸⁷ Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen konsolidoitu toisinto, EUVL, N:o C 202, 7.6.2016, s. 47.

⁸⁸ Raitio 2016, s. 489.

⁸⁹ Aer 2016, s. 25.

⁹⁰ Euroopan unionista tehdyn sopimuksen konsolidoitu toisinto, EUVL, N:o C 202, 7.6.2016, s. 13.

⁹¹ Euroopan unionin perusoikeuskirja, EUVL, N:o C 202, 7.6.2016, s. 389.

⁹² Palander 2018, s. 18.

⁹³ Schengenin säännöstöllä tarkoitetaan ulkomaalaislain 3.1,18 §:n mukaisesti Amsterdamin sopimuksella 1 päivänä toukokuuta 1999 osaksi Euroopan unionin säännöstöä otettua kokonaisuutta, joka koostuu vuoden 1985 Schengenin sopimuksesta, vuoden 1990 Schengenin yleissopimuksesta, jäsenvaltioiden liittymissopimuksesta sekä Schengenin toimeenpanevan komitean päätöksistä ja julistuksista, sekä tähän säännöstöön perustuvia myöhemmin annettuja säädöksiä.

⁹⁴ Palander 2018, s. 16.

⁹⁵ Raitio 2016, s. 203.

EU:n perusoikeuskirja on ensisijaisesti EU-oikeutta sovellettaessa oikeudellisesti sitova.⁹⁶ Perusoikeuskirjan 19 artiklassa säädetään suojasta palauttamis-, karkottamis- ja luovuttamistapauksissa. Artiklan mukaan joukkokarkotukset kielletään eikä ketään saa palauttaa, karkottaa tai luovuttaa sellaiseen maahan, jossa häntä vakavasti uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu epäinhimillinen tai halventava rangaistus tai kohtelu. SEUT 79 artiklan mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen toimenpiteitä laittoman maahanmuuton ja luvattoman oleskelun suhteen, mukaan luettuna laittomasti oleskelevien henkilöiden maasta poistaminen ja palauttaminen.

EU:ssa on paljon ulkomaalaisoikeuteen liittyvää lainsäädäntöä sekundaarisen eli johdetun oikeuden tasolla. Kolmannen maan kansalaisen karkottamiseen ja tämän oikeusasemaan liittyviä tärkeimpiä direktiivejä ovat palauttamisdirektiivi 2008/115⁹⁷ ja direktiivi pitkään oleskelleiden kolmansien maiden kansalaisten asemasta 2003/109⁹⁸. Jälkimmäisen direktiivin 6 artiklassa säädetään, kuinka jäsenvaltioilla on oikeus olla myöntämättä pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen asemaa yleiseen järjestykseen tai yleiseen turvallisuuteen liittyvistä syistä. Saman direktiivin 17 artiklassa todetaan jäsenvaltiolla olevan oikeus hylätä pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen tai hänen perheenjäsentensä oleskelulupahakemukset, jos kyseiset henkilöt muodostavat uhan yleiselle järjestykselle tai yleiselle turvallisuudelle. Uhka yleiselle järjestykselle tai turvallisuudelle voi direktiivin mukaan muodostua esimerkiksi rikosten teon johdosta.

Palauttamisdirektiiviä sovelletaan 2 artiklansa mukaan jäsenvaltion alueella laittomasti oleskeleviin kolmansien maiden kansalaisiin. Kotimaiseen lainsäädäntöön verraten direktiivin voi tulkita koskevan UlkL:n 149.1,1 §:n karkottamista, eli tilannetta, jossa oleskeluluvalla oleskellut tai Suomen kansalaisuuden menettänyt henkilö oleskelee Suomessa ilman vaadittavaa oleskelulupaa. Palauttamisdirektiivin 3 artiklan 2 kohdan mukaan laittomasta oleskelusta on kyse silloin, kun kolmannen maan kansalainen oleskelee jäsenvaltion alueella, mutta hän ei täytä Schengenin rajasäännöstön⁹⁹ 5 artiklassa määrättyjä maahantulon edellytyksiä

---

⁹⁶ Raitio 2016, s. 333–334.

⁹⁷ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/115/EY, annettu 16 päivänä joulukuuta 2008, jäsenvaltioissa sovellettavista yhteisistä vaatimuksista ja menettelyistä laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten palauttamiseksi (EUVL, N:o L 348, 24.12.2008, s. 98).

⁹⁸ Neuvoston direktiivi 2003/109/EY, annettu 25 päivänä marraskuuta 2003, pitkään oleskelleiden kolmansien maiden kansalaisten asemasta (EUVL, N:o L 16, 23.1.2004, s. 44).

⁹⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 562/2006, annettu 15 päivänä maaliskuuta 2006,

tai muita maahantulon, maassa oleskelun tai asumisen edellytyksiä kyseisessä jäsenvaltiossa. Direktiivi tulee turvapaikanhakijan kohdalla sovellettavaksi vasta sitten, kun tämän turvapaikkahakemuksesta on tehty päätös ensimmäisessä asteessa. Direktiivin mukaan laittomasta oleskelusta tulee määrätä maasta poistaminen, eikä pelkkä rikosoikeudellinen seuraamus laittomasta oleskelusta ole direktiivin mukaista.¹⁰⁰

Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan maasta poistaminen tulee tehdä yksilöllisen harkinnan jälkeen. Pelkkä rikoksiin syyllistyminen ei voi olla perusteena karkotukselle. Etenkin unionin kansalaisen karkotuksen ollessa kyseessä on huomioitava Euroopan unionin vapaan liikkuvuuden periaate sekä perhe-elämän suoja.¹⁰¹ Unionin kansalaiselle on Suomen kansallisessa lainsäädännössä asetettu huomattavasti kolmannen maan kansalaista korkeampi karkottamiskynnys.¹⁰² Euroopan unionin tuomioistuin on tehnyt pitkään oleskelleen unionin kansalaisen karkottamiseen liittyvän ennakkoratkaisun. Tapauksessa *P. I. v Oberbürgermeisterin der Stadt Remscheid*¹⁰³ oli kyse yleistä turvallisuutta koskevien pakottavien syiden tulkinnasta. Tapauksessa yli kymmenen vuotta Saksassa asunut Italian kansalainen oli tuomittu seitsemän vuoden ja kuuden kuukauden pituiseen vankeusrangaistukseen lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä, pakottamisesta seksuaaliseen tekoon ja raiskauksesta. Euroopan unionin tuomioistuin totesi lasten hyväksikäytön olevan rikos, joka kuuluu rajat ylittävän vakavan rikollisuuden piiriin. Ratkaisevaa tuomioistuimen mukaan oli se, voidaanko olettaa, että karkotettava henkilö jatkaa rikollista käyttäytymistään. Tapauksen rikokset kohdistuivat rikoksiin syyllistyneen henkilön puolison lapseen. Tuomioistuimen kannan mukaan myös perhepiirissä tapahtuvat vakavat rikokset voivat muodostaa merkittävän uhan yleiselle turvallisuudelle ja yhteiskunnan edulle.¹⁰⁴ Pitkään oleskellut unionin kansalainen on siis ennakkoratkaisun perusteella mahdollista karkottaa, jos toiminnan jatkuvuus katsotaan todennäköiseksi. Tapauksessa vaikuttaneet rikokset olivat seksuaalirikoksia, mutta esimerkiksi perheväkivallan voitaisiin katsoa rinnastuvan vakavaa uhkaa aiheuttavaksi rikokseksi, huolimatta sen tapahtumisesta yksityisessä perhepiirissä.

---

henkilöiden liikkumista rajojen yli koskevasta yhteisön säännöstöstä (Schengenin rajasäännöstö) (EUVL L 105, 13.4.2006, s. 1–32).

¹⁰⁰ Aer 2016, s. 304.

¹⁰¹ Aer 2016, s. 323–324.

¹⁰² Juvonen 2012, s. 171–172.

¹⁰³ Asia C-348/09, *P. I. v Oberbürgermeisterin der Stadt Remscheid*, EU:C:2012:300, kohta 3.

¹⁰⁴ Juvonen 2012, s. 179.

Tapauksessa *Wilber López Pastuzano v Delegación del Gobierno en Navarra*¹⁰⁵ oli kysymys Kolumbian kansalainen P:n karkottamisesta Espanjasta rikostuomioiden perusteella. P oli saanut Espanjassa kolmannen maan kansalaisen oleskeluluvan. Hänet oli tuomittu kahteen vankeusrangaistukseen, joiden yhteispituus oli 15 kuukautta. Espanjan lain mukaan ulkomaalainen voidaan karkottaa seuraamuksena hallinnollisiin rikkeisiin syyllistymisen johdosta tai seuraamuksena siitä, että henkilölle on tuomittu yli vuoden pituinen vankeusrangaistus tahallisesta teosta. Ennakkoratkaisu käsitteli direktiivin 2003/109 12 artiklan karkottamissuojan ulottuvuutta. Artiklassa todetaan, että pitkään oleskellut kolmannen maan kansalainen voidaan karkottaa vain, mikäli tämä muodostaa ”yleiselle järjestykselle tai yleiselle turvallisuudelle välittömän ja riittävän vakavan uhan”. Ratkaistavana oli myös, onko karkottamismenettelyn muodolla merkitystä direktiiviä sovellettaessa; vaikuttaako päätöksen luonne hallinnollisena seuraamuksena tai rikoksen seuraamuksena. Tuomioistuimen mukaan karkottamistoimenpiteen luonteella tai oikeudellisilla menettelytavoilla ei ollut merkitystä 12 artiklan suhteen, vaan karkottamissuoja on otettava huomioon.

3.4 Suomen perustuslaki

Suomen perustuslain (731/1999, PL) 1.2 §:n mukaan valtiosääntö turvaa ihmisarvon loukaamattomuuden ja yksilön vapauden ja oikeudet sekä edistää oikeudenmukaisuutta yhteiskunnassa. Valtion suvereniteettiin kuuluu toimivalta päättää siitä, ketkä ovat sen alueella oleskeluun oikeutettuja.¹⁰⁶ Rikosoikeudellisten käskynormien tavoitteena on ylläpitää yhteiskunnassa arvokkaina pidettyjen arvojen toteutuminen.¹⁰⁷ Perustuslaki ja Suomea sitovat kansainväliset ihmisoikeussopimukset määrittävät kaikkea lainkäyttöä, mutta toimivat myös länsimaisen arvokäsityksen pohjana.

PL 9.4 §:n mukaan ulkomaalaisen oikeudesta tulla Suomeen ja oleskella maassa säädetään lailla. Momentin mukaan ulkomaalaista ei saa karkottaa, luovuttaa tai palauttaa, jos häntä tämän vuoksi uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu.¹⁰⁸ Ulkomaalaiset kuuluvat Suomen lainkäyttövallan piiriin ja heillä on pääosin samat perusoikeudet kuin Suomen kansalaisillakin.¹⁰⁹ Jotkut perusoikeudet on kuitenkin rajattu vain

¹⁰⁵ Asia C-636/16, *Wilber López Pastuzano v Delegación del Gobierno en Navarra*, EU:C:2017:949, kohta 14.

¹⁰⁶ Kallio 2018b, s. 449.

¹⁰⁷ Tapani – Tolvanen 2016, s. 7.

¹⁰⁸ Kansainvälisessä oikeudessa palautuskiellosta käytetään termiä non-refoulement -periaate. Ks. esim. Simeon 2019, s. 183–185.

¹⁰⁹ Aer 2016, s. 23.

Suomen kansalaisille, kuten äänestys-oikeus valtiollisissa vaaleissa (PL 14.1 §) ja ehdoton oikeus tulla Suomeen ja oleskella Suomessa (PL 9.3 §, 802/2007). Ulkomaalaisilla tarkoitetaan sekä muiden valtioiden kansalaisia, että kansalaisuudettomia henkilöitä.¹¹⁰ Mikäli ulkomaalaiselle myönnetään Suomen kansalaisuus, ei häntä voida tämän jälkeen karkottaa (PL 9.3 §). Yhtenä UlkL:n tarkoituksena on maahanmuuton kontrolli eli hallitun maahanmuuton edistäminen (1 §). Sääntelyn taustalla on perinteinen valtion suvereniteetista johtuva valtion oikeus päättää, keitä sen alueelle päästetään tai keitä siellä oleskelee.¹¹¹ Tämä periaate on tunnustettu kansainvälisen oikeuden tasolla.¹¹²

PL 7 §:ssä mainitaan jokaisen oikeutena oikeus koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. PL 10.1 §:n mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Lisäksi perustuslaissa on omaisuudensuojasäännös (PL 15 §). Ulkomaalaisen jatkuva rikollinen toiminta loukkaa muiden perusoikeuksia ja turvallisuutta. Täten ulkomaalaisen maasta poistamisella ja etenkin rikosperusteisella karkottamisella turvataan muiden yksilöiden perusoikeuksia.¹¹³

Ulkomaalaiset ovat PL 6.1 §:n mukaan yhdenvertaisia lain edessä, mutta hyväksyttävän perusteen nojalla heihin voidaan kohdistaa erityisiä säädöksiä (PL 6.2 §). Etenkin karkottamisen suojan suhteen hyväksyttävän eriarvoisen aseman muodostaa oleskeluluvan tyyppi; onko kyseessä määräaikainen vai pysyvä oleskelulupa, ja mikä on ollut luvan antamisen peruste. Tästä huolimatta perustuslain 9.4 §:n ehdoton palautuskielto koskee kaikkia ulkomaalaisia, eikä ketään voida karkottaa, mikäli on olemassa vaara, että ulkomaalainen joutuu epäinhimillisen kohtelun kohteeksi karkottamisen seurauksena.¹¹⁴

---

¹¹⁰ Aer 2016, s. 24.

¹¹¹ Hallberg ym. 2011, s. 93. Ks. myös esim. Wojnowska-Radzińska 2015, s. 37.

¹¹² Hallberg ym. 2011, s. 319.

¹¹³ HE 205/2006 vp, s. 32.

¹¹⁴ Aer 2016, s. 25.

4 KARKOTTAMINEN

4.1 Karkottaminen ulkomaalaislaissa

4.1.1 Karkottamisen edellytykset yleisesti

Ulkomaalaisen maasta karkottamisesta säädetään UlkL 143 §:ssä (26.4.2019/565). 143 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan ulkomaalaisen karkottamisella tarkoitetaan ulkomaalaisen maasta poistamista silloin, kun tämä oleskelee maassa Suomen viranomaisen myöntämällä määräaikaisella tai pysyvällä oleskeluluvalla. Karkottamista on myös se, kun maasta poistaminen tapahtuu silloin, kun ulkomaalainen oleskelee maassa ja hänen oleskelunsa on rekisteröity ulkomaalaislaissa mainitulla tavalla (UlkL 143.1,2 §) tai kun ulkomaalainen oleskelee edelleen maassa sen jälkeen, kun hänen oleskelulupansa, rekisteröity oleskelunsa tai oleskelukorttinsa ei ole enää voimassa (UlkL 143.1,3 §). Hallituksen esityksen mukaan karkottaminen tarkoittaisi tilannetta, jossa oleskeluluvalla oleskeleva tai oleskellut poistettaisiin maasta, koska hänen oleskelulupansa olisi umpeutunut, peruutettu tai rauennut.¹¹⁵ Uusimpana lisäyksenä pykälässä mainitaan Suomen kansalaisuuden menettäneen ulkomaalaisen maasta poistaminen (UlkL 143.1,4 §).

Karkottamisen perusteista säädetään UlkL 149 §:ssä (26.4.2019/565). Sen 1 momentin mukaan maasta voidaan karkottaa oleskeluluvalla oleskellut tai Suomen kansalaisuuden menettänyt ulkomaalainen: 1) joka oleskelee Suomessa ilman vaadittavaa oleskelulupaa, 2) jonka on todettu syyllistyneen rikokseen, josta on säädetty enimmäisrangaistuksena vähintään yksi vuosi vankeutta taikka jonka on todettu syyllistyneen toistuvasti rikoksiin, 3) joka on käyttäytymisellään osoittanut olevansa vaaraksi muiden turvallisuudelle; taikka 4) joka on ryhtynyt taikka jonka voidaan aikaisemman toimintansa perusteella tai muutoin perustellusta syystä epäillä ryhtyvän Suomessa kansallista turvallisuutta vaarantavaan toimintaan. Pykälän 2 momentin mukaan karkottaa voidaan myös ulkomaalainen, joka on jätetty syyntakeetomana rangaistukseen tuomitsematta rikoslain 3 luvun 4 §:n nojalla. Täten huomattavaa on se, ettei karkottamispäätöksen tueksi tarvita tuomioistuimen lainvoimaista päätöstä.¹¹⁶

---

¹¹⁵ HE 28/2003 vp, s. 206.

¹¹⁶ HE 28/2003 vp, s. 43.

Karkottamisen perusteet eroavat sen mukaan, onko kyseessä oleva ulkomaalainen pohjoismaan kansalainen, Euroopan unionin kansalainen vai niin sanottu kolmannen maan kansalainen.

4.1.2 Rikosperusteinen karkottaminen

UlkL 149.1,2 §:ssä määritellään varsinainen rikosperusteinen karkottaminen. Kohdan mukaan karkottaa voidaan ulkomaalainen, ”jonka on todettu syyllistyneen rikokseen, josta on säädetty enimmäisrangaistuksena vähintään yksi vuosi vankeutta taikka jonka on todettu syyllistyneen toistuvasti rikoksiin”. Rangaistuksen pituusvaatimus kattaa huomattavan osan rikoslain rikoksista. Rangaistus voi olla joko ehdotonta tai ehdollista vankeutta¹¹⁷, eikä karkottaminen edellytä tuomioistuimen lainvoimaista päätöstä. Karkottamista harkittaessa on suurempi merkitys rikoksen luonteella kuin siitä mahdollisesti tuomittavalla enimmäisrangaistuksella.¹¹⁸ Täten rikos, josta enimmäisrangaistus on pykälässä mainittu vähintään yksi vuosi vankeutta, ei välttämättä suoraan johda karkotuspäätökseen.¹¹⁹

Mikäli ulkomaalainen tekee lievempiä rikoksia toistuvasti, voidaan hänet tämän kohdan nojalla karkottaa. Tällöin rikosten ei tarvitse olla rikoksia, joista enimmäisrangaistuksena on säädetty vähintään yksi vuosi vankeutta. Rikosten luonne vaikuttaa kuitenkin siihen, voidaan henkilö niiden nojalla karkottaa. Toistuvat omaisuus- ja väkivaltarikokset voivat muodostaa perusteen maasta karkottamiselle.¹²⁰ Vaikka karkottamispäätöksen tueksi ei tarvita lainvoimaista päätöstä, tuomioistuimen tulee olla todennut ulkomaalaisen syyllistyneen rikoksiin. Rikosten perusteella voidaan siis karkottaa rikoslain (39/1889, RL) 3 luvun 4 §:n (515/2003) perusteella syyntakeettomana rangaistukseen tuomitsematta jätetty ulkomaalainen. Karkottaminen on mahdollista myös tapauksissa, joissa ulkomaalainen on jätetty tuomitsematta rangaistukseen esimerkiksi silloin, kun ”rikos on tekoon tai tekijään liittyvistä erityisistä syistä anteeksiannettavaan tekoon rinnastettava”.¹²¹ Karkottaminen voidaan täten toimeenpanna kaikissa tilanteissa, joissa ulkomaalaisen on lain sanamuodon mukaisesti todettu syyllistyneen rikokseen. Merkitystä ei ole sillä, onko häntä tuomittu teosta rangaistukseen. Ulkomaalaista ei kuitenkaan voida karkottaa UlkL 149.1,2 §:n perusteella, jos tämän

---

¹¹⁷ HE 28/2003 vp, s. 43.

¹¹⁸ Kallio 2018b, s. 473 ja HE 186/1981 vp, s. 13.

¹¹⁹ Juvonen 2012, s. 173.

¹²⁰ HE 28/2003 vp, s. 43.

¹²¹ Kallio 2018b, s. 474.

rikossyyte on hylätty anteeksiantoperusteella tai jos syyttäjä on tehnyt asiassa syyttämättä-jättämispäätöksen.¹²² Näissä tilanteissa tuomioistuin ei voi *todeta* ulkomaalaisen nimenomaisesti syyllistyneen kyseessä olevaan rikokseen.

Ulkomaalainen voidaan karkottaa, jos hän on käyttäytymisellään osoittanut olevansa vaaraksi muiden turvallisuudelle (UlkL 149.1,3 §). Tällöin henkilö ei välttämättä vielä ole syyllistynyt rikokseen, mutta kuten kohdassa ilmaistaan, täytyy ulkomaalaisen olla osoittanut olevansa uhka muille. Täten säännöksen voi tulkita tarkoittavan jo tapahtunutta toimintaa.¹²³ Mikäli ulkomaalainen karkotetaan tehtyjen rikosten perusteella (pykälän 2. kohta), ei lain-säädäntö velvoita viranomaista arvioimaan henkilön uhkaa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle.¹²⁴ Tulkintani mukaan tuomioistuimet kuitenkin harkitsevat yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle muodostuvaa uhkaa myös silloin, kun henkilön karkottamista pohditaan rikosten perusteella; samoin perehdytään vähäiseenkin rikolliseen ja lainvastaiseen toimintaan tapauksissa, joissa karkottamista harkitaan yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vaarantumisen perusteella. Viranomaisella on näyttövelvollisuus vaarallisuudesta¹²⁵ eikä ulkomaalaista voida karkottaa *pelkän* yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vaarantumisen perusteella.¹²⁶ Karkottamista puoltavat perustelut ovat kestävämmät silloin, kun vaarallisuuden voi osoittaa konkreettisilla todisteilla, kuten tuomioistuimen tuomioilla rikoksista. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vaarantuessa ulkomaalaisen oleskelulupa voidaan peruuttaa, ja luvan puuttuessa hänet voidaan karkottaa.¹²⁷ Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden käsite liittyy myös olennaisesti maahantulon edellytyksiin. Lainvalmisteluaineistojen mukaan yleisen järjestyksen ja turvallisuuden käsitteeseen sisältyy kaikki toiminta, jonka tarkoituksena on taata yhteiskunnan jäsenille viihtyisä ja turvallinen elinympäristö, torjua ja selvittää rikoksia sekä ehkäistä ja poistaa toimintaympäristön häiriöitä.¹²⁸

UlkL 149.1,4 § liittyy keskeisesti momentin kolmanteen kohtaan. Neljännen kohdan mukaan karkottaa voidaan ulkomaalainen, joka on ryhtynyt taikka jonka voidaan aikaisemman toimintansa perusteella tai muutoin perustellusta syystä epäillä ryhtyvän Suomessa kansallista

---

¹²² Kallio 2018b, s. 474.

¹²³ Kallio 2018b, s. 475.

¹²⁴ Aer 2016, s. 311.

¹²⁵ HE 47/1990 vp, s. 17–18.

¹²⁶ Aer 2016, s. 311.

¹²⁷ Aer 2016, s. 311.

¹²⁸ HE 50/1998 vp, s. 19–20 ja HE 28/2003 vp, s. 125. Myös Kallio 2018a, s. 146.

turvallisuutta vaarantavaan toimintaan. Kansallista turvallisuutta vaarantavana toimintana voidaan pitää esimerkiksi sabotaasia, vakoilua, luvatonta tiedustelutoimintaa ja Suomen suhteita toisiin valtioihin vaarantavaa toimintaa.¹²⁹ Sabotaasi ei sellaisenaan ole rikoslaissa mainittu rikos. Sabotaasilla on hallituksen esityksessä 186/1981 tarkoitettu ”vakavia vahingon- tekoja, jotka on suunnattu joko yhteiskuntaa tai sen omistamia laitoksia tai yksityisiä henkilöitä ja yhteisöjä tai heidän omaisuuttaan vastaan”. Rikoslain 35 luvussa (769/1990) säädetään vahingonteosta, ja kyseisen luvun rikokset voitaisiin täten rinnastaa sabotaasiin. Rikoslain 34 luvun yleisvaaralliset rikokset, kuten tuhotyö, voisivat myös vertautua sabotaasiin. Vakoiluna voitaisiin pitää RL 12 luvun (578/1995) maanpetosrikoksia. Vakoilu on kriminalisoitu erikseen RL 12 luvun 5 §:ssä ja sen törkeä tekemuoto 6 §:ssä. Nämä rikokset tosin ovat muutoinkin ankarasti rangaistavia ja sellaisenaan riittäviä perusteita rikoksen perusteella tapahtuvalle karkottamiselle.

Karkottamisen edellytykset eroavat eri ulkomaalaisryhmien välillä. Tiukimmat perusteet rikosperusteisessa karkottamisessa ovat silloin, kun karkotettavana on EU:n tai pohjoismaan kansalainen. Näitä oleskeluluvan haltijaryhmiä ei ole mahdollista karkottaa pelkän tietyn rikoksen perusteella, vaan kriteerinä on uhan muodostaminen yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle.¹³⁰

4.2 Kolmannen maan kansalainen

4.2.1 Kolmannen maan kansalaisen määritelmä ja oleskeluluvat

Kolmannen maan kansalaisella tarkoitetaan UlkL 3.1,2 a §:n (358/2007) mukaan muun maan kansalaista kuin Euroopan unionin kansalaista ja häneen rinnastettavaa. Unionin kansalaiseen rinnastettavalla henkilöllä tarkoitetaan Islannin, Liechtensteinin, Norjan tai Sveitsin kansalaista.¹³¹ Kolmannen maan kansalainen on ulkomaalaisista heikoimmassa asemassa maasta poistamisen suhteen. Tämä koskee sekä karkotus- että käännyttämisprosessia.¹³²

Valtiottomia eli kansalaisuudettomia henkilöitä ei voi oikeudellisen asemansa suhteen täysin rinnastaa kolmansien maiden kansalaisiin. Kansalaisuudettomilla henkilöillä ei ole oikeudellista suhdetta mihinkään valtioon, eli mikään valtio ei pidä heitä omana kansalaisenaan.

---

¹²⁹ HE 186/1981 vp, s. 13.

¹³⁰ HE 205/2006 vp, s. 32.

¹³¹ HE 94/2006 vp, s. 13.

¹³² Juvonen 2012, s. 160 ja 171.

Täten he eivät saa minkään valtion kansalaisiin verrattavaa suojaa.¹³³ Valtiottomien henkilöiden asemaa säätelee vuonna 1954 solmittu valtiottomien henkilöiden oikeusasemaa koskeva yleissopimus.¹³⁴ Suomi on liittynyt kyseiseen sopimukseen. Oikeuskirjallisuudessa valtiottomat henkilöt kuitenkin rinnastetaan usein kolmansien maiden kansalaisiin.¹³⁵

Oleskeluluvalla tarkoitetaan UlkL 3.1,5 §:n mukaan ulkomaalaiselle muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnettävää lupaa toistuvasti saapua maahan ja oleskella maassa. Kolmannen maan kansalainen on velvoitettu hakemaan oleskelulupaa, kun hänen Suomessa oleskelunsa keston on tarkoitus ylittää kolme kuukautta tai kun oleskelu on jo tuon ajan ylittänyt (UlkL 40.1 §). Lupaa voi hakea joko ennen Suomeen tuloa tai Suomessa ollessa.¹³⁶ Oleskelulupa on UlkL 33.1 §:n (668/2013) mukaan joko määräaikainen tai pysyvä. Määräaikainen oleskelulupa myönnetään tilapäisluonteista (tilapäinen oleskelulupa, B) tai jatkuvaluonteista (jatkuva oleskelulupa, A) maassa oleskelua varten. Lupaviranomainen ratkaisee maassa oleskelun tarkoituksen ottaen huomioon ulkomaalaisen antamat tiedot maahantulonsa tarkoituksesta (33.2 §). Pysyvä oleskelulupa (P) on voimassa toistaiseksi (33.3 §).¹³⁷ Oleskelulupa raukeaa, kun ulkomaalainen karkotetaan maasta tai kun hän saa Suomen kansalaisuuden.¹³⁸ Ulkomaalaisen maassaolon tarkoitus ratkaisee, minkälainen oleskelulupa hänelle myönnetään.¹³⁹

4.2.2 Pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa

UlkL 3.1,5 a §:n (668/2013) mukaan pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskeluluvalla tarkoitetaan Euroopan unionin jäsenvaltion kolmannen maan kansalaiselle myöntämää pitkään oleskelleiden kolmansien maiden kansalaisten asemasta annetussa

---

¹³³ Aer 2016, s. 25.

¹³⁴ Asetus valtiottomien henkilöiden oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta (SopS 80/1968).

¹³⁵ Ks. esim. Kallio 2014, s. 2.

¹³⁶ Aer 2016, s. 76.

¹³⁷ Oleskelulupastatuksista ks. esim. Palander 2018, s. 3.

¹³⁸ Aer 2016, s. 79.

¹³⁹ Suomessa työtä tekeville voidaan myöntää työntekijän oleskelulupa (UlkL 3.1,6 §, 501/2016), muu oleskelulupa ansiotyötä varten (3.1,6 a §, 1218/2013), yrittäjän oleskelulupa (3.1,7 §, 121/2018), Euroopan unionin sininen kortti (3.1,26 §, 1338/2011) tai pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa. Ulkomaalaislaissa on useita muitakin erityisperusteita, joiden mukaan oleskelulupa voidaan myöntää. Näitä ovat esimerkiksi au pairina (46 §, 720/2018) tai kasvuyrittäjänä toimiminen (47 h §, 121/2018). Oleskeluluvasta on erityisiä säännöksiä myös muun muassa ihmiskaupan uhreja koskien (52 a §, 619/2006). Lupa voidaan myöntää myös yksilöllisestä inhimillisestä syystä (52 §). Opiskelijoiden oleskeluluvista säädetään laissa kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella (719/2018).

neuvoston direktiivissä 2003/109/EY, siten kuin se on muutettuna direktiivillä 2011/51/EU, määriteltyä asemaa ja oleskelulupaa. Pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa rinnastuu voimassaoloajaltaan pysyvään oleskelulupaan (UlkL 33.3 §). Pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa myönnetään kolmannen maan kansalaiselle, joka on jatkuvan oleskeluluvan saatuaan välittömästi ennen oleskelulupahakemuksen jättämistä luvallisesti oleskellut maassa yhtäjaksoisesti viiden vuoden ajan, jos edellytykset jatkuvan oleskeluluvan myöntämiseksi ovat olemassa ja pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskeluluvan myöntämiseksi ei ole ulkomaalaislaissa mainittuja esteitä (UlkL 56 a.1 §, 668/2013).

Pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskeluluvan myöntämisen esteet ovat UlkL 57 §:ssä (668/2013). Rikosperusteisuus on tiukempi este luvan myöntämiseksi kuin karkottamisen kyseessä ollessa. Lupa voidaan jättää myöntämättä myös pelkän rikos epäilyn perusteella (57.1,2 ja 57.1,4 §:t), kun kyseessä on rikos, josta on säädetty rangaistukseksi vankeutta, tai kun epäily on kahdesta tai useammasta rikoksesta. Lupa voidaan jättää myös myöntämättä edellä mainittuihin rikoksiin syyllistymisen johdosta (57.1,1 ja 57.1,3 §:t). Lupaa ei myönnetä humanitaarista suojelua saavalle (56 a.4 §).

Pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen oleskelulupa on otettu Suomen oikeuteen EU-oikeuden vaikutuksesta.¹⁴⁰ Pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen karkottamisen perusteet eroavat muiden kolmannen maan kansalaisten karkottamisen perusteista. UlkL 149.4 §:ssä säädetään sellaisen ulkomaalaisen karkottamisesta, jolle on myönnetty pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa. Momentin mukaan tällainen henkilö voidaan karkottaa vain, jos hänelle on Suomessa myönnetty kyseinen oleskelulupa, ja jos hän muodostaa yleiselle järjestykselle tai yleiselle turvallisuudelle välittömän ja riittävän vakavan uhan. Täten edellä mainitun EU-oleskeluluvan haltijaa ei voida karkottaa UlkL 149.1,2 §:n rikosperusteella. UlkL 149.4 §:n mukaan mikäli ”karkotettavalla on pakolaisasema tai toissijainen suojeluasema pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskeluluvassa olevan merkinnän ja merkinnässä mainitulta jäsenvaltiolta pyydetyn vahvistuksen mukaisesti, hänet on karkotettava kyseiseen jäsenvaltioon”. Momentilla pyritään antamaan pitkään oleskelleille kolmannen maan kansalaisille korostettua suojaa

---

¹⁴⁰ Palander 2018, s. 3.

karkottamista vastaan.¹⁴¹ Suojan perusteena on EIT:n oikeuskäytäntö.¹⁴² Riittävän vakavana uhkana ja henkilöstä johtuvana vaarana voitaisiin pitää esimerkiksi mielenterveysongelmista tai huumausaineriippuvuudesta johtuvia henkilön aiheuttamia ongelmia.¹⁴³ Pelkkä rikokseen syyllistyminen ei riitä muodostamaan riittävän vakavaa uhkaa. Kuitenkin esimerkiksi vakavien henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten teko tai näiden valmistelu voi osoittaa välittömän ja riittävän vakavan uhan yhteiskunnalle.¹⁴⁴

4.2.3 Unionin kansalaisen perheenjäsen

UlkL 168 §:ssä (565/2019) säädetään unionin kansalaisen ja hänen perheenjäsenensä maasta karkottamisen perusteista.¹⁴⁵ Lähtökohtaisesti unionin kansalaista tai tämän perheenjäsentä, joka on kolmannen maan kansalainen, ei voida karkottaa UlkL 149.1 §:n perusteilla. Unionin kansalaisen ja tämän perheenjäsenen, jolle on myönnetty oleskelukortti, karkottaminen voidaan toimeenpanna vain yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vaarantamisen perusteella. Lisäksi karkottaminen on mahdollista, jos henkilö ei täytä UlkL 158 a (432/2010), 161 d (360/2007) tai 161 e (360/2007) §:ssä mainittuja oleskeluoikeuden edellytyksiä. Edellä mainitut pykälät käsittelevät unionin kansalaisen ja tämän perheenjäsenen oikeutta oleskella Suomessa yli kolme kuukautta, perheenjäsenen oleskelua unionin kansalaisen kuoltua tai poistuttua Suomesta sekä perheenjäsenen oleskeluoikeuden säilymistä avioliiton purkautuessa.

Yleinen järjestys ja turvallisuus liittyy myös unionin kansalaisen ja hänen perheenjäsenensä maahantulon ja maassa oleskelun edellytyksiin (UlkL 156 §, 360/2007). UlkL 156.2 §:n mukaan edellä mainittujen henkilöiden maahantulon estämisen ja maasta poistamisen yleisen järjestyksen tai yleisen turvallisuuden vuoksi tulee perustua vain yksilön omaan käytökseen, eivätkä aiemmat rikostuomiot saa olla ainoa poistamisen peruste.

---

¹⁴¹ Kallio 2018b, s. 476.

¹⁴² HE 94/2006 vp, s. 34.

¹⁴³ HE 94/2006 vp, s. 35.

¹⁴⁴ Kallio 2018b, s. 477.

¹⁴⁵ Kun kyseessä on unionin kansalainen, joka on saanut pysyvän oleskeluoikeuden, tai tämän perheenjäsen, jolle on myönnetty pysyvä oleskelukortti, on karkottaminen mahdollista vain yleiseen järjestykseen tai yleiseen turvallisuuteen liittyvistä vakavista syistä (UlkL 168.2 §). Yli kymmenen vuotta Suomessa laillisesti oleskelleen unionin kansalaisen kohdalla kriteerit ovat vielä tiukemmat, sillä karkottaminen on mahdollista vain yleiseen turvallisuuteen liittyvistä pakottavista syistä (UlkL 168.3 §). Saman pykälän viidennen momentin mukaan pakottavaksi syyksi katsotaan syyllistyminen tekoon, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin yksi vuosi vankeutta. Karkottamisen pakottavana syynä henkilön rikollisen toiminnan tulee myös olla laadultaan sellaista, että se vaarantaa yleistä turvallisuutta tai Suomen tai muun valtion turvallisuutta.

4.3 Karkotusmenettely ja päätöksen täytäntöönpano

Karkotusmenettelyssä toimivaltaisista viranomaisista ovat UlkL 151 §:n (1214/2013) mukaan poliisi, rajatarkastusviranomainen ja Maahanmuuttovirasto. Päätöksen karkottamisesta tekee Maahanmuuttovirasto joko omasta aloitteestaan tai poliisilaitoksen tai rajatarkastusviranomaisen esityksestä (UlkL 152.3 §, 1214/2013). Poliisiin tai rajatarkastusviranomaisen on ryhdyttävä toimenpiteisiin ulkomaalaisen maasta karkottamiseksi tai esitettävä UlkL 149 b §:ssä (1214/2013) tarkoitettu vaatimus siirtyä toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon, jos hän ei täytä maahantulon tai maassa oleskelun edellytyksiä. Mikäli poliisi tai rajatarkastusviranomainen ei päättä ulkomaalaisen käännättämisestä kolmen kuukauden kuluessa ulkomaalaisen maahantulosta, on poliisiin tai rajatarkastusviranomaisen tehtävä Maahanmuuttovirastolle esitys ulkomaalaisen käännättämisestä tai maasta karkottamiseksi, jollei Maahanmuuttovirasto ole jo ryhtynyt toimenpiteisiin ulkomaalaisen maasta poistamiseksi (UlkL 151.1 §, 1214/2013). Karkottaminen tapahtuu siis hallintomenettelyssä ja hallintoprosessissa, eikä yleisillä tuomioistuimilla (käräjäoikeudet, hovioikeudet, korkein oikeus) ole nykyisen lainsäädännön mukaan toimivaltaa tehdä karkotuspäätöstä rikosprosessin yhteydessä.¹⁴⁶ Poliisilla on yleistoimivalta maasta poistamisesta, kun ulkomaalainen ei poistu vapaaehtoisesti.¹⁴⁷

Maahanmuuttovirasto, poliisi ja rajavartiolaitos suorittavat ulkomaalaisvalvontaa, jolla seurataan ulkomaalaislain ja muiden ulkomaalaisen oikeusasemaa koskevien säädösten noudattamista. Valvontaa suoritetaan osana rikostorjuntaa¹⁴⁸ ja laittoman maahantulon torjuntaa¹⁴⁹. Tarkoituksena valvonnalla on ehkäistä sisäraajatarkastusten puuttumisesta mahdollisesti aiheutuvia ongelmia.¹⁵⁰ Valvonnalla voidaan selvittää esimerkiksi ulkomaalaisen työnteko-oikeutta, henkilöllisyyttä ja oleskeluoikeutta koskevia tietoja.¹⁵¹ UlkL 129 a.2 §:n mukaan valvontatoimenpiteiden tulee olla perusteltuja suhteessa valvonnalla tavoiteltavaan päämäärään ja muihin tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin. Valvonnan kohteena olevan ulkomaalaisen oikeuksia on kunnioitettava UlkL 5 §:n mukaisesti. Ulkomaalaisvalvonnan tulee perustua ”valvontaviranomaisen yleisiin tietoihin ja kokemukseen

---

¹⁴⁶ Aer 2016, s. 296.

¹⁴⁷ Aer 2016, s. 296–297.

¹⁴⁸ Helminen – Kuusimäki – Rantaeskola 2012, s. 324.

¹⁴⁹ Helminen – Kuusimäki – Rantaeskola 2012, s. 378.

¹⁵⁰ Kallio 2018a, s. 164.

¹⁵¹ Helminen – Kuusimäki – Rantaeskola 2012, s. 367–368.

laittomasta maahantulosta ja oleskelusta”. Valvontatoimenpiteet tulee perustaa tehtyihin havaintoihin tai saatuihin vihje- ja analyysitietoihin. Ulkomaalaisvalvontaa suorittava viranomais ei saa perustaa valvontatoimenpiteitään henkilöön perusteenaan pelkästään tämän ulkonäkö ja oletettu etninen alkuperä (UlkL 129 a.3 §). Lainkohdassa kielletään täten syrjivä etninen profilointi.¹⁵² Valvonnan kohteeksi joutuminen ei siis saa perustua ainoastaan ulkosiin, etnisyyttä osoittaviin seikkoihin, vaan tukena pitää olla tiedustelutietoa tai muuta tietoa henkilön käyttäytymisestä, tai tietoa oleskelusta tietyinä aikana tietyssä paikassa.¹⁵³

UlkL 200.2 §:n (1022/2018) mukaan rikosten perusteella tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden suojelemiseksi tehty karkotuspäätös (UlkL 149.1,2–4 §) voidaan panna täytäntöön aikaisintaan 30 päivän kuluttua siitä, kun päätös on annettu tiedoksi, jollei hallinto-oikeus toisin määrää. Mikäli karkottamispäätöksestä on tehty täytäntöönpanon kieltämistä tai keskeyttämistä koskeva hakemus, ei päätöksen täytäntöönpanoa saa suorittaa ennen hakemuksen ratkaisemista (UlkL 200.2 §). Rikosperusteella tehdystä karkottamispäätöksestä tehtävä täytäntöönpanon kieltämistä tai keskeyttämistä koskeva hakemus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista (UlkL 198 b.2 §, 1022/2018). Karkottamispäätös voidaan panna täytäntöön ennen kuin rikosasia on saanut lopullisen lainvoimansa. Ulkomaalaislain esitöiden mukaan karkottamisasioiden ratkaisemisen kannalta ei olisi tarkoituksenmukaista pitkittää karkottamispäätöksen täytäntöönpanoa sekä rikosasian muutoksenhakuprosessien, että hallinto-oikeuskäsittelyjen aikaa. Tällaisessa tilanteessa ulkomaalainen saattaisi oleskella Suomessa useita vuosia, ennen kuin kumpikin prosessi olisi saatettu loppuun. Esitöiden mukaan ulkomaalainen voisi hakea uutta oleskelulupaa Suomesta, mikäli hänen rikostuomionsa kumottaisiin muutoksenhaun johdosta.¹⁵⁴

4.4 Maahantulon edellytykset

Kolmannen maan kansalaista koskevat tiukemmat maahantulon edellytykset kuin Euroopan unionin kansalaista, sillä he eivät nauti EU:n kansalaisille suotua liikkumisvapauden oikeutta.¹⁵⁵ Täten kolmannen maan kansalaisen maahantulo-oikeus on aina

---

¹⁵² HE 169/2014 vp, s. 9.

¹⁵³ Kallio 2018a, s. 167.

¹⁵⁴ HE 28/2003 vp, s. 211.

¹⁵⁵ Hallberg ym. 2011, s. 319.

harkinnanvaraista.¹⁵⁶ Vapaan liikkuvuuden direktiivi¹⁵⁷ säätää EU-tasolla vapaasta liikkumisesta Schengen-alueella ja se on sisällytetty UlkL 10 lukuun.¹⁵⁸ Schengenin sopimuksen myötä sisäraajatarkastukset Schengen-alueeseen kuuluvien valtioiden väliltä on poistettu. Tämä koskee kaikkia kansalaisuudesta riippumatta.¹⁵⁹ Schengen-alueen ulkorajaa vartioidaan tarkasti laittoman maahantulon ja ihmissalakuljetuksen ehkäisemiseksi sekä Schengen-alueen turvallisuuden ylläpitämiseksi.¹⁶⁰ Alueen ulkorajojen valvontaan on sisäraajatarkastusten puutteen vuoksi panostettu. Kolmannen maan kansalaisen ylitettyä Schengenin ulkorajan, on hänellä yhtäläinen oikeus vapaaseen liikkuvuuteen alueen sisällä, kunhan hän täyttää sopimuksen jäsenvaltioiden omat maahantuloedellytykset. Schengenin yleissopimuksen 19 ja 20 artiklojen mukaan tämä oikeus on sekä viisumivelvollisilla, että viisumivapaasti matkustavilla kolmannen maan kansalaisilla.¹⁶¹ Tämä koskee luonnollisesti myös unionin kansalaisen perheenjäsentä, joka on kolmannen maan kansalainen.

Schengen-alueen ulkorajoilla rajaliikennettä valvotaan ja kaikelle rajojen yli tapahtuvalle liikenteelle suoritetaan rajatarkastus. Rajavalvonnalla ja -tarkastuksilla tarkastetaan jokaisen rajan yli pyrkijän oikeus tulla maahan, ja rajan ylitystä voidaankin pitää laittomana siihen asti, kunnes siihen on myönnetty lupa.¹⁶² Rajaturvallisuutta ylläpitää rajavartiolain (578/2005, RajavL) 3.1 §:n mukaisesti Rajavartiolaitos. Rajavartiolaitoksen virkamiehet toimivat rajatarkastusviranomaisina, jotka suorittavat rajatarkastukset (UlkL 3.1,21 §). Saman lainkohdan mukaan rajatarkastuksen voi suorittaa myös muu viranomainen, mikä tarkoittaa poliisia tai Tullia (poliisilain (872/2011) 2:21.1 § ja tullilain (304/2016) 31 §).

Maahantulon edellytyksiin liittyen kolmannen maan kansalaiselle suoritetaan aina Suomen ulkorajalla perusteellinen tarkastus, joka sisältää Schengenin rajasäännösten 8 artiklan 2 kohdan mukaisen vähimmäistarkastuksen. Vähimmäistarkastukseen kuuluu henkilöllisyyden todentavien matkustusasiakirjojen tarkastaminen. Tällöin rajatarkastusviranomainen

---

¹⁵⁶ HE 28/2003 vp, s. 124 ja Kallio 2018a, s. 122.

¹⁵⁷ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/38/EY, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2004, Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella, asetuksen (ETY) N:o 1612/68 muuttamisesta ja direktiivien 64/221/ETY, 68/360/ETY, 72/194/ETY, 73/148/ETY, 75/34/ETY, 75/35/ETY, 90/364/ETY, 90/365/ETY ja 93/96/ETY kumoamisesta (EUVL L 158, 30.4.2004, s. 77).

¹⁵⁸ Kallio 2018a, s. 127.

¹⁵⁹ Kallio 2018a, s. 125.

¹⁶⁰ Epiney – Egbuna-Joss 2016, s. 57.

¹⁶¹ Kallio 2018a, s. 128.

¹⁶² Kallio 2018a, s. 129.

todentaa rajanylittäjän henkilöllisyyden, tarkastaa matkustusasiakirjan voimassaolon sekä sen, onko viranomaisen rekistereissä asiakirjaan liittyviä kansallisia tai kansainvälisiä etsintäkuulutuksia tai muita merkintöjä. Jos asiakirja olisi esimerkiksi kirjattu teknisiin järjestelmiin kadonneeksi, herää viranomaisella epäily asiakirjan väärinkäytöstä. Viranomaisen tarkastaa tietokannoista myös, onko niissä muita henkilöön liittyviä jäsenvaltion turvallisuuden mahdollisesti vaikuttavia seikkoja kirjattuna.¹⁶³ Kolmannen maan kansalaisille suoritetaan perusteellinen tarkastus, johon kuuluu edellä kerrotun vähimmäistarkastuksen lisäksi henkilön esittämien asiakirjojen syvällisempi tarkastelu sekä oleskeluoikeuden selvittäminen. Viranomaisen arvioi kolmannen maan kansalaisen maahantulon edellytyksiä ja kiinnittää huomiota asiakirjojen aitouden varmistamiseen. Lisäksi tarkastuksessa voidaan suorittaa henkilöntarkastus sekä henkilön tavaroihin ja ajoneuvoon kohdistuva etsintä. Näillä henkilöön ja omaisuuteen kohdistuvilla toimenpiteillä voidaan etsiä esimerkiksi rikollisella teolla hankittua omaisuutta tai muuta omaisuutta, johon rajaa ylittävällä henkilöllä ei ole oikeutta.¹⁶⁴

Sisärajatarkastukset Schengenin sisärajoilla voidaan palauttaa siinä tapauksessa, mikäli jäsenvaltion yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen kohdistuu vakava uhka. Sisärajatarkastusten on oltava viimesijainen keino turvata yleinen järjestys ja turvallisuus. Tarkastukset voidaan palauttaa valtioneuvoston päätöksellä (RajavL 15 §, 749/2014).

Maahantulon edellytyksenä on aina voimassa oleva matkustusasiakirja, silloin kun kyseessä on kolmannen maan kansalainen. Matkustusasiakirjana toimii useimmiten passi¹⁶⁵, mutta tietyissä tilanteissa myös muu UlkL 13–14 §:en (1214/2013) mainittuun luetteloon sisältyvä asiakirja on pätevä. Passin lisäksi hyväksyttäviä matkustusasiakirjoja ovat esimerkiksi pakolaisen ja kansalaisuudettoman matkustusasiakirja ja merimiespassi.¹⁶⁶ Matkustusasiakirja tarkastetaan ja leimataan rajatarkastuksen yhteydessä, sekä Suomeen tultaessa että poistuttaessa.¹⁶⁷ Siinä on oltava mainittuna ulkomaalaisen nimi, syntymäaika, sukupuoli ja kansalaisuus, sekä tiedot asiakirjan antajasta, antopaikasta ja voimassaoloajasta.¹⁶⁸ Matkustusasiakirjan lisäksi monien kolmansien maiden kansalaiset tarvitsevat Suomeen tullessaan

---

¹⁶³ Kallio 2018a, s. 130–131.

¹⁶⁴ Helminen – Kuusimäki – Rantaeskola 2012, s. 370.

¹⁶⁵ Kallio 2018a, s. 133.

¹⁶⁶ Aer 2016, s. 51.

¹⁶⁷ Aer 2016, s. 50.

¹⁶⁸ Kallio 2018a, s. 134.

viisumin. Viisumilla saa lähtökohtaisesti oleskella enintään 90 päivää Suomessa. Viisumi-vaatimus ei koske ulkomaalaisia, joilla on oleskelulupa Suomessa tai jossakin toisessa Schengen-valtiossa.¹⁶⁹ Viisumivaatimus ei myöskään liity turvapaikkaprosessiin. Turvapaikkaa hakiessa prosessi käynnistyy pääsääntöisesti siten, että ulkomaalainen ilmoittaa UlkL 95.1 §:n (194/2015) mukaisesti rajatarkastusviranomaiselle hakevansa turvapaikkaa. Turvapaikkaprosessi käynnistyy tuolloin asianomaisine menettelyineen.¹⁷⁰

Kaikista ulkomaalaisen maahantulon edellytyksistä säädetään UlkL 11 §:ssä (121/2018). Pykälän 2 momentin mukaan kolmannen maan kansalaisen lyhytaikaiseen eli alle 90 päivää kestäväan oleskeluun sovelletaan Schengenin rajasäännöstöä, mutta käytännössä maahantulon edellytykset vastaavat toisiaan sekä rajasäännöstössä että UlkL 11 §:n 1 momentissa. UlkL 11.1 §:ssä mainitaan maahantulon edellytyksinä ensinnäkin rajanylitykseen oikeuttava matkustusasiakirja. Toisekseen vaaditaan viisumi, oleskelulupa taikka työntekijän tai yrittäjän oleskelulupa. Kolmanneksi ulkomaalaisen on pystyttävä osoittamaan hallussaan olevista asiakirjoista suunnitellun oleskelun tarkoitus ja edellytykset. Hänen tulee myös pystyä osoittamaan, ”että hänellä on toimeentuloon tarvittavat varat, kun otetaan huomioon sekä suunnitellun oleskelun kesto että lähtömaahan paluu tai kauttakulkumatka sellaiseen kolmanteen maahan, jonne hänen pääsynsä on varmistettu, tai että hän pystyy laillisesti hankkimaan nämä varat”. Neljäntenä maahantulon edellytyksenä on se, ettei ulkomaalaista ole määrätty maahantulokieltoon. Viidenneksi hän ei saa olla uhka yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle, kansanterveydelle tai Suomen kansainvälisille suhteille.

Maahantulon edellytyksistä voikin päätellä, että ne liittyvät keskeisesti myös maassa oleskelun edellytyksiin.¹⁷¹ Lähtökohtaisesti mikäli maahantulon edellytykset eivät täyty, ei täyty edellytys maassa oleskelustakaan. Maahantulon edellytyksissä ei ole kuitenkaan erillistä mainintaa rikoksista. Maahantulon esteenä ei siis ole se, että ulkomaalainen on tehnyt Suomessa tai muualla rikoksia ja tuomittu niistä. Tehdyt rikokset voivat kuitenkin osoittaa henkilön olevan uhka Suomen yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle tai kansainvälisille suhteille. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden käsitteen laaja-alaisuudesta johtuen ei lainsäädännössä ole mainittu tekoja tai rikoksia, jotka ehdottomasti täyttäisivät yleisen järjestyksen

---

¹⁶⁹ Aer 2016, s. 52–53.

¹⁷⁰ Similä 2018, s. 328.

¹⁷¹ Maassa oleskelun edellytyksiä ovat myös laillinen oleskeluoikeus sekä toimeentuloedellytys. Kallio 2015, s. 74.

ja turvallisuuden vaarantamisen kriteerin. Nämä kriteerit voivat myös vaihdella ajassa ja paikassa. Lainsäädäntö kuvastaa tietyn hetkistä oikeustilaa. Tehdyt rikokset voivat kuitenkin osoittaa henkilön uhkaavan yhteiskunnan järjestystä ja turvallisuutta. Uhan täytyy tällöin kuitenkin olla perustavanlaatuinen ja konkreettinen.¹⁷² Lisäksi pelkkä aiempi rikoshistoria ei välttämättä riitä muodostamaan konkreettista uhkaa, vaan oleellista on se, että henkilö todennäköisesti tulee käyttäytymään maahan tultuaan yleistä järjestystä ja turvallisuutta vaarantaen.¹⁷³ Todennäköisyyttä arvioitaessa on huomioitava rikostuomioiden tuoreus ja rikoksen tai rikosten vakavuus. Sekä yksityinen että julkisella paikalla tapahtuva käyttäytyminen voidaan todeta uhkaa aiheuttavaksi.¹⁷⁴ Lain sanamuotoa on kuitenkin tulkittava tiukasti, ja maahantulon esteenä uhkana yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle voi olla vain ajankohmainen ja relevantti uhka.¹⁷⁵

4.5 Maahantulokielto

Karkottamisen yhteydessä ratkaistaan myös kysymys maahantulokieltoon asettamisesta. Maahantulokielto on UlkL 144 §:n mukaisesti kielto saapua yhteen tai useaan Schengen-valtioon, ja se perustuu palauttamisdirektiiviin 2008/115.¹⁷⁶ Maahantulokielto määrätään oletusarvoisesti koko Schengen-aluetta koskevana. Koko alueen laajuinen kielto kirjataan kuulutuksena Schengen-alueen yhteiseen tietojärjestelmään.¹⁷⁷ Mikäli ulkomaalaisella on oleskelupa toisessa Schengen-valtiossa, eikä sitä peruuteta, määrätään maahantulokielto kansallisena (UlkL 150.3 §, 1214/2013). Kielto on voimassa joko toistaiseksi tai määräajan. Maahantulokielto voidaan määrätä karkottamisen lisäksi myös pääsyn epäämistä ja käännyttämistä koskevassa asiassa (UlkL 150.1 §). Saman momentin mukaan maahantulokielto määrätään, jos aikaa vapaaehtoiselle paluulle ei ole UlkL 147 a §:n 2 momentin nojalla määrätty tai jos ulkomaalainen ei ole paluulle määrättyssä ajassa poistunut maasta vapaaehtoisesti, jollei UlkL 146 §:stä muuta johdu.

UlkL 147 a § (194/2015) käsittelee ulkomaalaisen vapaaehtoista paluuta karkottamis- tai käännyttämispäätöksen johdosta. Pykälän 1 momentin mukaan ulkomaalainen voi käännyttämistä tai maasta karkottamista koskevassa päätöksessä määrättyinä vähintään seitsemän ja

---

¹⁷² Aer 2016, s. 201 ja Kallio 2018a, s. 146.

¹⁷³ Kallio 2018a, s. 147.

¹⁷⁴ Aer 2016, s. 201–202.

¹⁷⁵ Kallio 2018a, s. 147.

¹⁷⁶ Aer 2016, s. 334.

¹⁷⁷ Aer 2016, s. 334.

enintään kolmenkymmenen päivän aikana poistua vapaaehtoisesti maasta. Aikaa voidaan pidentää erityisestä syystä. Aikaa ei kuitenkaan määrätä, jos kyse on käännyttämisestä tai maasta karkottamisesta rikosoikeudellisen seuraamuksen johdosta, tai silloin, kun ulkomaalainen käännytetään välittömästi rajanylityksen yhteydessä tai hänen pääsytään maahan evättään. Pykälän toisen momentin mukaan aikaa ei määrätä silloin, kun on olemassa ulkomaalaisen pakenemisen vaara tai kun ulkomaalaisen katsotaan olevan vaaraksi yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle.

Maahantulokieltoon määrääminen on harkinnanvarainen toimenpide, vaikka se käytännössä rikosperusteisissa maasta poistamispäätöksissä aina määrätään. Kielto voidaan kuitenkin jättää määräämättä lievien rikosten ollessa kyseessä.¹⁷⁸ Kielto on kuitenkin pakko määrätä 150.1 §:ssä määritellyissä tilanteissa, eli silloin, kun ulkomaalainen ei ole poistunut maasta paluulle määrättyssä ajassa vapaaehtoisesti tai jos aikaa vapaaehtoiselle paluulle ei ole 147 a §:n 2 momentin nojalla määrätty. UlkL 146 §:n mukainen kokonaisuuskanta voi vaikuttaa maahantulokiellon määräämiseen.

Maasta karkottamisratkaisujen yhteydessä määrätyn maahantulokiellon pituus heijastuu ulkomaalaisen tekemien rikosten vakavuuteen, ammattimaisuuteen ja haittaan sekä vaaraan yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. UlkL 150.2 §:n mukaan maahantulokielto määrätään enintään viiden vuoden määräajaksi tai toistaiseksi. Kielto voidaan määrätä toistaiseksi laadultaan törkeästä tai ammattimaisesta rikoksesta rangaistukseen tuomitulle ulkomaalaiselle. Tällöin ulkomaalaisen tulee muodostaa vakava uhka yleiselle järjestykselle tai turvallisuudelle. Pituuutta harkittaessa tulee huomioida tapauksen yksilölliset seikat ja erityispiirteet. Tehdyn rikoksen ei tarvitse olla tunnusmerkistöltään törkeä, vaan arvioitavana on rikoksen yleinen vakavuus.¹⁷⁹

Maahantulokielto voidaan peruuttaa muuttuneiden olojen tai tärkeän henkilökohtaisen syyn vuoksi (UlkL 150.4 §). Muutosten tulee olla merkittäviä, sillä vähäiset syyt eivät riitä kiellon peruuttamiseen.¹⁸⁰ Maahantulokielto on mahdollista peruuttaa myös silloin, ”kun ulkomaalainen, jolle on määrätty maahantulokielto muulla perusteella kuin sillä, että aikaa

---

¹⁷⁸ Kallio 2018b, s. 484.

¹⁷⁹ Kallio 2018b, s. 485–486.

¹⁸⁰ Kallio 2018b, s. 486.

vapaaehtoiselle paluulle ei ole myönnetty tai että paluuelvoitetta ei ole noudatettu, voi todistettavasti osoittaa poistuneensa maasta noudattaen täysin palauttamispäätöstä” (UlkL 150.4 §).

4.6 Kokonaisharkinta

Ulkomaalaisen maasta poistamista harkittaessa on aina suoritettava UlkL 146 §:n mukainen kokonaisharkinta. Harkinnassa selvitetään kaikki päätökseen vaikuttavat seikat ja olot, sekä oikeudelliset esteet, joilla voi olla vaikutusta päätökseen.¹⁸¹ Harkinnassa tulee 146.1 §:n mukaan kiinnittää erityistä huomiota lapsen etuun ja perhe-elämän suojaan. Lisäksi huomioidaan ulkomaalaisen maassa oleskelun pituus, oleskelun tarkoitus, ulkomaalaiselle myönnetyn oleskeluluvan luonne, sekä hänen siteensä Suomeen. Myös ulkomaalaisen ikä huomioidaan, kun sitä verrataan hänen mahdollisuuksiinsa asua ja elää kotimaassaan.¹⁸² Tarkastelussa on myös ulkomaalaisen perheeseen liittyvät, kulttuuriset ja sosiaaliset siteet tämän kotimaahan. Rikoksiin perustuvan maasta poistamisen ollessa kyseessä harkittavaksi tulevat rikollisen toiminnan vakavuus sekä yleiselle ja yksityiselle turvallisuudelle aiheutunut haitta, vahinko tai vaara.

Maahantulokiellon osalta on harkittava myös UlkL 146.2 §:n mukaisesti ulkomaalaisen mahdollisia perhe- tai työsiteitä Suomessa tai muussa Schengen-valtiossa, joiden hoitaminen vaikeutuisi kohtuuttomasti maahantulokiellon myötä.

Ulkomaalainen pystyy esittämään selvitystä siteistään Suomeen tai muuhun Schengen-valtioon hyvin monenlaisilla todisteilla. Aineistona on mahdollista käyttää lähestulkoon mitä tahansa asiaa tukevaa materiaalia, kuten koulutodistuksia, läheisten lausuntoja tai terveydentilatietoja.¹⁸³ Huomioita voi esimerkiksi esittää harrastuksistaan, työsuhteistaan, parisuhdetilanteestaan tai historiastaan Suomessa. Lapsen etu on erityisesti huomioitava asia, ja ulkomaalainen voi esittää selvitystä suhteestaan lapseensa esimerkiksi sosiaalityöntekijän lausunnoilla.¹⁸⁴ Lapsen etu tai perhe-elämän suoja ei kuitenkaan muodosta jyrkkää estettä karoitukselle.¹⁸⁵ Lapsen eduksi ei voida automaattisesti katsoa pelkästään sitä, että hänen

---

¹⁸¹ Aer 2016, s. 312.

¹⁸² Kallio 2018b, s. 492.

¹⁸³ Juvonen 2012, s. 159.

¹⁸⁴ Juvonen 2012, s. 159.

¹⁸⁵ Aer 2016, s. 318.

biologinen vanhempansa on hänen elämässään mukana. Vanhemman ja lapsen suhdetta on myös mahdollista hoitaa esimerkiksi erilaisia etäyhteyksiä käyttäen. Kokonaisharkinnassa otetaan kantaa tapauksen tosiseikkoihin ja asiassa ilmenneisiin vaihtoehtoihin esimerkiksi perhesuhteiden ylläpitämiseksi. Tosiseikkojen ei ole tarvinnut olla olemassa pelkästään ennen asian käsittelyä, vaan myös muutoksenhaun aikana tietoon tulleisiin uusiin seikkoihin saa vedota. Tällainen uusi, tuomioistuimen tietoon tullut muuttunut olosuhde voi olla esimerkiksi ulkomaalaisen muodostama avioliitto tai avioero.¹⁸⁶ Lumeavioliitolla ei kuitenkaan voida kiertää karkotuspäätöksiä.¹⁸⁷ Täten uuden, prosessin aikana solmitun avioliiton merkitys arvioidaan kokonaisharkinnassa.

Ulkomaalaisen pitkä maassa oleskelu tai Suomeen lapsena saapuminen ovat kokonaisharkinnassa arvioitavia maasta poistamista vastaan puhuvia seikkoja, mutta ne eivät takaa ehdotonta oikeutta jäädä maahan. Oleskeluluvalla oleskelevan oikeudellista asemaa ei voi rinnastaa Suomen kansalaisuuden saaneen henkilön oikeudelliseen asemaan karkotuskysymyksissä.¹⁸⁸ Mikäli ulkomaalaisella ei kuitenkaan ole minkäänlaisia siteitä kansallisuusvaltioonsa ja hän on integroitunut suomalaiseen yhteiskuntaan, maasta poistamisen puolesta olevien argumenttien tulee olla erittäin vahvoja.¹⁸⁹ Rikosperusteisissa karkottamisissa on tosin huomioitava se, että rikosten tekeminen ylittää osoittaa ulkomaalaisen integroituneen suomalaiseen yhteiskuntaan huonosti hänen Suomessa oleskelun pituudestaan huolimatta. Oleskeluvan tyyppi ja oleskeluoikeuden luonne vaikuttaa maassa oleskelun pituuden lisäksi siihen, minkälaisilla perusteilla ulkomaalainen voidaan poistaa maasta. Lähtökohtaisesti pysyvällä oleskeluluvalla oleskelevan ulkomaalaisen karkottamiseen vaaditaan painavammat perustelut, kuin esimerkiksi turistiviisumilla lyhytaikaisesti Suomessa viipyvän henkilön kohdalla.¹⁹⁰ Perusteet juontuvat kunkin oleskeluoikeuden myöntämisen perusteisiin. Mikäli oleskeluoikeus on sidottu tiettyyn perusteeseen, kuten työntekoon, ei oleskeluoikeutta voi pitää varmana muista syistä, mikäli tuo kyseinen myöntämisen perustava ehto ei täyty. Täten ilman legaalista oleskeluoikeutta oleskeleva henkilö voidaan myös poistaa maasta kaikista keveimmin perustein. Tuolloin riittäväksi syyksi riittää yleensä nimenomaisesti oleskeluun oikeuttavan luvan puuttuminen.¹⁹¹

---

¹⁸⁶ Aer 2016, s. 319.

¹⁸⁷ Kallio 2018b, s. 496.

¹⁸⁸ Aer 2016, s. 319.

¹⁸⁹ Aer 2016, s. 315.

¹⁹⁰ Kallio 2018b, s. 490 ja Aer 2016, s. 314.

¹⁹¹ Aer 2016, s. 313.

Kokonaisharkinta on aina suoritettava yksilöllisesti jokaisen ulkomaalaisen kohdalla, mutta päätösten tulee silti olla yhdenvertaisessa linjassa toisiinsa nähden. Ulkomaalainen voi esittää selvitystä terveysasioistaan maassa pysymisensä puolesta. Tietty hoitoa vaativa sairaus voisi periaatteessa estää karkotuksen, mikäli karkottamispäätös olisi vastoin UlkL 147 §:n (1214/2013) palautuskieltoa. Palautuskiellon mukaan ketään ei saa käännättää, karkottaa tai pääsyn epäämisen seurauksena palauttaa alueelle, jolla hän voi joutua kuolemanrangaistuksen, kidutuksen, vainon tai muun ihmisarvoa loukkaavan kohtelun kohteeksi, eikä alueelle, jolta hänet voitaisiin lähettää sellaiselle alueelle. Mikäli ulkomaalainen on karkotusasiansa käsittelyn aikana sairaalahoitoa vaativassa tilassa, voi hänen karkotuspäätöksensä täytäntöönpano lykkäytyä.¹⁹² Käytännössä terveydentila voi harvoin estää karkotuspäätöksen teon kokonaan. Karkotuksen esteenä ei ole pidetty sitä, että henkilöllä olevan sairauden hoito olisi kotimaassa laadultaan heikompaa kuin Suomessa.¹⁹³ Ulkomaalaisen terveydentilaan on otettu kantaa käännystilanteessa KHO:n ratkaisussa 6.3.2009/538. Ratkaisun mukaan vakavaa sydänsairautta sairastanut A voitiin käännättää hänen kotimaahansa Afganistaniin. KHO totesi, ettei Afganistanissa ole välttämättä saatavilla yhtä hyvää erikoissairaanhoitoa kuin Suomessa, mutta perussairaanhoitoa on saatavilla koko maassa. A:n kotipaikkakunnalla Kabulissa myös erikoissairaanhoitoa on tarjolla. KHO:n mukaan pelkästään se seikka, että sairaanhoidon taso on Suomessa parempi, ei ole yksinään riittävä syy turvapaikan ja oleskeluluvan myöntämiseen.

---

¹⁹² Aer 2016, s. 316.

¹⁹³ Aer 2016, s. 316.

5 KARKOTTAMINEN – TURVAAMISTOIMENPIDE VAI RANGAISTUS?

5.1 Turvaamistoimenpiteen ja rangaistuksen eroista

5.1.1 Rangaistuksen määritelmä

Rangaistuksen kärsiminen ja suorittaminen on rikosprosessin päämäärä ja koko oikeusprosessin lopputulos. Rangaistuksen täytäntöönpano kuuluu rikosprosessin lisäksi rikosoikeudellisen seuraamusjärjestelmän piiriin.¹⁹⁴ Rangaistuksessa on kysymys oikeudellisesta seuraamuksesta, jonka viranomaisen määrää lain nojalla.¹⁹⁵ Rikoksesta voi seurata muitakin seuraamuksia, jotka eivät kuitenkaan ole varsinaisia rangaistuksia. *Tapani* on määritellyt rangaistukselle tunnusmerkkejä. Oikeudellisen seuraamuksen luonteen lisäksi rangaistus tuomitaan ”tekijälle seurauksena lain rikkomisesta”. Rangaistus sisältää tekijään kohdistuvan moitteen ja se aiheuttaa tekijälle kielteisen kokemuksen tai kärsimystä.¹⁹⁶ *Matikkala* on listannut rangaistuksen ydinkriteerejä. Hänen mukaansa rangaistus on ”valtion organin tiettyssä laissa säännellyssä menettelyssä” tapahtuva toimenpide, joka määrätään ”laissa rikokseksi määriteltyyn tekoon syyllistyneelle”. Rangaistus määrätään ”virallisen paheksunnan osoittamiseksi” ja sen tulee olla ”haitallinen seuraamus”.¹⁹⁷ Rangaistus voidaan nähdä myös henkilön sovituksena yhteiskunnalle hänen rikollisista toimistaan. Rangaistusta kärsiessään tekijä ainakin symbolisesti osoittaa katumusta teoistaan ja pyrkimystä kohti lainkuuliaista elämää.¹⁹⁸

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntö on muokannut ja rajannut rangaistuksen käsitettä. *Engel*-tapauksessa¹⁹⁹ määrittyivät niin sanotut Engel-kriteerit, jotka määrittävät rangaistuksen olennaista luonnetta. Ensinnäkin tulee arvioida teon oikeudellinen luonne kansallisessa oikeudessa. Toiseksi on arvioitava rikkomuksen todellinen luonne ja kolmanneksi siitä seuraavan seuraamuksen ankaruus.

Rangaistuksen käsitteen määrittelyyn liittyvät olennaisesti sen toivotut vaikutukset, joita ovat yleis- ja erityisestävyyt. Yleisestävällä vaikutuksella tarkoitetaan rangaistuksen luomaa

---

¹⁹⁴ Jokela 2018, s. 7–8.

¹⁹⁵ *Tapani* – Tolvanen 2016, s. 8.

¹⁹⁶ *Tapani* – Tolvanen 2016, s. 8.

¹⁹⁷ *Matikkala* 2010, s. 2.

¹⁹⁸ *Tapani* – Tolvanen 2016, s. 397.

¹⁹⁹ *Engel ym. v. Alankomaat* (1976), kohta 82.

yleistä pelotevaikutusta kansalaisissa. Pelotevaikutuksella ohjataan ihmisiä käyttäytymään normien mukaisesti, koska normeista poikkeaminen tuottaa epämiellyttäviä seurauksia.²⁰⁰ Yleisestävyys eli yleispreventio ohjaa etenkin potentiaalisia rikoksentekejiä. Erityisestävyydellä eli erityispreventiolla tarkoitetaan rangaistuksen rikoksia ehkäisevää vaikutusta tuomittuihin nähden.²⁰¹ Rangaistuksen tulisi olla sellainen, ettei sen kärsinyt ajautuisi uudelleen rikosten pariin. Rangaistuksen tulisi toisaalta aiheuttaa normein rikkojalle kärsimystä, mutta toisaalta integroida tämä yhteiskuntaan.²⁰² Yleis- ja erityisestävyys vaikuttavat rikosoikeudellisessa järjestelmässä rinnakkain. Pelkkä rangaistuksen uhka tuskin olisi tehokas normien rikkomisen estäjä, mutta konkreettinen, epämiellyttäväksi koettu rangaistus lisää järjestelmän uskottavuutta.²⁰³

Rangaistuksista säädetään rikoslain 6 luvussa. RL 6 luvun 1 §:ssä (515/2003) mainitaan erilaiset rangaistuslajit. 1 §:n 1 momentin (329/2011) mukaan yleisiä rangaistuslajeja ovat rikesakko, sakko, ehdollinen vankeus, yhdyskuntapalvelu, valvontarangaistus ja ehdoton vankeus. Pykälän toisessa momentissa (800/2017) mainitaan erityisenä rangaistuksena alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta nuorisorangaistus sekä vakavan rikoksen uusineelle RL 2 c luvun 11 §:n nojalla tuomittava yhdistelmä rangaistus. RL 2 c luvun 11.1 §:n mukaan yhdistelmä rangaistus koostuu enintään tapaukseen sovellettavien säännösten mukaan rikoksesta säädetyn enimmäisrangaistuksen pituisesta ehdottomasta vankeudesta ja sitä välittömästi seuraavasta valvonta-ajasta, jonka pituus on vuosi. RL 6 luvun 1.3 §:ssä mainitaan erityisinä rangaistuksina virkamiehiä varten varoitus ja viraltapano. Sotilaan ja muun RL 45 luvun alaisen henkilön kurinpitörangaistuksina on lueteltu RL 6 luvun 1.4 §:ssä (256/2014) muistutus, ylimääräinen palvelus, varoitus, poistumiskielto, kurinpitösakko ja aresti. Jos muuhun kuin RL 45 luvun alaiseen henkilöön sovelletaan säännöstä, jossa seuraamukseksi on säädetty kurinpitörangaistus, tuomitaan henkilö kurinpitörangaistuksen sijasta sakkoon. Oikeushenkilölle tuomitaan yhteisösakko RL 9 luvun mukaisesti (RL 6 luvun 1.5 §).

Rikoslain listauksesta voi ymmärtää rangaistuksen sisältyvän mainitun pykälän luetteloon. Rikoksesta seuraavia hallinnollisia seuraamuksia ei ole pykälään sisällytetty, joten laintasoisesti niiden ei voi tulkita olevan rangaistuksia. Kuitenkin myöhemmin esiteltävällä

---

²⁰⁰ Tolvanen 2009, s. 359.

²⁰¹ Tapani – Tolvanen 2016, s. 13.

²⁰² Tolvanen 2009, s. 363.

²⁰³ Tapani – Tolvanen 2016, s. 392–393.

turvaamistoimenpiteellä voi tosiasiallisesti olla etenkin yleisestäävyyden näkökulmasta suuri rooli. Tavalliselle kansalaiselle pelotevaikutus voi nimenomaan olla hallinnollista turvaamistoimenpidettä kohtaan, kun taas varsinainen rangaistus koetaan seuraamuksen lievempanä elementtinä. Autoilua harrastavan ja autoa tarvitsevan voi olla helpompaa myöntyä maksamaan sakko, kuin mukautua noudattamaan ajokiellon rajoituksia.

5.1.2 Turvaamistoimenpiteen oikeudellinen luonne

Laajasti tulkittuna turvaamistoimenpide tarkoittaa kaikkia toimenpiteitä, joilla turvataan jonkin toisen oikeuden toteutuminen. Turvaamistoimella estetään tai ehkäistään jonkin toisen rikoksen tapahtuminen.²⁰⁴ Toimilla, kuten liiketoimintakiellolla, voidaan myös tavoitella kansalaisten luottamuksen ylläpitämistä esimerkiksi liiketoimintaa kohtaan.²⁰⁵ Turvaamistoimenpiteitä on sekä rikosprosessiin, että siviiliprosessiin liittyen. Rikosprosessissa toteutettava olennainen turvaamistoimi on rikoksentekeväliseen menettäminen valtiolle.²⁰⁶ Tämän menettämisseuraamuksen eli konfiskaation tarkoitus on Matikkalan mukaan poistaa kriminogeenisiä tekijöitä, joita ovat saatu rikoshyöty sekä rikosten tekemiseen käytetyt vaaralliset välineet.²⁰⁷ Menettämisseuraamuksista säädetään RL 10 luvussa (875/2001). *Frände* on erotellut turvaamistoimen luonteisia toimenpiteitä niihin, jotka edellyttävät tehtyä rikosta, sekä seuraamuksiin, jotka voidaan määrätä myös muusta syystä.²⁰⁸ Tulkintani mukaan turvaamistoimenpiteet voidaan luokitella laajasti koskemaan kaikkia toimenpiteitä, jotka eivät varsinaisesti ole rangaistuksia, mutta ehkäisevät rikollisuutta haittaamalla ja vaikeuttamalla sen toteuttamista. *Fränden* mukaan tällaista jaottelua ei tulisi tehdä, vaan näitä seuraamuksia tulisi käsitellä *rikoksen muina seuraamuksina*.²⁰⁹

Turvaamistoimenpiteet voivat olla hallinnollisessa prosessissa määrättäviä, ja esittelen tässä karkottamisen lisäksi näistä muutaman. Yksi yleisimmistä hallinnollisista turvaamistoimenpiteistä on ajokorttilaissa (386/2011, AKL) säädetty ajokielto. Oikeuskirjallisuudessa ajokielto on katsottu myös muuksi rikosoikeudelliseksi seuraamukseksi.²¹⁰ Ajokiellon määrittämiselle on lueteltu AKL:ssa useita perusteita. AKL 64 §:n mukaan ajokielto voidaan määrätä

²⁰⁴ Matikkala 2010, s. 1 ja Melander 2014, s. 174–175.

²⁰⁵ Tolvanen 2008, s. 490.

²⁰⁶ Matikkala 2010, s. 3.

²⁰⁷ Matikkala 2010, s. 189–190.

²⁰⁸ *Frände* 2005, s. 356.

²⁰⁹ *Frände* 2005, s. 355–357.

²¹⁰ Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 117.

tiettyihin liikenne rikoksiin syyllistymisen johdosta, tai jos henkilö ei täytä ajokorttilaissa säädetyjä ajokorttiluvan myöntämisen edellytyksiä. Ajokorttilaki määrittelee terveystaamukset, joiden on täytettävä luvan saamiseksi. Ajokielto voidaan määrätä myös sen perusteella, ettei henkilö ole toimittanut vaadittua lääkärinlausuntoa tai todistusta hyväksytyyn kuljettajantutkimukseen, ajokokeen tai ajonäytteen suorittamisesta. Ajokielto voidaan määrätä AKL 65 §:n mukaan myös toistuvien liikenne rikkomusten vuoksi.

Edellä mainittujen lisäksi ajokielto on mahdollista määrätä 70 §:n mukaisesti pelkän liikenne rikosepäilyn perusteella, tai esimerkiksi sen vuoksi, että henkilö sairauden tai muun ajokyvyn heikentymisen vuoksi aiheuttaa vaaraa muulle liikenteelle. Kuten ajokielloa koskevista pykälästä ilmenee, ei ajokielto ole aina seuraus rikoksesta tai rikkomuksesta, vaan turvaamistoimi, jolla suojataan muita liikenteenkäyttäjiä vaaraa aiheuttavilta kuljettajilta. Ajokiellon syystä riippumatta on siihen määrääminen monelle kuljettajalle vaikea paikka ja jopa varsinaista rangaistusta epämiellyttävämpi seuraamus.²¹¹ Oman työkokemukseni mukaan etenkin ikäihmiset kokevat ajo-oikeuden menetyksen olevan heille kohtuuton ”rangaistus”, vaikka liikennekäyttäytymisessä ei varsinaisesti olisi tapahtunut mitään merkittävää tai vaaraa aiheuttavaa. Poliisi määrää nykyään kaikki ajokiellot. Ajokielloilla vahvistetaan liikenne turvallisuutta, sillä pelkkä rikoksesta tuomittava rangaistus tai huonosti näkeväälle annettava kehoitus ”ajaa varovaisemmin” tuskin tosiasiallisesti ehkäisisivät liikenteen vaaroja. Etenkin liikenteessä tapahtuviin rikoksiin syyllistyvät kuljettajat ovat riski niin itselleen kuin muillekin²¹², joten tämän turvaamistoimenpiteen voi todeta turvaavan myös heidän omia oikeuksiaan.

Ajokiellon tapaan samanhenkinen hallinnollinen turvaamistoimenpide on ampuma-ase luvien peruutus. Ase luvien peruuttamisesta ja aseiden haltuunotosta säädetään ampuma-ase laissa (1/1998, AAseL). Ase luvan peruuttamisen perusteet ovat hyvin samankaltaiset kuin karkottamisen perusteet. Viranomaisella on velvollisuus peruuttaa henkilön ase luvat esimerkiksi silloin, kun tämä on syyllistynyt törkeään väkivaltaista käyttäytymistä osoittavaan rikokseen, törkeään huumausainerikokseen (RL 50 luvun 2 §, 1304/1993), törkeään huumaus-ainerikoksen edistämiseen (RL 50 luvun 4 a §, 928/2006) tai muuhun rikokseen, joka osoittaa hänet sopimattomaksi hankkimaan tai pitämään hallussaan ampuma-aseita, ase en osia,

---

²¹¹ Matikkala 2010, s. 207.

²¹² Poliisi, kohta Ajokiellot.

patruunoita tai erityisen vaarallisia ammuksia (AAseL 67.1,4 §, 724/2019). Myös törkeään ampuma-aserikokseen syyllistyminen velvoittaa viranomaisen peruuttamaan luvat (AAseL 67.1,6 §). Käytännössä rikosnimikkeellä ei kuitenkaan ole mainittavaa merkitystä luvan peruuttamisen harkinnassa. Ulkomaalaislain tavoin ampuma-aselaki mahdollistaa viranomaiselle laajan harkintavallan.

Viimeaikaiset lakimuutokset osoittavat ampuma-aselain kiristyneen. Kenelläkään ei PL 15 §:n omaisuuden suoja säännöksestä huolimatta ole subjektiivista oikeutta ampuma-aseeseen.²¹³ Tähän vertautuu melko hyvin se, ettei kenelläkään ole subjektiivista oikeutta oleskella vieraan valtion alueella. Säännöksen samankaltaisuutta on havaittavissa AAseL:n 67 §:n 1. momentin 5 kohdassa, jonka mukaan aseluvat on peruutettava, jos ”luvan haltijaa on hänen terveydentilansa taikka omaa tai toisen turvallisuutta vaarantavan elämäntapansa tai käyttäytymisensä vuoksi pidettävä sopimattomana hankkimaan tai pitämään hallussa ampuma-aseita, aseiden osia, patruunoita tai erityisen vaarallisia ammuksia”. Karkottamiseen verrattuna on toki huomioitava, että aivan samankaltaiset teot eivät muodosta perustetta aseiden peruuttamiseen kuin ulkomaalaisen karkottamiseen. AAseL:n tarkoittamaa turvallisuutta vaarantavaa elämäntapaa voi olla runsas alkoholinkäyttö²¹⁴, mikä ei sinällään välttämättä ole itsenäisenä tekona lainvastaista; viranomaisen voi kuitenkin todeta, ettei alkoholia runsaasti käyttävällä henkilöllä ole oikeutta aseiden hallussapitoon. Alkoholien liikakäyttö tuskin voisi olla riittävänä perusteena ulkomaalaisen karkottamiselle, jos hän ei aiheuta muiden turvallisuudelle vaaraa. Olennainen ero on siinä, kenelle vaaraa aiheutuu: vain muille vai sekä henkilölle itselleen, että muille. Itseään viiltelevä henkilö ei ole sopiva aseiden haltija, koska itsensä vahingoittaminen osoittaa selkeästi, että henkilö saattaisi käyttää aseitaan itsensä vahingoittamiseen. Itseään viiltelevä ulkomaalainen tulisi taas ohjata terveyspalveluiden avun pariin; itsensä viilteleminen ei luonnollisesti ole karkottamisen peruste, koska siinä ei aiheuteta vaaraa *muille* (UlkL 149.1,3 §).

AAseL:n vaarallisena elämäntapana voitaisiin pitää myös esimerkiksi kuulumista rikollisjärjestöön tai muuta tiivistä yhteyttä sellaiseen.²¹⁵ Käytännössä poliisilla on hyvin laaja harkintavalta sen suhteen, minkälainen käytös tai minkä tyyppiset rikokset ovat perusteena lupien peruuttamiselle. Rikoksen ei tarvitse olla väkivaltarikos tai aseisiin liittyvä rikos, vaan

---

²¹³ HE 106/2009 vp, s. 49.

²¹⁴ HE 183/1997 vp, s. 79.

²¹⁵ HE 183/1997 vp, s. 79. Hallituksen esityksessä mainitaan ”rikollinen ystäväpiiri”. Ks. myös KHO 2014:118.

esimerkiksi talousrikos tai liikennerikos voi osoittaa aselupien haltijan AAseL 67.1,4 §:n mukaisen soveltumattomuuden.²¹⁶ Myös aikaisemmasta laista poiketen lieväkin huumausainerikos, kuten huumausaineen käyttörikos, voi olla perusteena luvan menetykselle.²¹⁷ Tällöin peruuttaminen on kuitenkin harkinnanvaraista. Hallinto-oikeudet ovat kommentoineet aselupien peruuttamisen rangaistusluonnetta; esimerkiksi Itä-Suomen hallinto-oikeuden päätöksessä 11.6.2019 t. 19/0556/1 todettiin, että ”ampuma-aseen hallussapitolupien peruuttamista ei ole tarkoitettu luvanhaltijan tiettyyn tekoon liittyväksi rangaistukseksi eikä rikosluontoiseksi seuraamukseksi”. HaO totesi myös, ettei lupien peruuttamisessa ole kyse EIOS:n 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklan *ne bis in idem* -kiellon rikkomisesta. Ampuma-aselain esitöiden mukaan lupien peruuttaminen on kuitenkin kielteinen seuraamus, jota voi lähes verrata rangaistukseen.²¹⁸ Rikosoikeudellisessa mielessä se ei kuitenkaan sitä ole. Tästä on löydettävissä analogiaa maasta karkottamiseen, jota ei myöskään ole tarkoitettu rangaistusluontoiseksi seuraamukseksi.

5.2 Karkottamismenettely rangaistusluontoisena toimenpiteenä ja rikoksen seuraamuksena

Karkottaminen ei ole ainakaan toistaiseksi rikoksesta seuraava automaattinen seuraamus, eikä karkottamisen täytäntöönpano edellytä tapahtunutta rikosta. Karkottaminen ei lukeudu rikoksesta seuraaviin rangaistuksiin esimerkiksi sen vuoksi, etteivät sen perusteet ole riippuvaisia rikoksesta seuraavasta rangaistuksesta.²¹⁹ Karkottaminen on täten hallinnollinen seuraamus, mutta ei suoranainen seuraamus rikoksesta. Fränden mukaan ulkomaalaiseen rikoksen teon johdosta kohdistetut toimenpiteet eivät kuulu ”rikoksen muihin seuraamuksiin”, toisin kuin esimerkiksi konfiskaatio.²²⁰ Keskeinen ero rikoksesta tuomitsemisen ja karkottamispäätöksen kesken on se, mikä instanssi asiasta päättää ja millainen oikeudellinen prosessi asiaan liittyy. Karkottamisesta päättää Maahanmuuttovirasto joko omastaan tai rajatarkastusviranomaisen tai poliisin aloitteesta (UlkL 151 §). Valitukset asiassa kohdistetaan hallinto-oikeudelle (UlkL 190 §, 516/2008). Hallinto-oikeudelliset seuraamukset käsitellään hallinto-oikeuksissa useimmiten kirjallisessa menettelyssä. Rikosasiat ja niistä tuomittavat rangaistukset käsitellään rikosprosessissa käräjäoikeuksissa ja muissa oikeusasteissa.

---

²¹⁶ HE 179/2018 vp, s. 67.

²¹⁷ HE 179/2018 vp, s. 68.

²¹⁸ HE 183/1997 vp, s. 127.

²¹⁹ Aer 2016, s. 311.

²²⁰ Frände 2005, s. 356.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomiossa *Maaouia*²²¹ todettiin, että maasta poistamisessa on kysymys ennaltaehkäisevästä toimenpiteestä, eikä rikosoikeudellisesta seuraamuksesta silloinkaan, kun kysymys on rikoksen perusteella tehtävästä maasta poistamisesta.²²²

Mikäli karkottamisen luonne rikoksen seuraamuksena joskus muuttuisi, voisi se luoda keskenään erilaisia rangaistuksia samoista teoista eri tekijöiden välille. Rikoksesta tuomitun kansalaisuus vaikuttaa merkittävästi siihen, voidaanko hänet karkottaa maasta ylipäätään. Vaikkakin tuomioistuimet nykyäänkin selvittävät rikoksesta tuomitun henkilökohtaisia oloja rangaistusta määrättäessä²²³, tulisi käräjäoikeuksille runsaasti lisää selvitettävää, mikäli karkotus ratkaistaisiin rikosasian käsittelyn yhteydessä. Normaalirangaistusajattelun²²⁴ mukaan samanlaisesta teosta tulee määrätä samanlainen rangaistus. Tämä on käsitteellisesti lähellä yhdenvertaisuusperiaatetta, jonka mukaan samanlaisia tapauksia on tuomioistuimessa kohdeltava samalla tavalla, ja erilaisia tapauksia eri tavalla.²²⁵ Toimivien ja asianmukaisten oikeusperiaatteiden vuoksi karkottamista ei tulisi sekoittaa liikaa rikoksen seuraamuksiin, vaan se tulisi pitää erillisenä prosessinaan myös ulkomaalaisen oikeusturvan toteutumisen kannalta.

Rangaistuksiin verrattuna karkottamisella on jonkin verran erilaiset kriminaalipoliittiset tavoitteet, vaikka turvallisuuden ydintavoite onkin oleellinen ja yhdistävä tekijä. Karkottamisella suojeltava oikeushyvä on valtion suvereniteetti, valtion kansalaisten turvallisuus, sekä valtion syntyperäisten kansalaisten oikeus määrittää, ketkä saavat oleskella valtion alueella. Oikeusministeriö on lausunut karkottamisen puuttuvan niin perustavanlaatuisiin oikeuksiin, että sen perusteita ei ole syytä asettaa liian matalalle.²²⁶ Lausunto koski kansalaisaloitetta, jossa ehdotettiin vakaviin rikoksiin syyllistyneiden ulkomaalaisten karkottamista vankeusrangaistuksen pituudesta riippumatta.²²⁷ Kyseinen kansalaisaloite hylättiin eduskunnassa.

---

²²¹ *Maaouia v. Ranska* (2000), kohta 39.

²²² Aer 2016, s. 294.

²²³ Tapani – Tolvanen 2016, s. 269–270.

²²⁴ Tapani – Tolvanen 2016, s. 22.

²²⁵ Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 117.

²²⁶ Oikeusministeriö 2016, s. 6.

²²⁷ KAA 4/2015 vp.

Karkottamisen rangaistusluonnetta voi pohtia luvussa 5.1.1 esiteltyihin Engel-kriteereihin peilaten. Karkottamisen luonne kansallisessa oikeudessa on kiistatta hallinnollinen seuraamus. Siitä huolimatta se voi toimia jopa vankeusrangaistusta suurempana pelotteena maassa oleskelevalle ulkomaalaiselle. Suomen vankiloissa olosuhteet ovat selkeästi paremmat moneen muuhun maahan verrattuna, sillä täällä esimerkiksi perusoikeuksien toteutuminen on turvattu perustuslain tasoisesti myös vangeille. Perusoikeuksia saa rajoittaa vain perusoikeuksien yleisten rajoittamisedellytysten mukaisesti.²²⁸ Vankilat ovat Suomessa vangeille turvallisia paikkoja.²²⁹ Tästä voi tulkita karkottamisen virallisluontoisen identiteetin olevan hallinnollinen seuraamus, mutta se voi toimia pelotteena ulkomaalaiselle. Toinen Engel-kriteeri on rikkomuksen luonne. Tämä on karkottamisen suhteen epämääräinen kriteeri, sillä laissa ei ole määritelty tekoja, joiden perusteella karkottaminen olisi aina ja kaikissa olosuhteissa pakottavaa. UlkL 149.1 §:ssä käytetään sanamuotoa ”*voidaan karkottaa*”. Tällöin viranomaisen tulee aina käyttää asiassa harkintaa.²³⁰ Viimeisin Engel-kriteeri eli seuraamuksen ankaruus on myös liukuva käsite ja ankaruuden kokemus voi vaihdella suuresti karkotettavien henkilöiden kohdalla. Uskoisin karkottamisen olevan hyvinkin rankaiseva elementti esimerkiksi silloin, kun ulkomaalainen on muodostanut perhesuhteita ja muita siteitä Suomeen.

5.3 Ne bis in idem -periaatteen toteutuminen

Ne bis in idem -periaate eli kaksoisrangaistavuuden kieltö on EIOS 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklan mukainen ihmisoikeus. Artiklan mukaan ”[k]etään ei saa saman valtion tuomiovallan nojalla tutkia uudelleen tai rangaista oikeudenkäynnissä rikoksesta, josta hänet on jo lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi kyseisen valtion lakien ja oikeudenkäyntimenettelyn mukaisesti.” Periaate on sisällytetty myös esimerkiksi Euroopan unionin perusoikeuskirjan 50 artiklaan, jonka mukaan ”[k]etään ei saa tutkia uudelleen tai rangaista oikeudenkäynnissä rikoksesta, josta hänet on jo unionissa lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi lain mukaisesti.” Unionin perusoikeuskirjassa oikeus on laajempaa kuin EIOS:ssa, sillä siinä missä EIOS:ssa on todettu kiellon koskevan saman tuomiovallan alaa, on oikeus unionin perusoikeuskirjassa ulotettu koskemaan unionin aluetta. Kaksoisrangaistavuuden

²²⁸ Tapani – Tolvanen 2016, s. 412.

²²⁹ Linderborg ym. 2012, s. 137.

²³⁰ Karkottamisasioissa pakottavuuden puutteesta huolimatta esimerkiksi sotarikoksen tehneelle ulkomaalaiselle ei voida UlkL 87 ja 88 §:n mukaan myöntää turvapaikkaa tai kansainvälistä suojelua. Tästäkään huolimatta esimerkiksi sotarikoksen tehnyttä ei voi poistaa maasta, jos hän voi lähtömaassaan joutua kuoleman tai muun ihmisarvoa loukkaavan kohtelun kohteeksi (UlkL 147 §).

kielto on kirjattu myös KP-sopimuksen 14 artiklan 7 kohtaan. Ne bis in idem -periaatteen valtioiden rajat ylittävistä vaikutuksesta säädetään myös Schengenin yleissopimuksen²³¹ 3 luvussa. Periaate on olennainen oikeusturvan toteutumisen kannalta. Henkilön itsensä lisäksi tuomioistuinprosessit voivat vaikuttaa muihin toimijoihin hänen ympärillään. Esimerkiksi työnantajan tulisi voida luottaa siihen, että hänen työntekijänsä oikeusprosessi on saatettu loppuun ja ettei työntekijää estetä hoitamasta tehtäviään saman rikosasian tutkimisen vuoksi.²³²

Hallinnollisten seuraamusten sovittamisesta kaksoisrangaistavuuden kiellon periaatteeseen on oikeustieteessä keskusteltu etenkin veropetoksiin liittyen.²³³ Korkein oikeus (KKO) on ottanut kantaa periaatteen toteutumiseen useissa ratkaisuisaan 2010-luvulla. Tapauksessa KKO 2013:59 oli kyse veronkorotuksesta veropetosrikoksessa. KKO totesi, että ”veropetosyytteen tutkimiselle on este jo sen jälkeen kun verotusmenettelyssä on veronkorotusta koskevaa päätösvaltaa käytetty joko määräämällä veronkorotus tai jättämällä se määräämättä”. Tapaus oli merkittävä ennakkotapaus, sillä siinä veronkorotus rinnastettiin rangaistukseen.²³⁴ KKO totesi ratkaisuisaan KKO 2014:93, KKO 2014:94 ja KKO 2014:95, että aikaisemmin voimassa olleen tulkinnan mukaisia lainvoimaisia päätöksiä ei pureta, vaan ne pysyvät lainvoimaisina. Edellä mainituissa tapauksissa oli kaikissa kyse veropetoksesta ja samanaikaisesti vireillä olleesta veronkorotusasiasta.²³⁵

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on ottanut hallinto- ja rikosprosessien yhteyteen kantaa useissa ratkaisuisaan. Uusimpina ratkaisuina aiheeseen on ratkaisu *A ja B v. Norja*²³⁶. Tapauksessa EIT ratkaisi, oliko kaksoisrangaistuksen kieltoa rikottu, kun samoille henkilöille oli määrätty tuomio törkeistä veropetoksista sekä veronkorotuksia hallinnollisessa prosessissa. EIT totesi, että ”veronkorotuksen määrääminen ja jälkeinen rikostuomio olivat olleet riittävän läheisessä yhteydessä toisiinsa”. Nämä prosessit voitiin katsoa osaksi kansallisen lainsäädännön mukaista yhdistettyä seuraamusjärjestelmää, jossa kumpikin seuraamus oli samassa asiassa mahdollinen, ”jos puutteellinen veroilmoitus johti virheelliseen

---

²³¹ Tarkastusten asteittaisesta lakkauttamisesta yhteisillä rajoilla Benelux-taloussiiton valtioiden, Saksan liittotasavallan ja Ranskan tasavallan hallitusten välillä tehdyn Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehty yleissopimus, annettu 14 päivänä kesäkuuta 1985 (EUVL L 239, 22.9.2000).

²³² Helenius 2019, s. 7.

²³³ Vuorela 2014, s. 764, ks. myös Fredman 2016.

²³⁴ Tapani – Tolvanen 2016, s. 9.

²³⁵ Korkeimman oikeuden tiedote 2014.

²³⁶ *A ja B v. Norja* (2016), kohta 153.

arvioverotukseen.” Valittajien oikeuksia ei EIT:n mukaan ollut rikottu, vaikka rikostuomion lisäksi hallinnollisessa prosessissa oli määrätty veronkorotuksia.

Sen sijaan aikaisemmassa ratkaisussa *Sergey Aleksandrovich Zolotukhin v. Venäjä*²³⁷ (Zolotukhin -tapaus) EIT tulkitsi ne bis in idem -periaatteen vastaiseksi rikoslain nojalla nostetun syytteen, kun samasta teosta oli jo tuomittu järjestysrikkomus. EIT:n mukaan silloin, kun uusi syyte tai oikeudenkäynti perustuu samoihin tai olennaisesti samoihin tosiseikkoihin, on se ne bis in idem -kiellon vastainen. EIT:n mukaan olennaista on tutkia ”konkreettisia tosiseikkoja”, jotka koskevat samaa syytettä tai liittyvät ”erottamattomasti toisiinsa ajan ja tilan suhteen.” Karkottamisen suhteen Zolotukhin-tapaus ei tarjoa paljoakaan tulkinta-apua. Karkottaminen on kiistatta hallinnollinen seuraamus, mutta ei syyte.

Kuten edellä on esitetty, karkottaminen on muiden hallinnollisten seuraamusten tavoin rangaistuksen ja turvaamistoimen välimaastossa, vaikka se voimassa olevan lain mukaan onkin luonteeltaan turvaamistoimenpide. Keskeisin ero rangaistuksen ja turvaamistoimenpiteen välillä on niiden erilainen funktio ja tavoite. Turvaamistoimenpiteen tarkoitus on suojata muiden lainkäyttöpiiriin kuuluvien oikeuksia, eikä rangaista rikoksen tekijää. Samalla turvaamistoimenpide pyrkii torjumaan uusien rikosten tekemistä.²³⁸ Turvaamistoimenpiteen funktion kannalta ei tulkintani mukaan sinänsä ole merkitystä sillä, minkälaisia tuntemuksia se rikoksentekijässä herättää. Tulkitsen turvaamistoimenpiteiden tärkeimpänä tehtävänä olevan rikollisuuden torjunnan, ja mikäli esimerkiksi ajokielto saa ihmiset ajamaan pelkkää sakon uhkaa lainkuuliaisemmin, on se täyttänyt tavoitteensa.

Rangaistuksen funktio on toimia varsinaisena pelotteena. Vapaus on ihmisen olennaisimpia perusoikeuksia, ja vapauden rajoittaminen rajoittaa ihmisen elämää merkittävästi. Karkottaminen on tavallaan ihmisen vapauteen puuttumista; perustuslain mukaan maassa laillisesti oleskelevalla ulkomaalaisella on vapaus liikkua maassa ja valita asuinpaikkansa (PL 9 §). Toisaalta, kuten perustuslaissakin mainitaan, tulee ulkomaalaisen oleskella Suomessa laillisesti, jotta tämä perusoikeus toteutuu. Suomessa rikoksia tekevä ulkomaalainen saattaa oleskella maassa täysin laillisin perustein. Täten ulkomaalaislain karkottamisperusteiden tarkoituksen voi tulkita liittyvän kiinteästi siihen, täyttyvätkö henkilön maassa oleskelun

---

²³⁷ *Sergey Aleksandrovich Zolotukhin v. Venäjä* (2007), kohta 39.

²³⁸ Melander 2014, s. 174.

edellytykset. Yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle vaarallinen ulkomaalainen ei lähtökohtaisestikaan ole henkilö, jolla olisi edellytykset saada oleskelulupa (UlkL 36.1 §) tai edes saapua maahan eli Suomen valtionrajojen sisäpuolelle (UlkL 11.1,5 §).

Karkottamisen voi todeta olevan turvaamistoimenpide, jossa kuitenkin on joitakin rangaistuksille tyypillisiä piirteitä. Karkottaminen sijoittuu seuraamusajattelussa virallisesti selkeästi turvaamistoimien kategoriaan, mutta tavallisen kansalaisen näkemys asiasta voi olla hyvin erilainen, kuten se muidenkin turvaamistoimien kohdalla voi olla. Tulkitsen karkottamisen olevan nykymuodossaan perusteltu toimenpide, jossa viranomaisella on ja pitääkin olla laaja harkintavalta. Karkottamisen sijoittaminen virallisesti rangaistusten joukkoon tuskin muuttaisi sen pelotevaikutusta nykyisestä paljoakaan. Karkottaminen voi kohdistua ainoastaan ulkomaalaisiin, mikä tulkintani mukaan vahvistaa sen luonnetta hallinnollisena seuraamuksena. On perusteltua määritellä rangaistusten olevan seuraamuksia, joita voidaan lähtökohtaisesti määrätä kriminaalipoliittiset tavoitteet huomioiden kaikille rikosentekijöille. Karkottaminen ei voi kohdistua Suomen kansalaiseen, ja toimenpiteen perusteissa on eroja eri maalaisten ulkomaalaistenkin välillä.

6 HALLINTOTUOMIOISTUINTEN RATKAISUKÄYTÄNTÖÄ

6.1 Tutkimukseen sisällytetyistä ratkaisuista

6.1.1 Rajaukset ja hakuehdot

Tutkielmaan on sisällytetty 12 korkeimman hallinto-oikeuden ja 37 Helsingin hallinto-oikeuden karkottamisratkaisua vuosilta 2012–2019. Aineistoon on pyydetty tuomioistuimilta ratkaisuja, jotka koskevat UlkL 149.1,2–4 §:ssä mainittuja karkottamisen perusteita. Koska tarkoituksena on tutkia nimenomaan rikosperusteista karkottamista, 149.1 §:n 1. kohta on jätetty rajauksen ulkopuolelle. Kohdat 2, 3 ja 4 ovat käytännössä kaikki erilaisia versioita rikosten perusteella tapahtuvasta karkottamisesta. On kuitenkin ymmärrettävää, että karkottamisen perusteisiin on selkeän rikosperusteisen karkottamiskohdan (149.1,2 §) lisäksi lisätty karkottaminen muiden turvallisuudelle vaarallisen käyttäytymisen perusteella ja kansallisen turvallisuuden vaarantamisen perusteella. Henkilö voi olla vaarallinen ja karkottaminen perusteltua, vaikka momentin 2 kohta ei tarkalleen täytyisi. Henkilön voitaisiin katsoa olevan todistetusti vaarallinen esimerkiksi siinä tapauksessa, kun hän on tehnyt vakavia rikoksia ulkomailla, mutta ei Suomessa. Pienemmät rikkeet, poliisilakiperusteiset kiinniotot ynnä muu lain kielloista ja käskyistä piittaamaton käytös vaikuttaa tuomioistuimen tekemään UlkL 146 §:n mukaiseen kokonaisharkintaan. Tutkielman rajaukseen valitut lainkohdat antavat täten tuomioistuimelle liikkumavaraa arvioida henkilön vaarallisuutta kokonaisvaltaisesti kuin pelkän UlkL 149.1,2 §:n perusteella olisi mahdollista. Tutkielmaan sisällytetyissä ratkaisuissa kyse on käytännössä kuitenkin aina joidenkin rikosten tekemisestä jossakin ympäristössä.

Tuomioistuinten ratkaisut on saatu tuomioistuimilta pyytämällä, joten en ole itse pystynyt selaamaan ja valikoimaan aineistoa tuomioistuinten hakujärjestelmien avulla. Kaikessa saadussa aineistossa asianomaisten henkilötiedot ovat olleet anonymisoituina, joten ratkaisuista ei ole ollut mahdollista tunnistaa asianosaisia.²³⁹

Korkeimmalle hallinto-oikeudelle ja Helsingin hallinto-oikeudelle lähettämissäni tietopyynnöissä olen rajannut ratkaisuilta vaadittavat kriteerit seuraavasti: ”Karkotettava henkilö on

---

²³⁹ Asianosaisten nimet, syntymäajat ja Maahanmuuttoviraston asiakasnumero ovat olleet kaikissa ratkaisuissa poistettuna tai peiteltynä. Asianosaisten saamien tuomioiden päivämäärät ovat peitettynä tuomion antamivuotta lukuun ottamatta. Myös ratkaisuissa mainittujen, asianosaisten käräjäoikeudelle jättämien avioerohakemusten päivämäärä on peitetty vuotta lukuun ottamatta. Lisäksi peitettyinä on muita yksilöllisyyttä ilmentäviä tietoja, kuten oppilaitosten nimiä.

kolmannen maan kansalainen, ja ratkaisu hänen karkottamisestaan tai maassa pysymisestään on tehty ulkomaalaislain 149 §:n 1 momentin 2–4 kohtien perusteella tai niitä soveltaen (karkottamisen perusteena rikokset tai yleinen järjestys ja turvallisuus). Ratkaisu on tehty aikavälillä 1.1.2012–31.12.2019.”

Maahanmuuttoviraston tekemien karkottamispäätösten määrä on kasvanut viimeisen viiden vuoden aikana.²⁴⁰ Vuonna 2015 rikosperusteisia karkottamispäätöksiä tehtiin kaikkiaan 148 kappaletta, joista 94 tapauksessa (63,5 %) päädyttiin karkottamiseen. Vuonna 2019 päätöksiä oli yhteensä 234, joista karkottamispäätös tehtiin 124 tapauksessa eli 53 %:ssa päätöksistä. Mainituissa päätöksissä ovat mukana myös päätöksen saaneet EU-kansalaiset.

6.1.2 Menetelmä

Aineiston systematisointiin käytetty menetelmä on laadullista sisällönanalyysiä. Aineisto on luokiteltu Excel-taulukoimalla. Taulukko toimi työkaluna aineiston käsittelyssä, ja sitä muutettiin eri työvaiheisiin. Ratkaisut on luetteloitu päivämäärän mukaan vanhimmasta uusimpaan. KHO:n ja Helsingin hallinto-oikeuden ratkaisut on luokiteltu erikseen. Ratkaisuista on taulukkoon huomioitu ensinnäkin tuomioistuimen ratkaisu asiaan, kolmannen maan kansalaisen alkuperämaa, hänen tekemänsä rikokset sekä niistä saadut tuomiot. Lisäksi taulukossa on tietoa henkilön Suomessa oleskelusta, eli ratkaisuista selvinneet tiedot siitä, kuinka pitkään hän on oleskellut Suomessa, minkä ikäisenä hän on Suomeen saapunut ja minkälaisia oleskelulupia hänelle on myönnetty. Kokonaisarviossa huomioidaan edellä mainittujen seikkojen lisäksi myös paljon yksityiskohtaisia, henkilön itsensä esittämiä asioita ja muita tosiseikkoja. Täten taulukkoon on kirjattu myös tietoja henkilön työstä, opiskelusta ja perheestä sekä hänen kielitaidostaan. Taulukkoon on merkitty myös kokonaisarvioon liittyviä tärkeimpiä huomioita, kuten tuomioistuimen kommentteja lapsen edusta ja maatiedosta.

Kunkin vuoden kohdalla on ensin esitelty KHO:n ratkaisuja asiasta, ja sitten tärkeimpiä huomioita Helsingin hallinto-oikeuden ratkaisuista kyseiseltä vuodelta.

---

²⁴⁰ Maahanmuuttovirasto 2020, <https://tilastot.migri.fi>.

6.2 Ratkaisut vuosittain ja oikeusasteittain

6.2.1 Vuosi 2012

Kertyneessä aineistossa ratkaisuja oli vuonna 2012 yhteensä neljä kappaletta, joista puolet oli KHO:n ja puolet Helsingin hallinto-oikeuden ratkaisuja (jäljempänä pelkkä hallinto-oikeus). Ratkaisussa KHO 26.3.2012 t. 699 oli kysymys Kolumbian kansalaisen A:n karkottamisesta. A oli oleskellut Suomessa noin kymmenen vuotta. Hänet oli Suomessa tuomittu kuuden vuoden ajanjakson aikana tapahtuneista 21 lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja yhdestä lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yrityksestä yhden vuoden kuuden kuukauden yhteiseen vankeusrangaistukseen. Lisäksi hänet oli tuomittu laittomasta uhkauksesta 30 päivän vankeusrangaistukseen. A ei ollut työskennellyt Suomessa vuoden 2007 jälkeen. Hänellä oli aikaisemmin kahden vuoden mittainen osa-aikainen työsuhde pizzeriassa. A ei ollut naimissa, mutta hänellä oli sisaruksia Suomessa. KHO:n ratkaisussa arvioitiin sisäisen paon mahdollisuutta Kolumbiassa. Vähemmistövaltuutettu²⁴¹ otti asian hallinto-oikeuskäsittelyn vaiheessa kantaa Kolumbian maatietoon. Hän viittasi YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n tietoon, jonka mukaan turvallisuustilanne A:n kotiseudulla on epävaka. Vähemmistövaltuutettu oli karkottamista vastaan. Hallinto-oikeus olikin päättänyt asiassa kumoamaan Maahanmuuttoviraston karkotuspäätöksen ja hylkäämään poliisilaitoksen karkottamisesityksen. KHO ratkaisi asian toisin ja päätyi karkottamaan A:n sekä langettamaan hänelle viiden vuoden maahantulokiellon. Perusteinaan KHO on maininnut erityisesti A:n vähäisen integroitumisen suomalaiseen yhteiskuntaan huolimatta hänen pitkästä oleskelustaan Suomessa. Kolumbian maatilannetta on arvioitu UNHCR:n, U. S. State Departmentin, Amnesty Internationalin ja Ulkoasiainministeriön raporttien mukaan. KHO totesi A:n käyneen kotimaassaan vuonna 2001. KHO:n mukaan A voisi asettua Kolumbiassa asumaan muullekin seudulle kuin kotiseudulle. A:n yhteiskunnallinen toiminta katsottiin myös päättyneeksi, jonka vuoksi hän ei enää ole samanlaisessa vaarassa kuin aiemmin Kolumbiasta lähtiessään.

Toisessa vuoden 2012 ratkaisussa eli ratkaisussa KHO 11.7.2012 t. 1974 arvioitiin myös suomalaiseen yhteiskuntaan integroitumista. Kosovosta kotoisin oleva B oli Suomessa ollessaan syyllistynyt vuosina 2005–2008 mittaavaan määrään rikoksia. Hänet oli tuomittu

---

²⁴¹ Nykyinen yhdenvertaisuusvaltuutetun virka toimi vuoden 2014 loppuun saakka nimikkeellä vähemmistövaltuutettu. Yhdenvertaisuusvaltuutetun tiedote 2015. Yhdenvertaisuusvaltuutetulla on UlkL 152 b §:n mukainen tehtävä valvoa maasta poistamisen täytäntöönpanoa kaikissa sen vaiheissa. Yhdenvertaisuusvaltuutettu voi myös UlkL 209 §:n mukaisesti tulla kuulluksi asiassa, joka koskee turvapaikanhakijaa tai ulkomaalaisen maasta karkottamista.

törkeästä raiskauksesta, pahoinpitelyistä, varkauksista, petoksista, laittomista uhkauksista, kavalluksista, vapaudenriistosta, väärennyksistä, velallisen epärehellisyydestä ja liikenneri-
koksista. Pisin hänen saamansa yhteinen vankeusrangaistus oli neljä vuotta ja kuusi kuu-
kautta. Hänet oli myös määrätty liiketoimintakieltoon. B:n karkottamiselle oli siis selkeästi
olemassa UlkL 149.1,2 §:n mukainen peruste. B oli saapunut Suomeen nuorena ja elänyt
koko nuoruusikänsä Suomessa. Hän oli asunut Suomessa noin 15 vuotta ja hänellä oli Suo-
messa lapsi, jonka huoltaja hän on. Hän on myös naimisissa Suomen kansalaisen kanssa.
KHO:n mukaan olemassa olevan maatiedon mukaan ei ole näyttöä siitä, että B joutuisi on-
gelmiin Kosovossa. Hän voisi myös muuttaa vaimonsa ja lapsensa kanssa Kosovoon. KHO
päätty karkottaa B:n ja määrätä hänet viiden vuoden maahantulokieltoon. Yksi KHO:n tuo-
mareista olisi ratkaissut asian toisin ja hylännyt Maahanmuuttoviraston valituksen.

Helsingin hallinto-oikeuden ratkaisussa 26.6.2012 t. 12/0804/3 valittaja oli päätetty karkot-
taa rikosten perusteella. Valittaja oli Afganistanin kansalainen, jolle oli tuomittu kahden vuo-
den ja kahden kuukauden vankeusrangaistus raiskauksesta sekä päiväsakkoja liikenneturval-
lisuuden vaarantamisesta. Hän oli tullut Suomeen turvapaikanhakijana vuonna 2005, mutta
hänelle ei ollut myönnetty turvapaikkaa. Hän oleskeli Suomessa aluksi tilapäisellä B-oles-
keluluvalla ja sittemmin yksilöllisen inhimillisen syyn vuoksi myönnettyllä jatkuvalla A-
oleskeluluvalla. HeHaO totesi, että valittaja voitiin karkottaa, sillä hän oli syyllistynyt vaka-
vaan rikokseen ja oleskellut Suomessa lyhyen aikaa. Valittajalla oli lapsi suomalaisen vai-
monsa kanssa, mutta hän ei asunut heidän kanssaan samassa taloudessa. Asiassa esitettiin
psykologin lausunto, jonka mukaan valittajaa ei tulisi perhesuhteiden ylläpitämisen ja lapsen
psykkisen kehityksen vuoksi karkottaa. HeHaO totesi maatiedon osalta, ettei valittajan ko-
timaakunta Afganistanissa ole maan turvattomimpia maakuntia. Valittaja karkotettiin ja hä-
net määrättiin maahantulokieltoon kolmeksi vuodeksi.

Aineiston viimeisin tapaus vuodelta 2012 on Helsingin hallinto-oikeuden ratkaisu
16.11.2012 t. 12/1134/1, jossa käsiteltiin Nigerian kansalaisen karkottamista. Myös tämän
tapauksen valittajalla oli lapsi, jonka huoltaja hän oli. Lapsen toinen vanhempi vastusti va-
littajan karkottamista. Valittaja oli Suomessa tuomittu toistuvasti huumausainerikoksista,
joista useat olivat tekemuodoltaan törkeitä. Hän oli pitänyt hallussaan ja levittänyt eteenpäin
suuria määriä muun muassa erittäin vaaralliseksi huumausaineeksi laskettavaa kokaiinia.
Hän oli myös saavuttanut rikoksilla huomattavaa taloudellista hyötyä. Hänelle oli vuonna
2010 tuomittu yhteinen viiden vuoden pituinen vankeusrangaistus neljästä törkeästä ja

yhdestä perusmuotoisesta huumausainerikoksesta. Vuonna 2012 hänet tuomittiin törkeästä huumausainerikoksesta kahden vuoden ja kuuden kuukauden vankeusrangaistukseen. Hallinto-oikeus totesi huumausainerikosten olevan omiaan vaarantamaan yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Täten valittaja voitiin karkottaa ja hänelle voitiin määrätä neljän vuoden pituinen maahantulokielto.

Kaikki tämän aineiston vuoden 2012 ratkaisujen karkotusuhan alla olevat ulkomaalaiset olivat syyllistyneet useampiin rikoksiin. Rikokset olivat myös kaikilla asianosaisilla tyypiltään pääasiassa henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia. Kaikissa tapauksissa oli täten näyttöä siitä, että ulkomaalaisen käyttäytyminen voi muodostaa hengen ja terveyden uhkaa muille. KHO:n ratkaisemissa tapauksissa kummallekin ulkomaalaiselle määrättiin maahantulokielto viideksi vuodeksi. On huomioitava, että kyseisissä ratkaisuissa asianosaisina olleilla ulkomaalaisilla oli huomattavasti suurempi määrä rikostuomioita kuin hallinto-oikeusjuttujen asianosaisilla.

6.2.2 Vuosi 2013

Vuodelta 2013 aineistossa on yksi korkeimman hallinto-oikeuden päätös, numeroltaan KHO 2.12.2013 t. 3783. Arvioitavana oli asiassa valittajana toimineen Nigerian kansalaisen pakolaisasema lakkauttaminen ja hänen karkottamisensa rikosten perusteella. Valittaja oli tuomittu vuonna 2009 kolmesta törkeästä huumausainerikoksesta kolmen vuoden ja kuuden kuukauden ehdottomaan vankeuteen. Suomeen hän oli saapunut UNHCR:n esityksestä hätkäintiöpakolaisena. Ennen Suomeen siirtymistään hän oli oleskellut Intiassa ja Thaimaassa, joista jälkimmäisessä hänet oli pidätetty laittoman maahantulon johdosta. Valittaja kuului urhobo-heimoon, johon hallituksen tukema itsekiri-heimo on kohdistanut väkivaltaisuuksia. Valittaja kertoi itsekiri-heimon jäsenten tappaneen hänen isänsä ja veljensä. Päätöksessä on huomioitu hallinto-oikeudessa käsiteltyä Nigerian maatietoa ja erityisesti maan heimojen erimielisyyksien aiheuttamia ongelmia siviileille. Valittajalla ei ollut Suomessa mainittavaa työhistoriaa eikä hän ollut valmistunut opinnoistaan.

KHO päätyi karkottamaan valittajan ja määräämään hänelle toistaiseksi voimassa olevan maahantulokiellon. Ratkaisun perusteluina oli törkeän huumausainerikoksen vakavuus rikoksena sekä se, ettei valittajalle ollut syntynyt Suomeen merkittäviä siteitä. KHO arvioi myös, että valittajan on mahdollista asua Nigeriassa, koska hänellä on siellä sukulaisia ja

muuta tukiverkostoa. Valittaja voisi KHO:n mukaan kääntyä Nigerian viranomaisten puoleen suojelua tarvitessaan.

Helsingin hallinto-oikeuden ratkaisuja oli aineistossa vuodelta 2013 neljä kappaletta. Niistä ensimmäinen eli päätös 13.2.2013 t. 13/0166/3 koski Kuuban kansalaista, joka valitti Maahanmuuttoviraston tekemästä karkotuspäätöksestä. Valittaja oli tuomittu vuonna 2011 kolmeksi vuodeksi ja kuudeksi kuukaudeksi vankeuteen vuonna 2010 tehdystä törkeästä huumausainerikoksesta. Rikoksessa valittaja oli pitänyt hallussaan ja levittänyt yli 700 gramman erää kokaiinia. Valittajalla oli Suomessa työpaikka ja hän puhui omien sanojensa mukaan täydellistä suomea. Valittaja esitti omissa karkotusta vastaan puhuvissa perusteluissaan, että hänellä on Suomessa kaksi lasta, joista toisen huoltaja hän on. Hänellä on Suomessa myös isä, äiti ja sisar. Äitiään valittaja selvitti hoitaneensa ennen vankeustuomioitaan, sillä tämä kärsii useista kroonisista sairauksista. Hallinto-oikeus totesi, etteivät valittajan lapset ole hänen tosiasiallisessa huollossaan. Täysi-ikäisen ulkomaalaisen henkilön vanhemmat eivät ole ulkomaalaislain tarkoittamia perheenjäseniä (37 §), joten oikeudella ei ole laissa määriteltyä erityistä velvollisuutta ottaa heitä huomioon ratkaisua tehdessään. Perhesuhteilla voi silti olla merkitystä kokonaisuarkinnassa. Hallinto-oikeus totesi, ettei asiaa ole tarvetta arvioida toisin myöskään lapsen edun näkökulmasta. Valittaja karkotettiin ja hänelle määrättiin kolmen vuoden maahantulokielto.

Seuraava ratkaisu käsitteli Dominikaanisen tasavallan kansalaista A:ta päätöksessä 24.4.2013 t. 13/0467/3. Tämä valittaja oli tuomittu yhdeksän vuoden ehdottomaan vankeuteen vuonna 2010 tehdystä huumausainerikoksesta, jossa hän oli levittänyt ja pitänyt hallussaan suuria määriä kokaiinia. Hän oli toiminut luomansa kokaiinin myyntiorganisaation johtajana. Hänellä on Suomessa syntynyt lapsi, mutta hän ei ole lapsen huoltaja eikä lapsi asu hänen luonaan. Valittaja ei oman selvityksensä mukaan ole uhka yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle, sillä häntä ei ennen tuomiotaan ollut tuomittu muista rikoksista. Hallinto-oikeuden mukaan valittajan rikollinen toiminta oli erittäin ammattimaista ja järjestäytyntä. Huumausainerikollisuus on laadultaan aina muille vakavaa vaaraa aiheuttavaa toimintaa. Valittaja karkotettiin ja maahantulokiellon pituudeksi asetettiin viisi vuotta.

Huumausainerikoksia tehneen henkilön karkottamisesta oli kysymys myös päätöksessä 30.5.2013 t. 13/0667/3. Tapauksen valittaja oli tuomittu törkeään huumausainerikoksen lisäksi aiemmin törkeästä kätkemisrikoksesta viiden kuukauden ehdolliseen vankeuteen.

Törkeästä huumausainerikoksesta oli tuomittu kahden vuoden ja kahdeksan kuukauden pituinen vankeusrangaistus. Rikoksessa oli kysymys noin kilon suuruisen amfetamiinierän myynnistä ja hallussapidosta. Lisäksi valittaja oli syyllistynyt neljään törkeään rattijuopumukseen, joista hänelle oli tuomittu ehdotonta vankeutta ja kolme kertaa ehdottomien vankeusrangaistusten sijaan yhdyskuntapalvelua. Rikokset olivat päätöksessä riittävä karkottamisperuste. Karkottamista vastaan olevina seikkoina olivat Suomessa asuvat sukulaiset ja solmittu työsopimus. Valittaja karkotettiin kotimaahansa Venäjälle ja hänet määrättiin viiden vuoden maahantulokieltoon. Ratkaisu oli tosiseikoiltaan hyvin samantyyppinen kuin edellinen Dominikaanisen tasavallan kansalaista koskenut ratkaisu; molemmissa oli kysymys vaarallisen huumausaineen levittämisestä ja molemmissa tapauksissa maahantulokielon pituudeksi määrättiin viisi vuotta. Päätöksissä kumpikin asianosainen oli suhteellisen turvalliseksi katsottavasta maasta kotoisin, sillä esimerkiksi suomalaisen matkailijan on kohtuullisen turvallista matkustaa kumpaankin kyseessä olleeseen valtioon.

Viimeisimpänä aineistossa oli vuoden 2013 osalta päätös 29.7.2013 t. 13/0920/3. Thaimaan kansalainen eli asiassa valittaja oli myös harjoittanut huumausainerikollisuutta, ja hänet oli tuomittu vuonna 2011 törkeästä huumausainerikoksesta. Myös tämän henkilön kohdalla kyse oli muun muassa erittäin vaarallisiksi huumausaineiksi luokiteltavien ekstaasin ja amfetamiinin välittämisestä. Hänellä oli lisäksi tuomioita pahoinpitelyistä, vammantuottamuksesta ja rattijuopumuksesta. Valittaja oli myös epäiltyä vuonna 2012 tehdyistä pahoinpitelyistä ja vapaudenriistosta. Tämäkin valittaja päätettiin karkottaa ja hänelle asetettiin kolmen vuoden maahantulokielto. Maahantulokielto oli siis huomattavasti lyhyempi kuin kahdessa edellisessä päätöksessä. Valittajalla oli kaksi Suomessa asuvaa lasta, jotka ovat Thaimaan kansalaisia. Hallinto-oikeus arvioi, ettei valittajan perhesuhteista saatu selvitys myöskään antanut aihetta arvioida asiaa toisin.

Ratkaisut noudattelivat vuonna 2013 yhtenäistä linjaa, ja huumausainerikokset erottuivat aineistosta jälleen henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten lisäksi.

6.2.3 Vuosi 2014

Vuodelta 2014 aineistoa oli vähiten, ainoastaan yksi Helsingin hallinto-oikeuden päätös. Tapaus 31.1.2014 t. 14/0136/3 koski asiassa valittajana ollutta Venäjän kansalaista, jolle oli myönnetty vuonna 1995 pysyvä oleskelulupa. Ensimmäisen oleskelulupansa hän oli saanut

vuonna 1992 palumuuton perusteella. Suomessa oleskellessaan valittaja oli syyllistynyt useisiin huumausainerikoksiin ja perusmuotoisiin sekä törkeisiin varkauksiin. Rikoksista hänelle oli tuomittu useampia vankeusrangaistuksia. Valittajalla on vuonna 2004 Suomessa syntynyt lapsi, jonka huoltaja hän ei ole. Suomessa asuvat myös muut hänen lähiomaisensa. Venäjällä asuvat hänen isoäitinsä ja serkkunsa. Valittaja on todennut olevansa sukujuuriltaan suomalainen ja viettäneensä koko nuoruutensa Suomessa. Hän tuli Suomeen 12-vuotiaana. Hän on kertonut, ettei osaa enää venäjän kieltä.

Valittaja on selvityksessään todennut rikollisen käyttäytymisensä johtuneen päihderiippuvuudesta, eikä niinkään ”rikollisesta elämänsenteestä”. Valittajan tekemät huumausainerikokset olivat huumausaineen käyttörikoksia. Täten hallinto-oikeuden päätöksestä saatavien tietojen mukaan niihin ei liittynyt esimerkiksi huumausaineiden välittämistä tai muuta organisoidumpaa toimintaa. Valittaja esitti valituksessaan, että pitäisi karkottamista suhteetona lisäseurauksena jo saamiensa rikostuomioiden lisäksi. Valittaja oli hakeutunut päihdekuntoutukseen ja katkaisuhuoltoon sekä työllistymistukitoimien piiriin.

Asiassa täytyivät UlkL 149.1,2 §:ssä mainitut karkottamisen perusteet. Tästä huolimatta hallinto-oikeus päätyi kokonaisarvioinnissaan kumoamaan Maahanmuuttoviraston karkotuspäätöksen. Perusteina ratkaisulle olivat valittajan pitkä oleskelu Suomessa, hänen perhesiteensä Suomeen ja Suomessa asuva lapsi, siitä huolimatta, ettei lapsi ollut valittajan tosiasiassa huollossa, sekä asiassa selvinneet toimenpiteet päihderiippuvuuden hoitamiseksi. Näillä perustein hallinto-oikeus katsoi valittajan rikollisen toiminnan jatkumisen todennäköisyyden alentuneen.

Ratkaisussa oli mielenkiintoista erityisesti se, että perhesiteille annettiin niin suuri painoarvo verrattuna edellisvuosien ratkaisuihin. Huumausainerikollisuuttakin vaikutettaisiin arvioitavan tämän päätöksen perusteella nimenomaan siitä näkökulmasta, minkälaisia tekoja itse rikokset ovat käsittäneet ja minkälaisia syitä rikollisuuden piiriin ajautumiselle on havaittavissa.

6.2.4 Vuosi 2015

Tämä vuosi oli merkittävä suomalaisessa ulkomaalaisoikeuden historiassa Lähi-itää ja Eurooppaa erityisesti koetelleen pakolaiskriisin vuoksi. Suomesta haki turvapaikkaa eli

kansainvälistä suojelua noin 32 000 henkilöä vuonna 2015.²⁴² Tämän tutkielman aineistossa pakolaiskriisi ei ainakaan vielä vuonna 2015 näy. Turvapaikanhakijoiden maasta poistamisessa on kysymys käännyttämisestä, ei karkottamisesta, joten suuret kansainvälisen suojelun hakijamäärät eivät sellaisenaan tähän aineistoon välity.

KHO:lla on vuodelta 2015 yksi päätös. KHO 2015:18 koski Suomeen alaikäisenä kiintiöpakolaisena saapunutta Afganistanin kansalaista A:ta, jonka pakolaisaseman Maahanmuuttovirasto oli hylännyt ja joka oli päätetty karkottaa rikosten perusteella. Hänet oli myös määrätty viiden vuoden maahantulokieltoon. Karkottamispäätös kumottiin hallinto-oikeudessa, ja Maahanmuuttovirasto valitti ratkaisusta korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

A oli tuomittu vuoden 2011 maaliskuussa seksuaalisesta hyväksikäytöstä, lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä kahden vuoden ja kahden kuukauden ehdottomaan vankeusrangaistukseen sekä vuoden 2011 syyskuussa pakkottamisesta sukupuoliyhteyteen neljän kuukauden ehdottomaan vankeusrangaistukseen. KHO kumosi hallinto-oikeuden päätöksen ja asetti Maahanmuuttoviraston päätöksen voimaan. Perusteluina oli erityisesti voimassa olevan oleskeluluvan puuttuminen ja rikosten kohdistuminen ruumiilliseen koskemattomuuteen.

A oli tullut lapsena Suomeen Afganistanista. KHO totesi, että olosuhteet maassa ovat sittemmin muuttuneet ja nykyolosuhteissa A:n voidaan katsoa kykenevän elämään maassa ”kohtuullisesti”. Muutokset olosuhteissa olivat pysyviä ja merkittäviä.²⁴³ KHO tulkitsi maatiedon perusteella, että etninen ryhmä, johon A kuuluu, ei ole erityisessä vaarassa Afganistanissa. A:lla oli Suomessa syntynyt lapsi. Isyys oli vahvistettu, mutta A ei ollut lapsen huoltaja. KHO huomautti päätöksessään myös, että isyys oli vahvistettu vasta valitusvaiheen aikana. KHO:n mukaan A:n siteet Suomeen eivät olleet niin kiinteät, että karkottaminen ei olisi mahdollista. A:lla ei myöskään ollut Suomessa työpaikkaa, vaan hän eli yhteiskunnan tukien varassa. Opiskelupaikka hänellä oli, mutta hän ei ollut aloittanut opiskelua vielä tosiasiallisesti. A:n tulkittiin olevan vaaraksi yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle, ja hänet voitiin karkottaa. Hänet määrättiin myös viiden vuoden maahantulokieltoon. Hänen

---

²⁴² Palander 2018, s. 36 ja Maahanmuuttovirasto, tilastot 2015 [<https://tilastot.migri.fi/index.html#applications/23330?start=540&end=551>].

²⁴³ Kuosma 2016, s. 127.

kielitaitonsa ja Afganistanissa asuvien sukulaistensa takia A:lla katsottiin olevan mahdollisuudet asua myös kotimaassaan.

Helsingin hallinto-oikeuden ratkaisuja aineistossa on kolme kappaletta. Kaikissa päädyttiin asianosaisen karkottamiseen. Ensimmäisessä päätöksessä 2.7.2015 t. 15/0917/3 oli arvioitava Meksikon kansalaisen karkottaminen. Myös tämä tapauksen valittaja oli syyllistynyt useisiin seksuaalirikoksiin, sillä hänet oli tuomittu yhteiseen kahden vuoden ja kolmen kuukauden vankeusrangaistukseen yhdeksästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä, kahdesta sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan levittämisestä, kahdesta sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapidosta ja törkeästä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämisestä. Valittaja oli esittänyt valituksessaan psykologin lausunnon, jonka mukaan valittajan rikosten uusimisen todennäköisyys vaikuttaisi olevan matalaa tasoa. Myös valittajan lasten suomalainen äiti vastusti valittajan karkottamista. HaO päätyi kuitenkin karkottamaan valittajan ja määräämään hänelle viiden vuoden maahantulokiellon. HaO:n mukaan psykologin lausunto tai muut karkottamista vastaan olevat seikat eivät osoittaneet, ettei valittaja olisi enää yleiselle järjestykselle vaaraksi.

Päätös 22.9.2015 t. 15/1323/3 oli Turkin kansalaista koskeva. Tälläkin valittajalla oli seksuaali- ja väkivaltarikostaustaa. Hänet oli tuomittu kahdeksi vuodeksi ja kuudeksi kuukaudeksi ehdottomaan vankeuteen raiskauksesta sekä kahteen eri päiväsakkorangaistukseen pahoinpitelyistä. Hänellä oli myös rangaistusmääräysmenettelynä määrätty 25 päiväsakkoa virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta. Valittajalla ei ollut Suomessa sellaisia perhesuhteita, joiden vuoksi karkottamista ei voisi määrätä. Hän vetosi valituksessaan, ettei mahdollista maahantulokieltoa määrättäisi koskemaan koko Schengen-aluetta, vaan pelkästään Suomea. Hän kertoi ystävistään Saksassa, joiden kautta hän voisi löytää Saksasta töitä. Hallinto-oikeus ei antanut tälle argumentille painoarvoa, sillä valittajalla ei ollut voimassa olevaa oleskelulupaa mihinkään Schengen-valtioon. Siten hallinto-oikeus totesi, ettei se ole tarpeeksi painava syy maahantulokiellon määräämiselle kansallisena. Valittaja karkotettiin ja määrättiin maahantulokieltoon kolmeksi vuodeksi.

Angolan kansalaisen karkottamista käsiteltiin ratkaisussa 30.11.2015 t. 15/1577/1. Hänet oli tuomittu muun muassa useista pahoinpitelyistä, kotirauhan rikkomisesta, useista varkauksista, kätkemisrikoksista, petoksista, näpistyksistä ja vahingonteoista. Tämän valittajan rikokset eivät olleet muodoiltaan törkeitä, mutta rikostuomioita oli suuri määrä. Valittaja

vetosikin siihen, ettei hän ole syyllistynyt vakaviin rikoksiin Suomessa ollessaan, joten hän ei täten olisi vaaraksi yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Valittaja halusi ylläpitää suhteitaan Suomessa syntyneisiin alaikäisiin lapsiinsa, joiden huoltaja hän ei kuitenkaan ollut. Hän ei myöskään ollut viettänyt tosiasiallista, yhteistä perhe-elämää lastensa kanssa muutaman kuukauden ajanjaksoja lukuun ottamatta. Hallinto-oikeus arvioi, ettei lasten etu estä valittajan karkottamista, eikä ”valittajan ja hänen lastensa välisen yhteydenpidon vaikeutumista - - voida pitää kohtuuttomana”. Valittajalla ei myöskään ollut asian ratkaisuhetkellä voimassa olevaa oleskelulupaa Suomeen. Hänet karkotettiin ja määrättiin maahantulokielloon viideksi vuodeksi. Maahantulokiellon pituus on melko pitkä siihen nähden, ettei valittajaa ollut tuomittu vakavista rikoksista ja hänen vankeustuomionsa olivat ehdollisia sekä melko lyhyitä. Ratkaisu osoittaa kuitenkin, että karkottamisasioissa vaikuttavat sekä rikosten laatu että niiden määrä.

6.2.5 Vuosi 2016

KHO:n kaksi ratkaisua vuodelta 2016 koskivat Turkin ja Irakin kansalaisia. Turkin kansalaista koski päätös KHO 5.1.2016 t. 9. Turkin kansalaisilla voi olla Euroopan talousyhteisön ja Turkin välisen assosiaatiosopimuksen²⁴⁴ ja etenkin mainitulla sopimuksella perustetun assosiaationeuvoston päätöksen N:o 1/80 mukainen erityinen asema Euroopan unionin jäsenvaltiossa. Ratkaisun mukaan Turkin kansalainen, joka ei ole taloudellisesti aktiivinen, ei saa assosiaationeuvoston mainitun päätöksen 14 artiklan mukaista suojaa. Tällöin hänet voidaan karkottaa samalla tavalla kuin muutkin kolmannen maan kansalaiset.²⁴⁵ Kyseisessä päätöksessä Turkin kansalainen oli syyllistynyt Suomessa huumausainerikokseen, josta hänet oli tuomittu ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Tämän jälkeen hän oli syyllistynyt kolmeen pahoinpitelyyn, josta hänelle oli tuomittu ehdotonta vankeutta. Täten UlkL 149.1,2 §:n mukainen karkottamisperuste oli olemassa. KHO:n mukaan A:n toiminta vaaransi yleistä järjestystä ja turvallisuutta, sillä hänen tekemänsä rikos koski erittäin vaarallista huumausainetta, ekstaasia. Lisäksi toiminta oli ollut suunnitelmallista. Kokonaisharkinnassa karkottamisen puolesta puhuvat seikat olivat painavampia, koska A:lle ei myöskään ollut muodostunut Suomeen pysyviä siteitä. Maahantulokiellon pituudeksi asetettiin viisi vuotta.

---

²⁴⁴ Ankarassa 12.9.1963 allekirjoitettu sopimus Euroopan talousyhteisön ja Turkin välisestä assosioinnista, EYVL N:o 217, 29.12.1964.

²⁴⁵ Aer 2016, s. 310.

KHO 2016:199 käsitteli pakolaisaseman lakkaamista. Irakin kansalainen A, joka oli hyväksytty Suomeen pakolaiskiintiössä vuonna 1996, oli syyllistynyt Suomessa useisiin rikoksiin. Tuomiota hän oli saanut laittomasta uhkauksesta, pahoinpitelyn yrityksestä, useasta pakottamisesta seksuaaliseen tekoon, useasta lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä, pakottamisesta sukupuoliyhteyteen, raiskauksen yrityksestä, törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä sekä törkeästä raiskauksesta. A:lla oli lisäksi sakkorangaistustuomioita liikenneturvallisuuden vaarantamisesta ja kulkuneuvon kuljettamisesta oikeudetta. Maahanmuuttovirasto oli tapauksessa todennut A:n kotimaan Irakin turvallisuustilanteen parantuneen niin, että A voitiin karkottaa. A:n katsottiin suhtautuvan rikoksiin välinpitämättömästi. Rikosten määrä, laatu ja toistuvuus olivat ratkaisevia elementtejä UlkL 149.1,2 §:n mukaiselle karkottamiselle. A oli vaaraksi muiden turvallisuudelle UlkL 149.1,3 §:n mukaan. KHO arvioi, ettei A:han kohdistu Irakissa karkottamisen estävää vakavaa uhkaa, koska maan turvallisuustilanne oli parantunut. Täten A karkotettiin ja hänet määrättiin maahantulokieltoon toistaiseksi.

Aineistossa oli kuusi kappaletta hallinto-oikeuden ratkaisuja vuodelta 2016. Kaksi ensimmäistä olivat helmikuulta 2016, joissa molemmissa valittaja oli syyllistynyt törkeään huumausainerikokseen. Päätöksessä 3.2.2016 t. 16/0122/3 oli ratkaistavana Albanian kansalaisen karkottaminen. Hänet oli tuomittu kahdesta törkeästä huumausainerikoksesta eikä hänellä ratkaisuhetkellä ollut voimassa olevaa oleskelulupaa. Hallinto-oikeus katsoi valittajan muodostavan uhan yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle huumausainerikosten vuoksi ja päätti karkottaa tämän. Maahantulokielto määrättiin toistaiseksi voimassa olevana.

Päätöksessä 23.2.2016 t. 16/0208/4 oli myös kysymys törkeästä huumausainerikoksesta tuomitun karkottamisesta. Tämän päätöksen valittaja oli Nigerian kansalainen, ja hän oli syyllistynyt vuonna 2013 toisen henkilön kanssa 7960 gramman marihuanalastin maahantuontiin ja hallussapitoon levitystarkoituksessa. Kyse oli huomattavan suuresta määrästä huumausainetta. Tuomiona oli kahden vuoden ja kuuden kuukauden ehdoton vankeusrangaistus. Valittajaa ei ollut tuomittu muista rikoksista. Hän oli tullut Suomeen turvapaikanhakijana vuonna 2009. Valittajalle ei myönnetty kansainvälistä suojelua ja hänet määrättiin käännytettäväksi. Hän kuitenkin piileskeli, eikä päätöstä siten pystytty panemaan täytäntöön. Valittaja avioitui suomalaisen puolisonsa kanssa vuonna 2010, ja hänelle myönnettiin vuodeksi oleskelulupa Suomen kansalaisen puolisona vuonna 2011. Maahanmuuttovirasto oli päättänyt karkottaa valittajan vuonna 2014 tehdyllä päätöksellä. Hänelle oli määrätty kolmen vuoden

maahantulokielto, mutta päätös oli kumottu hallinto-oikeudessa vuonna 2015, koska valittaja oli esittänyt uutta selvitystä perhetilanteestaan.

Hänellä oli Suomessa kaksi lasta, jotka ovat Suomen kansalaisia ja joihin hänellä on avio puolisonsa kanssa yhteishuoltajuus. Hän oli solminut Suomessa kaksi työsopimusta, jotka hän esitti valituksensa tukena. Hallinto-oikeus totesi, ettei työsopimuksista pysty selvittämään valittajan tosiasiallista työntekeä Suomessa, sillä sopimukset olivat niin sanottuja nol-latuntisopimuksia. Valituksessa esitetyn muutaman palkkakuitin perusteella todellinen työnteke on ollut hyvin vähäistä. Täten hallinto-oikeus ei antanut erityistä kokonaisarviossa huomioitavaa painoarvoa valittajan työnteolle Suomessa. Valittaja oli esittänyt myös ehdonalaisvalvojansa lausunnon moitteettomasta käytöksestään. Hallinto-oikeus ei antanut tälle kukaan lausunnonle mainittavaa painoarvoa, sillä huomioiden rikoksen laatu ja rikoksesta kulunut lyhyehkö aika, ”ei - - rikoksesta kulunutta aikaa voida vielä pitää karkottamista vastaan puhuvana seikkana”. Hallinto-oikeus totesi karkottamista vastaan puhuvaksi seikaksi ainoastaan perhesiteet. Valittaja oli aloittanut perhe-elämän Suomessa sen jälkeen, kun häneen oli jo kohdistunut käännyttämispäätös. Valittaja ei ole voinut odottaa, että perhe-elämän viettäminen olisi Suomessa mahdollista ja että hän joka tapauksessa saisi jäädä maahan. Lisäksi törkeä huumausainerikos on tehty samana vuonna, kun valittajan ensimmäinen lapsi on syntynyt. Hallinto-oikeuden mukaan valittaja voisi perheineen muuttaa Nigeriaan viettämään perhe-elämää tai pitää perheeseensä yhteyttä muilla keinoin. Valittaja karkotettiin ja hänen kolmen vuoden maahantulokieltonsa pidettiin voimassa.

Päätöksessä 8.3.2016 t. 16/0453/7 valittaja oli Irakin kansalainen, joka valitti karkotuspäätöksestään sekä määräaikaisen oleskeluluvan hakemusta koskevasta hylkäävästä päätöksestä. Hän oli hakenut kansainvälistä suojelua vuosina 2009 ja 2013, ja hänelle oli myönnetty vuoden määräaikainen B-oleskelulupa maasta poistamisen estymisen vuoksi vuonna 2013. Hän oli syyllistynyt Suomessa pahoinpitelyyn, moottorikulkuneuvon käyttövarkauteen ja huumausaineen käyttörikokseen, josta hänet oli tuomittu yhteiseen yhden vuoden, kahden kuukauden ja kahdenkymmenen päivän ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Hänet oli myös tuomittu pahoinpitelystä ja varkaudesta sakkoihin. Hallinto-oikeus otti päätöksessään kantaa Irakin ja erityisesti sen Pohjois-Irakin autonomisen kurdialueen (KRG) turvallisuusolosuhteisiin. Maatiedon mukaan alueen poliittinen tilanne on turvallisuustilanteen tavoin säilynyt suhteellisen vakaana. ISIS:n joukot ovat maatiedon mukaan pysyneet alueen ulkopuolella. Maatietona hallinto-oikeus käytti muun muassa UNHCR:n ja Ison-Britannian

sisäasiainministeriön raportteja alueen olosuhteista. Valittaja ei tässä tapauksessa esittänyt selvitystä siteistään Suomeen. Karkottamista vastaan olevana perusteena hän kertoi ainoastaan suunnitelmastaan aloittaa peruskouluopinnot Suomessa. Hallinto-oikeuden mukaan peruskouluopinnot eivät ole sellaisia opintoja, joiden perusteella valittajan hakemuksen mukainen uusi määräaikainen oleskelulupa olisi mahdollista myöntää. Opintosuunnitelmat eivät myöskään olleet tarpeeksi painava peruste karkottamista vastaan, joten valittaja päätettiin karkottaa ja määrätä Maahanmuuttoviraston päätöksen mukaisesti neljän vuoden maahantulokieltoon. Ratkaisussa on asetettu melko pitkä maahantulokielto rikoksiin nähden, sillä yksikään niistä ei ollut törkeä. Tulkitsen kokonaisarviossa esiin tulleen perhe- ja muiden siteiden puutteen mahdollisesti vaikuttaneen myös maahantulokiellon pituuteen.

Gambian kansalaisen karkottaminen oli ratkaistavana päätöksessä 29.7.2016 t. 16/0334/73. Tällä valittajalla oli taustallaan huumausainerikoksia, joista saatu tuomio ei ollut hallinto-oikeuskäsittelyn aikaan lainvoimainen. Lisäksi hänelle oli tuomittu sakkorangaistuksia. Maahanmuuttovirasto oli päättänyt karkottaa valittajan UlkL 149.1,2 §:n mukaisesti rikosten perusteella. Valittaja oli toimittanut valituksensa yhteydessä hallinto-oikeudelle tiedon avioidumisestaan puolisonsa kanssa ja heidän yhteisasumisestaan. Lisäksi vastaselityksen yhteydessä hän toimitti tiedon aviopuolisonsa raskaudesta ja lapsen lasketusta ajasta, joka oli elokuussa 2016. Tältä osin asiassa oli esitetty uutta selvitystä perhesuhteista, joka ei ollut Maahanmuuttovirastolla karkottamispäätöksen tekohetkellä tiedossa. Hallinto-oikeus kumosi päätöksen ja palautti asian uudelleen käsiteltäväksi Maahanmuuttovirastolle.

Seuraava päätös käsitteli myös Gambian kansalaista ja huumausainerikoksia. Päätös 19.8.2016 t. 16/0591/72 koski valittajaa, jonka Maahanmuuttovirasto oli päättänyt karkottaa ja määrätä maahantulokieltoon neljäksi vuodeksi. Valittaja oli tuomittu vuonna 2014 tehdyistä kahdesta törkeästä huumausainerikoksesta, joissa oli ollut kyse yhteensä noin kahdenkymmenen kilon marihuanalastista. Tuomiona oli kolmen vuoden ja kahdeksan kuukauden ehdoton vankeusrangaistus. Huumausaineen määrä oli ollut erittäin suuri²⁴⁶, mikä tulkintani mukaan kertoo myös toiminnan ammattimaisuudesta ja järjestelmällisyydestä. Valittajan rikoksista saama taloudellinen hyöty oli myös huomattava: hänet tuomittiin menettämään

---

²⁴⁶ Korkein oikeus on ottanut ratkaisussaan KKO 2018:7 kantaa siihen, kuinka suuren marihuanamäärän katsotaan ylittävän törkeän huumausainerikoksen tunnusmerkistön. Kyseisessä tapauksessa A oli kasvattanut 54 kannabis sativa -kasvia huumausaineena käytettäväksi. Syyttäjän mukaan kasveista saatavan marihuanan määrän voitiin arvioida olevan yhteensä 1350 grammaa huumausainetta. KKO arvioi kyseessä olevan RL 50 luvun 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettu suuri määrä huumausainetta.

rikoshyötynä yksin 7000 euroa ja yhteisvastuullisesti rikoskumppaninsa kanssa 42 000 euroa. Huumausainerikosten teko aiheuttaa lähestulkoon väistämättä vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle, sillä huumausaineiden valmistus-, jakelu- ja toimitusketjut vaikuttavat moniin, yleensä haavoittuvassa asemassa oleviin ihmisiin heikentäen heidän asemaansa yhteiskunnassa yhä enemmän. Päätöksessä valittajan katsottiin myös olevan vaaraksi yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Valittajalla oli Suomessa puoliso ja lapsi. Hallinto-oikeus katsoi, että valittaja voidaan karkottaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan estämättä ja neljän vuoden maahantulokielto voitiin pitää voimassa.

Viimeisenä ratkaisuna vuodelta 2016 on päätös 16.12.2016 t. 16/1359/3. Tapauksessa oli käsiteltävänä Venäjän federaation kansalaisen karkottaminen ja maahantulokielto. Valittaja oli tuomittu lukuisiin rikoksiin, ja ensimmäiset tuomiot hän oli saanut jo alle 18-vuotiaana. Suomeen hän oli saapunut ollessaan 8-vuotias. Hänellä oli tuomioita yli kymmenen vuoden ajanjaksolta enimmäkseen omaisuus-, liikenne- ja pahoinpitelyrikoksista. Osa rikoksista, muun muassa yksi pahoinpitely, oli tuomittu törkeänä. Valittajan itsensä mukaan hänet oli tuomittu vain ”joistakin vähäisistä rikoksista”. Teot eivät hänen mukaansa osoita hänen olevan vaaraksi muiden turvallisuudelle, huolimatta siitä, että monet niistä ovat muiden henkeen ja terveyteen kohdistuvia sekä yleisesti vaarallisia liikennesrikoksia, kuten perusmuotoisia ja törkeitä rattijuopumuksia. Valittaja totesi, ettei hänellä ole Venäjällä minkäänlaisia siteitä tai toimeentulon mahdollisuuksia. Hänen mukaansa ainoaksi vaihtoehdoksi jäisi rikosten tekeminen, koska töiden hakeminen tai yhteiskunnan avun saaminen olisi mahdotonta. Hallinto-oikeus totesi, ettei valittaja ole sopeutunut suomalaiseen yhteiskuntaan. Pitkä rikoshistoria ja vähäinen työhistoria Suomessa osoittavat, ettei valittajan käytös ole muuttamassa parempaan suuntaan. Hänet voitiin siten karkottaa ja määrätä maahantulokieltoon kolmeksi vuodeksi.

Aineistoon kuuluvien hallinto-oikeuden tapausten määrä oli vuonna 2016 tähän asti suurin. Kaikissa ratkaisuissa lopputulema oli yhtä kumottua päätöstä lukuun ottamatta sama eli karkotus. Kumotusta päätöksestä ei sellaisenaan saanut kovinkaan paljoa irti, koska tuomioistuimella on vastaavanlaisessa tilanteessa velvollisuus palauttaa asia uudelleen käsittelyyn. Huomiota herätti myös toiseksi viimeisenä käsitelty Gambian kansalaisen tapaus, jossa hänen kontollaan oli tuomiot suurten huumausainemäärien hallussapidosta ja eteenpäin luovuttamisesta. Tulkintani mukaan hallintotuomioistuimet ja Maahanmuuttovirasto ottavat väistämättä tämän tyyppisiä rikosten yksityiskohtia huomioon kokonaisharkintaa

tehdessään, vaikka kyseisistä rikoksista tuomiot onkin jo luettu. Tehtyjen rikosten yksityiskohdat kertovat siitä, kuinka uhkaava henkilö rikosten tekijä on yhteiskunnalle.

6.2.6 Vuosi 2017

Oikeustapausten lukumäärä on kasvussa aineistossa myös vuonna 2017. Aineistossa on korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja vuodelta 2017 kolme kappaletta. Niistä ensimmäinen ratkaisu KHO 5.5.2017 t. 2169 koski Venäjän federaation kansalaista, jolla oli Suomessa mittava rikoshistoria. Kyseinen valittaja oli saapunut Suomeen 4-vuotiaana äitinsä kanssa. Pysyvän oleskeluluvan hän oli saanut vuonna 1993. Valittajaa oli esitetty karkotettavaksi ensimmäisen kerran jo vuonna 2008, ja silloinkin rikosten perusteella. Maahanmuuttovirasto oli kuitenkin vuoden 2010 päätöksessään todennut karkottamista vastaan olevien seikkojen olevan karkottamista painavampia, ja valittaja sai tuolloin jäädä maahan. Valittajan rikollinen toiminta oli jatkunut tuon päätöksen jälkeen. Hänet oli karkottamisharkinnan ja Maahanmuuttoviraston päätöksen jälkeen tuomittu muun muassa seksuaalisesta hyväksikäytöstä, useista rattijuopumuksista, useista huumausainerikoksista ja huumausaineen käyttör rikoksista, liikenne rikoksista ja väärennyksestä. Hänellä oli useita tuomioita törkeistä rikoksista. Vakavimpina nimikkeinä ovat kuolemantuottamus ja törkeä huumausainerikos. KHO:n päätöstekstistä ei ilmene, minkälaisiin rikoksiin valittaja oli syyllistynyt ennen ensimmäistä karkottamiskäsittelyään. KHO totesi valittajan olevan yhteiskunnalle vaaraksi, koska tämä on jatkanut rikoskierrettään. Rikoksista monet ovat vaarantaneet täysin sivullisten henkilöiden turvallisuutta. Valittajalla ei ollut merkittäviä siteitä Suomessa, muttei myöskään Venäjällä. Siitä huolimatta KHO katsoi, että hänet voitiin karkottaa Venäjälle ja määrätä maahantulo-kieltoon neljäksi vuodeksi.

KHO mainitsi perusteluissaan useita EIT:n ratkaisuja, jotka käsitelivät erityisesti karkottamista alaikäisenä tehtyjen rikosten perusteella. KHO viittasi suuren jaoston *Üner v. Alankomaat* -tapaukseen sekä sen yhteydessä *Boultif*-ratkaisussa esitettyihin karkottamiskriteereihin. *Maslov v. Itävalta*²⁴⁷ käsitteli 6-vuotiaana Itävaltaan perheineen muuttaneen Bulgarian kansalaisen karkottamista. Kyseinen henkilö oli tuomittu useista rikoksista yhteensä vajaan kolmen vuoden vankeusrangaistukseen. Ratkaisuissa pohdittiin erityisesti perhe-elämän käsitettä ja yksityiselämän suojaa. KHO viittasi myös tapauksiin *M.P.E.V. v. Sveitsi*²⁴⁸ ja

²⁴⁷ *Maslov v. Itävalta* (2008), kohta 3.

²⁴⁸ *M.P.E.V. v. Sveitsi* (2014).

*Gablishvili v. Venäjä*²⁴⁹. Ratkaisujen valossa KHO ei nähnyt ristiriitaa valittajan ihmisoi-
keuksien toteutumisen ja karkottamisen välillä.

KHO:n ratkaisussa 13.6.2017 t. 2863 oli kysymys rikokseen syyllistyneen mutta rangaistuk-
seen syyntakeettomana tuomitsematta jätetyn ulkomaalaisen karkottamisesta. Ulkomaalai-
nen A oli syyllistynyt murhaan. Hänet oli määrätty tahdosta riippumattomaan psykiatriseen
hoitoon. KHO totesi karkottamiselle olevan UlkL 149.1,2–3 §:ien mukaiset perusteet. Kar-
kottamisen täytäntöönpanon edellytyksenä oli, että Suomessa tapahtuva tahdosta riippuma-
ton hoito on lopetettu. Psykiatrisen hoidon lopettamista säätelee mielenterveyslaki
(1116/1990). Karkotuspäätöksellä ei ratkaistu edellä mainitun lain alaan kuuluvaa kysy-
mystä hoidon lopettamisesta.

Tapauksessa KHO 2017:121 oli kyseessä pahoinpitelyrikos. Irakin kansalainen A oli syyll-
listynyt sisarensa pahoinpitelyyn. Hän oli saanut teosta kuuden kuukauden ehdollisen van-
keusrangaistuksen ja hänet oli määrätty valvontaan yhdeksi vuodeksi ja kolmeksi kuukau-
deksi. Tekemänsä rikoksen perusteluiksi A oli vedonnut kulttuurisiin syihin. A oli saanut
Suomeen oleskeluluvan perheen yhdistämisen perusteella. Hänen isänsä oli saanut ensim-
mäisenä heidän perheestään oleskeluluvan suojelun perusteella. Isä oli muuttanut jo useampi
vuosi sitten takaisin Irakiin. A:lle oli myönnetty jatko-oleskelulupa yksilöllisen inhimillisen
syyntakeettomana perusteella. Pahoinpitelyrikoksessa A oli lyönyt sisartaan kasvoihin, repinyt häntä
hiuksista, potkinut häntä ja lyönyt vesipiipun varrella. A:n mukaan sisaren olisi tullut elää
tiettyjen sääntöjen mukaan. Sisar ei ollut elänyt A:n toivomalla tavalla, joten A oli pahoin-
pidelty häntä. Kulttuurisilla syillä ei voi perustella rikoslain rikkomista, ja kulttuurin ja ri-
kosoikeuden ristiriitatilanteissa tulee soveltaa perusoikeusmyönteistä laintulkintaa.²⁵⁰ KHO
oli viitannut perusteluissa EIT:n ratkaisuihin tapauksissa *Üner v. Alankomaat*, *Boultif v.*
Sveitsi ja *Emre v. Sveitsi*²⁵¹ ja *Emre (Nro 2) v. Sveitsi*²⁵². Kaikki tapaukset käsittelivät lap-
sena tai nuorena maahan saapuneen rikoksia tehneen henkilön karkottamista. KHO totesi
A:n karkotukselle olevan UlkL 149.1,2 §:n mukainen peruste. A oli myös osoittanut ole-
vansa vaaraksi muiden turvallisuudelle (UlkL 149.1,3 §). KHO:n mukaan A:n toiminta
osoitti ”piittaamattomuutta sellaisia arvoja kohtaan, joita turvataan sekä Suomen

---

²⁴⁹ *Gablishvili v. Venäjä* (2014).

²⁵⁰ Frände ym. 2018, s. 266.

²⁵¹ *Emre v. Sveitsi* (2008).

²⁵² *Emre (Nro 2) v. Sveitsi* (2011).

perustuslaissa että Suomea velvoittavissa kansainvälisissä sopimuksissa”. UlkL 146.1 §:n mukaisen kokonaisharkinnan perusteella karkotukselle oli punninnassa painavammat syyt. A karkotettiin ja määrättiin kolmeksi vuodeksi maahantulokieltoon.

Hallinto-oikeuden päätöksiä on tutkielman aineistossa eniten vuodelta 2017. Päätöksiä on kahdeksan kappaletta, ja esittelen ne seuraavaksi pääpiirteittäin. Aineiston vuoden 2017 ensimmäinen tapaus on päätös 27.3.2017 t. 17/0289/73. Asiassa oli kysymys Somalian kansalaisen karkottamisesta. Hän oli saapunut Suomeen perhesiteen perusteella vuonna 2010 ollessaan 13-vuotias. Suomessa ollessaan hänet oli tuomittu vuonna 2015 kolmella eri tuomiolla neljästä nuorena henkilönä tehdystä ryöstöstä. Kaikki rikokset olivat tapahtuneet vuonna 2014. Lisäksi hänelle oli määrätty rangaistusmääräyssakot kahdesta näpistyksestä. Hallinto-oikeus päätyi kumoamaan Maahanmuuttoviraston karkotuspäätöksen. Karkottamiselle oli UlkL 149 §:ssä tarkoitettu peruste. Siitä huolimatta hallinto-oikeus katsoi karkottamista vastaan olevat seikat painavammiksi kuin karkottamista puoltavat, sillä valittaja oli ollut alaikäinen suurimpaan osaan rikoksia syyllistyessään, ja teot olivat tapahtuneet osana suurempaa tekijäjoukkoa. Valittaja ei tuomiolauselmien mukaan ollut itse käyttänyt väkivaltaa rikoksissa. Rikokset oli tehty ajallisesti lähekkäin. Hallinto-oikeus totesi perusteluissa myös valittajan oleskelun Suomessa 13-vuotiaasta saakka ja tämän meneillään olleet ammattiin valmistavat opinnot, joista valittajan oli tarkoitus valmistua seuraavana vuonna. Valittajan ei ollut todettu syyllistyneen uusiin rikoksiin vuoden 2015 tuomioiden jälkeen. Näillä perusteilla hallinto-oikeus kumosi Maahanmuuttoviraston päätöksen karkottaa valittaja ja määrätä hänet neljän vuoden maahantulokieltoon. Ratkaisussa kiinnittää huomiota valittajan valituksen perusteluiden vähyys. Hallinto-oikeuden päätöksestä ei voi tietää perustelujen todellista laajuutta, mutta tässä päätöksessä perustelut on kirjoitettu erittäin lyhyesti auki, vain kahdella lauseella. Valittajan perusteluina on mainittu ainoastaan hänen halunsa asua perheensä lähellä ja valmistua ammattikoulusta, ja ettei hän aio syyllistyä jatkossa rikoksiin.

Seuraava päätös on samalta päivämäärältä. Päätös 27.3.2017 t. 17/0290/73 koski myös Somalian kansalaista. Tämä valittaja oli oleskellut Suomessa lähes kymmenen vuotta. Hänellä oli useita vankeustuomioita ryöstöistä ja muista omaisuusrikoksista, nuorena henkilönä tehdystä kahdesta lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä, raiskauksesta, raiskauksen yrityksestä, pahoinpitelystä, huumausaineen käyttörikoksesta ja useista väärän henkilötiedon antamisista. Lisäksi hänelle oli tuomittu hallinto-oikeuden käsittelyä edeltävien kolmen vuoden aikana rangaistusmääräysmenettelyssä useita sakkoja muun muassa omaisuusrikoksista,

ulkomaalaisrikkomuksesta ja toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta. Valittajalla ei ollut ollut voimassa olevaa oleskelulupaa vuoden 2014 jälkeen. Valittaja itse totesi perusteluissaan olevansa täysin integroitunut suomalaiseen yhteiskuntaan ja tekemiensä rikosten olleen pääasiassa vähäisiä. Hallinto-oikeus oli valittajan kanssa eri mieltä ja päätyi karkottamaan valittajan. Maahantulokielto määrättiin niin sanotulle maksimijalle eli toistaiseksi voimassa olevaksi. Hallinto-oikeus lausui päätöksessään Somalian turvallisuustilanteesta maatietoon vedoten. Sen mukaan Somalian ja erityisesti Mogadishun turvallisuustilanne on osittain epävarma, mutta se ei ole esteenä karkottamiselle. Ratkaisussa on paljon samoja yksityiskohtia kuin edellä esitellyssä päätöksessä samalta päivältä, mutta päinvastainen lopputulos. Jälkimmäisellä valittajalla oli kontollaan enemmän rikostuomioita, ja rikokset olivat tyypiltään monipuolisempia. Tämä osoittaa selkeää piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä sekä vahvistaa suomalaiseen yhteiskuntaan integroitumisen epäonnistuneen.

Seuraavana käsittelyssä on päätös 27.4.2017 t. 17/0472/6. Tässäkin tapauksessa pohdittiin Somalian kansalaisen karkottamista. Hänen oleskelulupa-asiaansa oli käsitelty hallinto-oikeudessa, eikä hänellä ollut Suomeen voimassa olevaa oleskelulupaa. KHO oli hylännyt asiasta tehdyn valituslupahakemuksen vuonna 2016. Valittaja oli tuomittu Suomessa vankeusrangaistuksiin useista liikenne rikoksista, kuten törkeästä rattijuopumuksesta, sekä useista pahoinpitelyistä ja omaisuusrikoksista. Hänet oli vuosien 2012–2016 aikana tuomittu lähes 50 kertaa muun muassa näpistyksistä, kätkemisrikkomuksista ja järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamisista yhteensä 1007 päiväsakon suuruisiin sakkorangaistuksiin. Hän oli ollut pelkästään vuonna 2016 poliisilakiperusteisesti kiinniotettuna 11 kertaa. Valittaja totesi valituksessaan, ettei häntä tulisi pitää vaarana yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle, sillä häntä ei ollut koskaan tuomittu seksuaalirikoksesta tai ”henkeen kohdistuneesta rikoksesta”. Valituksesta voikin päätellä, ettei valittaja koe olevansa uhka muille nimenomaan siitä syystä, että häntä ei ollut tuomittu toisen hengen riistämisestä. Hallinto-oikeuden päätöksestä ilmenevän mukaisesti hänet oli tuomittu ainakin 14 tapahtuneesta pahoinpitelystä, joten hänen käytöksensä uhkaavuus muiden hengelle ja terveydelle oli ilmeistä. Valittaja ilmoitti myös olevansa sukua entiselle sotilasdiktatorille ja olevansa tämän takia erityisessä vainon ja tapetuksi tulemisen vaarassa Somaliassa. Valittaja ei kuitenkaan esittänyt tästä omaa kertomaansa suurempaa näyttöä. Hallinto-oikeus päätyi karkottamaan valittajan Somalian turvallisuustilanne huomioiden ja määräämään hänet Maahanmuuttoviraston päätöksen mukaisesti kolmeksi vuodeksi maahantulokieltoon.

Päätöksessä 8.5.2017 t. 17/0495/6 oli kyseessä myös Somalian kansalaisen karkottaminen. Maahanmuuttovirasto oli päättänyt karkottaa hänet kotimaahansa Somaliaan, tarkemmin Luoteis-Somaliassa sijaitsevaan Somalimaahan, josta valittaja oli kotoisin. Somalimaa julistautui itsenäiseksi vuonna 1991, mutta sitä ei ole kansainvälisesti tunnustettu itsenäiseksi valtioksi. Valittaja oli tuomittu ryöstöstä, pahoinpitelystä, huumausaineen käyttörikoksesta sekä kahdesta näpistyksestä. Tuomiot olivat vuosilta 2015 ja 2016. Hän oli myös hallinto-oikeuden päätöksentekohetkellä epäiltynä varkaudesta ja petoksesta. Valittajalla ei ollut Suomessa ulkomaalaislain tarkoittamia perheenjäseniä. Hän oli tullut Suomeen alaikäisenä ja asunut Suomessa yli kuusi vuotta. Hänellä oli ammattiopistossa opiskelupaikka, mutta opintojen edistyminen jäi päätöksestä ilmenevien tietojen mukaan kyseenalaiseksi. Erityisesti valittajan tekemät väkivaltarikokset osoittavat hänen olevan vaaraksi yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Päätöksessä oli selvitetty Somalian ja erityisesti Somalimaan turvallisuustilanteita, ja ne olivat maatiedon mukaan päätöksentekohetkellä suhteellisen vakaita. Valittaja voitiin karkottaa ja asettaa maahantulokieltoon neljäksi vuodeksi.

Päätöksessä 8.6.2017 t. 17/0428/4 kyseessä oli Nigerian kansalainen, joka oli syyllistynyt Suomessa kahteen törkeään huumausainerikokseen. Hän oli kummassakin tapauksessa levittänyt tai yrittänyt levittää noin kolmen kilogramman marihuanaeriä. Ensimmäisen törkeän huumausainerikoksen tuomio oli yhden vuoden ja viiden kuukauden ehdollinen vankeus ja toisen yhden vuoden ja kuuden kuukauden ehdoton vankeus. Hänet oli tuomittu myös rattijuopumuksesta ja huumausaineen käyttörikoksesta. Vuonna 2017 hänet oli tuomittu raiskauksesta yhden vuoden ja kahdeksan kuukauden ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Raiskaustuomio ei ollut hallinto-oikeuden karkottamisasian käsittelyhetkellä lainvoimainen. Valittaja oli tullut Suomeen vuonna 2007 ammattikorkeakouluopintojensa takia. Valittaja ja hänen entinen aviopuolisonsa saivat lapsen vuonna 2009 ja he ovat molemmat tämän huoltajia. Lapsi on Suomen kansalainen. Valittajaa oli esitetty karkotettavaksi ensimmäisen kerran jo vuonna 2011, mutta Maahanmuuttovirasto oli hylännyt karkottamisesityksen tuolloin kokonaisharkinnan perusteella. Valittaja oli jatkanut rikosten tekoa tietoisena siitä, että uusien rikosten jälkeen häntä tultaisiin esittämään karkotettavaksi uudestaan. Hallinto-oikeus päätyi siihen, ettei valituksenalaisia päätöksiä muuteta, joten valittaja voitiin karkottaa ja määrätä maahantulokieltoon neljäksi vuodeksi. Valituksessa esitettiin karkottamisen olevan kaksoisrangaistus valittajan tekemistä rikoksista. Hallinto-oikeus totesi päätöksessä, etteivät karkottaminen ja maahantulokielto ole ”ulkomaalaisen tiettyä tekoa koskeva rangaistus

eivätkä ylipäättään rikosoikeudellinen seuraamus”. Ne bis in idem -periaate ei siten sovellu tilanteeseen.

Päätös 12.6.2017 t. 17/0440/4 koski Irakin kansalaista. Hän oli tullut Suomeen vuonna 2004 turvapaikanhakijana. Maahanmuuttovirasto ei myöntänyt hänelle turvapaikkaa, eikä asiasta tehty valitus menestynyt. Valittajalle myönnettiin kuitenkin vuonna 2005 ensimmäinen tilapäisluonteinen oleskelulupa (B) maasta poistamisen estymisen vuoksi. Hän avioitui vuonna 2005 Suomen kansalaisen kanssa, ja on saanut perhesiteen perusteella erimittaisia oleskelulupia. Avioliitto päättyi eroon vuonna 2014, ja valittajalle myönnettiin uusi määräaikainen lupa muulla syyllä vuoteen 2018 asti. Valittaja avioitui entisen puolisonsa kanssa uudelleen valituksenalaisen päätöksen jälkeen vuonna 2017. Valittaja tuomittiin vuonna 2015 tapon yrityksestä kolmen vuoden ja yhdeksän kuukauden pituiseen vankeusrangaistukseen. Hän oli lyönyt asianomistajaa viisi kertaa teräaseella ylävartaloon. Pistohaavoista yksi oli läpäisyntä rintaontelon ja keuhkon. Käräjäoikeuden tuomion mukaan valittajan on täytynyt väkivaltaa tehdessään ymmärtää, että hän voi varsin todennäköisesti aiheuttaa asianomistajan kuoleman. Tuomio ei ollut muuttunut hovioikeudessa. Valittajalle oli tapon yrityksen lisäksi määrätty sakkorangaistuksina yhteensä 38 päiväsakkoa liikenneturvallisuuden vaarantamisesta edellisen kolmen vuoden aikana. Hallinto-oikeus hylkäsi karkottamisasian valituksen. Valittaja oli syyllistynyt UlkL 149 §:ssä mainittuun tekoon, joka osoittaa hänen olevan vaaraksi muiden ihmisten perustuslailla turvatulle henkilökohtaiselle vapaudelle. Valittaja oli tullut Suomeen täysi-ikäisenä, eli hän on itse voinut vaikuttaa Suomeen tuloonsa ja sen tapaan. Valittajan ainoa perheenjäsen Suomessa oli hänen puolisonsa. Hallinto-oikeuden mukaan kyseiselle avioliitolle ei tulisi antaa ”vähäistä suurempaa merkitystä karkottamista vastaan puhuvana tekijänä”, sillä valittaja ja hänen puolisonsa olivat avioeronsa jälkeen asuneet eri osoitteissa, lukuun ottamatta aikaa avioliiton uudelleen solmimisesta vuonna 2017. Valittaja oli kuitenkin avioliiton solmimisen jälkeen ollut vankilassa, joten tosiasiallista perhe-elämää he eivät ole voineet viettää avioliiton uudelleen solmimisen jälkeen. Hallinto-oikeuden mukaan valittaja voi puolisoineen viettää perhe-elämää Irakissa niin halutessaan. Hallinto-oikeus käsitteli Irakin maatietoa ja valittajan etnisen taustan vaikutusta hänen selviytymismahdollisuuksiinsa Irakissa. Turvallisuustilanne oli maatiedon mukaan suhteellisen vakaa. Hallinto-oikeus totesi myös, ettei valittaja ollut esittänyt kertomansa lisäksi selvitystä häneen kohdistuvista uhista Irakissa. Hänet voitiin siten karkottaa ja määrätä maahantulo-kieltoon viideksi vuodeksi.

Seuraavana käsiteltävänä on päätös 12.7.2017 t. 17/0664/1. Gambian kansalainen oli määrätty karkotettavaksi ja neljäksi vuodeksi maahantulokieltoon. Hän oli tullut Suomeen perhesiteen perusteella Suomen kansalaisen puolisona. Hänellä oli tämän, sittemmin entisen aviopuolionsa kanssa vuonna 2012 syntynyt lapsi. Lapsi oli vanhempien yhteishuollossa. Valittaja oli tuomittu vuonna 2015 törkeästä huumausainerikoksesta ja laittomasta uhkauksesta kolmen vuoden ja kuuden kuukauden vankeuteen. Hän oli pitänyt hallussaan sekä myynyt, välittänyt, luovuttanut ja levittänyt yhteensä 18 kilogrammaa marihuanaa. Laittoman uhkauksen osalta hän oli puhelimitse uhannut asianomistajaa väkivallanteoilla ja tappamisella. Asianomistajalla oli ollut perusteltu syy pelätä turvallisuutensa puolesta. Hallinto-oikeus totesi, etteivät valittajan perhesiteet ole esteenä karkottamiselle. Hän on osoittanut käytöksellään välinpitämättömän suhtautumisen lain kieltoihin ja käskyihin. Hänet voitiin karkottaa ja asettaa maahantulokieltoon neljäksi vuodeksi.

Viimeinen päätös vuodelta 2017 oli päätös 12.10.2017 t. 17/1006/6. Tapauksessa oli kysymys Somalian kansalaisen karkottamisesta. Hänet oli tuomittu Suomessa useista omaisuusrikoksista, kuten ryöstöistä, kätkemisrikoksista, maksuvälinepetoksista ja varkaudesta. Hänet oli tuomittu myös raiskauksen yrityksestä, seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja useammasta pahoinpitelystä. Hän oli päässyt marraskuussa 2016 ehdonlaiseen vapauteen, jonka jälkeen hänen epäiltiin syyllistyneen törkeään pahoinpitelyn yritykseen, ryöstöön, törkeään pahoinpitelyyn ja varkauteen. Valittaja oli asunut Suomessa 11 vuotta ja hän oli käynyt Suomessa peruskoulun. Asian käsittelyn hetkellä hän oli kirjoilla ammattiopistossa rakennusalan perustutkintolinjalla. Hänellä ei ollut Suomessa ulkomaalaislain tarkoittamia perheenjäseniä tai opiskelun lisäksi muita erityisiä siteitä. Valittaja oli syyllistynyt saamistaan tuomioista huolimatta yhä uudelleen vakaviin rikoksiin. Hallinto-oikeus katsoi erityisesti väkivalta- ja seksuaalirikosten vaarantavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Hallinto-oikeus ei muuttanut Maahanmuuttoviraston päätöstä, joten valittaja voitiin karkottaa ja määrätä maahantulokieltoon viideksi vuodeksi. Hallinto-oikeus otti tässäkin tapauksessa kantaa Somalian ja erityisesti Mogadishun maatietoon ja turvallisuustilanteeseen.

Kaikista vuoden 2017 tapauksista voi havainnoida linjan mahdollisesti tiukentuneen. Kolmen KHO:n ratkaisun ja kahdeksan hallinto-oikeuden ratkaisun perusteella ei voi tehdä liian pitkälle meneviä yleistyksiä. KHO:n linjaus ratkaisussa 2017:121 osoitti tiukkaa suhtautumista kulttuurisista syistä johtuvaan väkivaltaan ja alleviivasi perustuslailla turvattujen oikeuksien ehdotonta merkitystä.

6.2.7 Vuosi 2018

Aineistossa on myös vuodelta 2018 kolme KHO:n ratkaisua. Ensimmäinen on vuosikirjapäätös KHO 2018:109. Asiassa oli kysymys Turkin kansalaisesta, jonka Maahanmuuttovirasto oli päättänyt karkottaa Suojelupoliisin lausunnon vuoksi. A:n epäiltiin ryhtyvän Suomessa kansallista turvallisuutta vaarantavaan toimintaan. A oli tuomittu vuonna 2012 Ruotsissa murhan yrityksestä vankeuteen kahdeksaksi vuodeksi ja kuudeksi kuukaudeksi. Hänet oli siirretty vuonna 2014 suorittamaan vankeusrangaistus loppuun Suomessa, sillä hänellä oli oleskelulupa Suomeen. Keskeisimpänä ratkaistavana oikeuskysymyksenä päätöksessä oli hallinto-oikeuden menettelyn oikeellisuus. Hallinto-oikeus ei ollut varannut valittaja A:lle tilaisuutta tulla suullisesti kuulluksi. KHO:n mukaan hallinto-oikeuden olisi tullut kuulla A:ta siitä huolimatta, että Suojelupoliisin lausunto oli hallinto-oikeuden arvioiman mukaan asianosaiseltakin salassapidettävää. Valittajan pyytämää suullista käsittelyä ei siten voitu pitää tuolloin voimassa olleen hallintolainkäyttölain (586/1996) 38.1 §:ssä (433/1999) tarkoitulla tavalla ilmeisen tarpeettomana. KHO kumosi hallinto-oikeuden päätöksen ja palautti asian sille uudelleen ratkaistavaksi suullisen käsittelyn jälkeen. Hallinto-oikeuteen palautunut päätös on käsiteltävänä tämän työn luvussa 6.2.8.

KHO:n päätös 18.10.2018 t. 4805 koski Irakin kansalaista. KHO:n päätöksestä ei ilmene, mihin rikokseen valittaja oli syyllistynyt. Kyse oli laadultaan törkeästä rikoksesta, joka osoittaa A:n muodostavan uhan yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Asiassa ratkaistavana oli Irakin Kirkukin läänissä sijaitsevan Tuz Khurmatun alueen turvallisuustilanne ja sisäisen paon mahdollisuus. Tuz Khurmatun alueen väkivallan astetta oli arvioitu aiemmin ratkaisussa KHO 29.3.2018 t. 1522. KHO:n mukaan turvallisuustilanne oli parantunut sitten maaliskuun ratkaisuajan tilanteen. KHO ei myöskään nähnyt valittajalla olevan estettä palata Kirkukin kaupunkiin tai muualle Irakiin. Valittaja voitiin karkottaa ja määrätä maahantulo-kieltoon toistaiseksi.

Aineiston viimeinen KHO:n ratkaisu on päätös KHO 2.11.2018 t. 5101. Tapauksessa oli kysymys Nigerian kansalaisesta A:sta, joka oli tuomittu käräjäoikeudessa vuonna 2015 törkeästä rahanpesusta. Rikosasian käsittely eteni korkeimpaan oikeuteen asti, jossa se oli ratkaistu 21.6.2018. Tuomiossa rikosnimike pysyi samana, mutta KKO alensi tuomitun vankeusrangaistuksen yhdeksi vuodeksi ja määräsi sen ehdollisena. Hovioikeuden asiassa

antama tuomio oli kaksi vuotta ehdotonta vankeutta, käräjäoikeuden yksi vuosi ja kuusi kuukautta ehdollista vankeutta. A oli tehnyt rikoksen toimiessaan rahanvälitysliikkeiden asiamiehenä. Hän oli KKO:n mukaan 21.6.2013–20.9.2014 ottanut vastaan lähes 63 000 euroa petosrikoksilla saatuja varoja. Teko kohdistui erittäin suureen rahamäärään ja se oli suunnitelmallisesti toteutettu, siten kokonaisuutena arvostellen törkeä. Rikoksen törkeydestä huolimatta KHO katsoi, ettei A muodosta UlkL 150.2 §:ssä tarkoitettua vakavaa uhkaa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Maahanmuuttoviraston määräämä toistaiseksi voimassa oleva maahantulokielto voitiin siten lyhentää viiden vuoden pituiseksi. A voitiin karkottaa. Hän kertoi valituksessaan, ettei hänellä ole siteitä Nigeriassa, huolimatta siitä, että hänen vaimonsa asui siellä. Hän pelkäsi myös joutuvansa islamistiliike Boko Haramin vainon kohteeksi. KHO ei katsonut edellä mainittujen seikkojen olevan karkottamisen esteenä.

Hallinto-oikeuden päätöksiä on aineistossa vuodelta 2018 kuusi kappaletta. Niistä ensimmäinen, päätös 1.2.2018 t. 18/0089/6, koski Somalian kansalaista. Valittaja oli tullut Suomeen perheen yhdistämisen perusteella vuonna 1993 ja hän oli saanut pysyvän oleskeluluvan vuonna 1995. Poliisilaitos oli esittänyt A:ta karkotettavaksi kahdesti aiemmin, vuosina 2003 ja 2010. Hän oli syylistynyt toistuvasti väkivalta-, omaisuus- ja liikenne rikoksiin. Asian ratkaisuhetkellä valittaja suoritti kahden vuoden ja viiden kuukauden vankeusrangaistusta vuonna 2015 tapahtuneista ryöstöistä ja törkeästä ryöstöstä. Hänet oli vuosina 2000–2016 tuomittu vankeuteen 20 erillistä kertaa. Hänelle oli lisäksi annettu 27 rangaistusmääräys- ja uhkasakkoa pelkästään edeltävän kolmen vuoden aikana yhteensä yli 600 päiväsakon arvosta muun muassa näpistyksistä, järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamisista ja huumausaineen käyttörikoksesta. Valittajalla oli Suomessa kaksi lasta, jotka ovat Suomen kansalaisia. Toinen lapsista oli huostaanotettu lapsen äidin päihderiippuvuuden ja valittajan vankeusrangaistusten vuoksi. Perhehoidon antaman lausunnon mukaan huostaanotetun lapsen ja valittajan välinen yhteydenpito ei ole ollut lapsen hyvinvointia edistävää. Valittajan ja hänen toisen lapsensa välit eivät myöskään selvitetyn mukaan olleet läheiset.

Hallinto-oikeus otti maatiedon huomioon ja käsitteli Somalian turvallisuustilannetta. Maatiedon osalta hallinto-oikeus on käyttänyt enimmäkseen samoja lähteitä kuin edellisinäkin vuosina. Somaliaan karkottamisen osalta on viitattu usein myös EIT:n ratkaisuun *R.H. v. Ruotsi*²⁵³, kuten tässäkin päätöksessä. Ratkaisu on vuodelta 2015 ja se käsittelee Mogadishun

---

²⁵³ *R.H. v. Ruotsi* (2015), kohta 49.

kaupungin turvallisuustilannetta. EIT:n mukaan ”kaupungissa esiintyvän väkivallan aste ei - - ole sellaisella tasolla, että kuka tahansa kaupungissa oleskeleva joutuisi Euroopan ihmis-oikeussopimuksen 3 artiklassa tarkoitettuun vaaraan”. Valittaja voitiin karkottaa ja määrätä maahantulokieltoon toistaiseksi.

Somalian kansalainen oli valittajana Helsingin hallinto-oikeuden ratkaisussa 29.3.2018 t. 18/0300/6. Hän oli oleskellut Suomessa 13-vuotiaasta asti ensin perhesiteen perusteella myönnetyllä oleskeluluvalla ja sittemmin määräaikaisilla jatkoluvilla. Hänen viimeisin oleskelulupansa oli vuodelta 2011, eikä hän ollut saanut jatkolupaa, koska hän oli hakenut uutta lupaa myöhässä. Poliisilaitos oli hylännyt lupahakemuksen myös siksi, että se katsoi valittajan vaarantavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Hallinto-oikeus oli hylännyt valituksen. Valittajaa oli myös esitetty karkotettavaksi jo vuonna 2013. Karkottamisen edellytykset olisivat Maahanmuuttoviraston mukaan täyttyneet, mutta karkottaminen ei ollut Somalian epävakaa turvallisuustilanteen vuoksi mahdollista. Valittaja oli jo vuosina 2004–2005 syyllistynyt nuorena henkilönä tehtyihin rikoksiin. Hänet oli tuomittu vuosina 2009–2016 yhteensä yhdeksästä pahoinpitelystä, yhdestä törkeästä ja yhdestä lievistä pahoinpitelystä, kahdesta varkaudesta ja yhdestä varkauden yrityksestä sekä näpistyksestä, näpistyksen yrityksestä ja laittomasta uhkauksesta. Hänelle oli tuomittu pelkästään edeltävän kolmen vuoden aikana yhteensä 286 päiväsakon suuruiset sakkorangaistukset lievemmistä rikoksista, kuten huumausaineen käyttörikoksista, lievistä pahoinpitelyistä ja näpistyksistä. Maahanmuuttoviraston lausunnon mukaan valittajan epäillään syyllistyneen vuoden 2017 jälkeen yhteensä 24 rikokseen Suomessa. Häntä epäiltiin muun muassa näpistyksistä, pahoinpitelyistä ja huumausainerikoksista. Valittaja vetosi rikostensa johtuvan hänen päihdeongelmastaan. Aikaisemman oleskelulupahakemuksensa liitteenä hänellä oli lääkärinlausunto, jossa hänelle oli diagnosoitu kannabinoidien käytön aiheuttama elimellinen aivo-oireyhtymä tai käyttäytymisen häiriö riippuvuusoireyhtymä. Valittajalla ei ollut Suomessa huollettavia lapsia tai UlkL:n tarkoittamia perheenjäseniä. Hän ei myöskään käynyt töissä vaan eli toimeentulotuen varassa. Hallinto-oikeus päätti hylätä valituksen ja hyväksyä valittajan karkottamisen. Hänet asetettiin viideksi vuodeksi maahantulokieltoon. Tässäkin ratkaisussa on kommentoitu Somalian maatietoa ja viitattu EIT:n R.H. v. Ruotsi -tuomioon.

Tapauksen tosiseikat ovat samankaltaiset kuin Helsingin hallinto-oikeuden päätöksessä 31.1.2014 t. 14/0136/3, jossa huumausaine- ja omaisuusrikoksiin syyllistynyttä Venäjän kansalaista ei päätetty karkottaa. Kyseisessä tapauksessa valittaja oli hakeutunut

päihdekuntoutukseen ja hänen riskinsä syyllistyä uusiin rikoksiin oli arvioitu alentuneeksi. Viimeisimpänä esitellyn Somalian kansalaisen osalta päihdekuntoutukseen hakeutumisesta ei ollut mainintaa. Hän oli myös syyllistynyt jo asian käsittelyhetkellä uusiin rikoksiin, joista suurin osa oli vielä esitutkinnassa. Tämäkin valittaja oli ollut hoitojaksolla sairaalassa riippuvuutensa vuoksi, mutta varsinaisesta kuntoutuksesta ei päätöksestä ilmenevin osin ole kysymys.

Somalian kansalaisen karkottamista käsiteltiin myös päätöksessä 5.4.2018 t. 18/0321/6. Kyse oli Suomeen 6-vuotiaana äitinsä kanssa saapuneesta henkilöstä. Hän oli suorittanut Suomessa peruskoulun ja lukion. Suomessa hän oli oleskellut 24 vuotta. Hänelle ei ollut myönnetty Suomen kansalaisuutta rikoksiin syyllistymisen vuoksi. Tuomioita hänellä oli muun muassa pahoinpitelyistä, varkauksista, ryöstöstä ja maksuvälinepetoksesta. Hänet oli tuomittu lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yrityksestä. Edellä mainittujen lisäksi hänet oli tuomittu vuosina 2004–2009 neljä kertaa ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Rangaistusten pituudet vaihtelivat neljästä seitsemään kuukauteen. Hänelle oli vuosina 2014–2017 määrätty yli 30 sakkorangaistusta ja hän oli ollut yli 40 kertaa poliisilakiperusteisesti kiinniotettuna vuosina 2012–2017. Hän oli valituksenalaisen päätöksen tekohetkellä ollut epäiltyä neljästä näpistyksestä, järjestysrikkomuksesta, väärän henkilötiedon antamisesta, alkoholi-rikkomuksesta, kahdesta pahoinpitelystä, vahingonteosta ja kunnianloukkauksesta. Valittajalla ei ollut Suomessa ulkomaalaislain tarkoittamia perheenjäseniä tai työsiteitä. Hän oli elänyt pääasiassa toimeentulotuen ja muiden sosiaaliturvien varassa. Hallinto-oikeus totesi kuitenkin, ettei sosiaaliturvien varassa eläminen ole valittajan tapauksessa huonoa Suomeen integroitumista osoittava seikka, koska valittaja on tullut niin nuorena lapsena Suomeen. Hallinto-oikeus päätyi hylkäämään valituksen ja karkottamaan valittajan. Valittajan syyllistyminen erityisesti väkivalta- ja seksuaalirikoksiin oli perustelu karkottamisen puolesta. Somalian maatiedon osalta hallinto-oikeus käytti pitkälti samoja lähteitä kuin aikaisemmissa ratkaisuisaan. Maahantulokielto määrättiin viideksi vuodeksi.

Päätöksessä 24.7.2018 t. 18/0618/71 oli käsitellyssä Kirkukin alueelta kotoisin olevan Irakin kansalaisen karkottaminen. Hän oli tullut Suomeen vuonna 2007 Suomen kansalaisen puolisona. Hänelle oli myönnetty jatkolupia samalla perusteella. Valittajalla oli puolisonsa kanssa yhteishuollossa kolme alle kymmenvuotiasta lasta, jotka ovat Suomen kansalaisia. Kaksi lapsista ei ollut koskaan käynyt Irakissa ja yksi oli ollut vasta vauva siellä ollessaan. Valittaja oli tuomittu vuonna 2015 avunannosta törkeään huumausainerikokseen, törkeästä

huumausainerikoksesta, ampuma-aserikoksesta, törkeästä vapaudenriistosta ja vahingonteosta kymmenen vuoden vankeusrangaistukseen. Hallinto-oikeus hylkäsi valituksen. Kuten aiemmista ratkaisuista on käynyt ilmi, vaikuttaisi hallinto-oikeudella olevan erityisen ankara suhtautuminen huumausainerikoksiin, kuten tässäkin tapauksessa. Oikeuden mukaan valittaja ”muodostaa todellisen ja vakavan vaaran yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle”. Kirkukin ja Irakin turvallisuustilanteesta hallinto-oikeus totesi, ettei tilanne ole esteenä valittajan karkottamiselle Irakiin. Päätöksessä on otettu Pohjois-Irakin autonomisen kurdialueen eli KRG:n ja sen lähialueiden, kuten Kirkukin, maatieta huomioon. Päätöksen maatietaisuus ei tulkintani mukaan varsinaisesti kuvaa alueen turvallisuustilanteen olevan erityisen rauhallinen, mutta siitä huolimatta hallinto-oikeus on päättänyt karkottamisen sinne olevan mahdollista. Valittaja kertoi valituksensa perusteluissa, että hänen vanhin tyttärensä on oireillut valittajan vapaudenmenetyksen johdosta ja karkottaminen pahentaisi ongelmaa. Perhesuhteiden ylläpitämisestä hallinto-oikeus totesi, että valittaja voi ylläpitää niitä ”esimerkiksi puhelimitse, internetin välityksellä sekä muilla tavoin”. Lapsen oireilua epäilemättä on aina huomioitava, että rikosten tekeminen on lähtökohtaisesti vapaaehtoista jokaiselle yksilölle. Valittaja olisi voinut huomioida hänen teoistaan lapsille aiheutuvan kärsimyksen jo ennen rikosten tekemistä. Hallinto-oikeus päätyi karkottamaan valittajan ja määräämään hänet maahantulokieltoon toistaiseksi.

Seuraava päätös 24.7.2018 t. 18/0402/72 on samalta päivältä ja koskee myös Irakin kansalaista. Tämä valittaja oli tullut Suomeen vuonna 1998 perhesiteen perusteella, pysyvän oleskeluluvan hän oli saanut vuonna 2000. Valittajalla oli pitkä rikoshistoria. Hänellä oli tuomioita huumausainerikoksista, törkeistä huumausainerikoksista, huumausaineen käyttörikoksista, rattijuopumuksista, pahoinpitelyistä, törkeistä vapaudenriistoista, vahingonteosta ja ajoneuvorikkomuksesta. Näistä hänelle oli tuomittu eripituisia vankeusrangaistuksia, joista pisin tuomio oli hovioikeudessa ratkaistu kahdeksan vuoden ja kuuden kuukauden ehdoton vankeus eri rikoksista. Valittaja vetosi valituksessaan erityisesti Maahanmuuttoviraston ”väärään tulkintaan” hänen avioliitostaan. Valittaja oli omien sanojensa mukaan ollut puolisonsa B:n kanssa avioliitossa tai siihen hänen mukaansa rinnastettavassa avioliitossa jo 12 vuotta, joista viisi vuotta he olivat olleet islaminuskon mukaiseen avioliittoon vihittyinä. B:tä ei ollut valittajan mukaan kuultu karkottamisasian suhteen. Väestötietojärjestelmästä saatujen tietojen mukaan he eivät kuitenkaan olleet olleet Suomessa virallisesti tunnustetussa avioliitossa kuin vasta vuodesta 2017, eli he olivat avioituneet Maahanmuuttoviraston valituksenalaisen päätöksen jälkeen. Väestötietojärjestelmän tietojen mukaan he olivat asuneet

yhdessä vain 24 päivän ajan. Valittajan vakituinen osoite oli ollut Poste restante -osoite Helsingissä, kun taas B:n osoite oli ollut Tampereella. He olivat asuneet yhdessä vain edellä mainitun 24 päivän ajanjakson elokuussa 2014. Valittaja ilmoitti valituksessaan pariskunnalla olleen eri osoitteet yhteiskunnallisten tukien saannin vuoksi.

Hallinto-oikeus totesi, ettei karkottamispäätöksen jälkeen solmitulle avioliitolle tule tapauksen olosuhteet huomioiden antaa vähäistä suurempaa merkitystä karkottamista vastaan puhuvana seikkana. Avioituessaan valittaja ja hänen puolisonsa ovat tienneet perhe-elämän jatkumisen olevan Suomessa epävarmaa. Irakin ja Kirkukin läänin olosuhteista hallinto-oikeus lausui samaa kuin edellä esitellyssä ratkaisussa. Valittajan äidinkieli oli kurdi, ja hallinto-oikeuden mukaan kieltä puhuvana ja työkykyisenä miehenä valittajalla olisi kohtuulliset mahdollisuudet elättää itseään Kirkukissa. Maatiedon mukaan Irakin ja Kirkukin alueen turvallisuustilannetta ei voida pitää esteenä valittajan karkottamiselle. Valittaja muodosti hallinto-oikeuden mukaan sen verran voimakkaan uhan yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle, että hänet voitiin karkottaa ja määrätä maahantulokieltoon toistaiseksi.

Aineiston viimeinen vuoden 2018 tapaus on päätös 20.9.2018 t. 18/0814/6. Kysymys oli turvapaikanhakijana Suomeen tulleen Somalian kansalaisen karkottamisesta. Valittaja oli oleskellut Suomessa 13-vuotiaasta saakka, yli 27 vuoden ajan. Hänellä oli pysyvä oleskelulupa. Hän ilmoitti osaavansa natiivipuhujan tasoisesti suomea. Valittajan mukaan hänellä ei ollut Somaliassa mitään siteitä eikä hän tunne maata. Hän totesi myös rikostensa olleen päihteiden käytöstä johtuneita, ja päihteiden käytön olevan nykyään hallinnassa. Valittaja oli tuomittu vuosina 2004–2007 kahteen varkauteen, yhteen ryöstöön ja kahteen törkeään pahoinpitelyyn. Vuosina 2013–2017 valittaja oli ollut poliisilakiperusteisesti kiinniotettuna 16 kertaa. Hänelle oli myös tuomittu seuraavia sakkorangaistuksia: vuonna 2015 35 päiväsakkoa näpistyksestä ja pahoinpitelystä, vuonna 2016 kahdesta pahoinpitelystä ja kahdesta näpistyksestä 70 päiväsakkoa, sekä yhteensä 17 muuta sakkorangaistusta näpistyksistä, lievistä petoksesta, virkamiehen vastustamisesta ja huumausaineen käyttörikoksesta. Valittajalle oli maksettu työttömyysturva- ja koulutustukea sekä yleistä asumistukea, ja hänen toimeentulonsa oli perustunut näihin tukiin. Hän ei ollut hankkinut Suomessa koulutusta tai ammatillista osaamista. Hallinto-oikeus totesi valittajan syyllistyneen UlkL 149.1 §:ssä tarkoitettulla tavalla toistuvasti rikoksiin ja karkottamisen perusteen olevan olemassa.

Kokonaisharkinnassa oli pohdinnassa valittajan siteet Suomeen. Hänellä oli kaksi alaikäistä lasta, mutta hän ei ollut kummankaan huoltaja. Karkottamista vastaan olevina seikkoina oli valittajan pitkä oleskelu Suomessa, hänen hyvä suomen kielen taitonsa ja Suomessa oleskelevat lapset sekä veli. Hallinto-oikeus päätyi kumoamaan Maahanmuuttoviraston päätöksen. Valittaja oli vuoden 2013 jälkeen syyllistynyt lähinnä lieviin omaisuusrikoksiin, joista rikoslain mukaiset ankarimmatkin rangaistukset ovat sakkoa.

Vuoden 2018 ratkaisut noudattavat edellisten vuosien linjaa, mutta hienoista linjan kovenemista on havaittavissa erityisesti ratkaisuissa 24.7.2018 t. 18/0618/71 ja 24.7.2018 t. 18/0402/72, joista molemmissa karkotettiin valittaja ja määrättiin tämä maahantulokieltoon toistaiseksi. Erityisesti ”maksimijaksi” määrätty maahantulokielto osoittaa hallinto-oikeuden jyrkkää suhtautumista huumausainerikoksiin. Viimeisin esitelty ratkaisu taas näyttäisi linjan olevan vähemmän ankara, sillä jopa kahteen törkeään pahoinpitelyyn syyllistynyttä henkilöä ei karkotettu. Ymmärrettävän ratkaisusta tekee se, että vakavimmista rikoksista oli kulunut yli vuosikymmen. Huomioitavaa vuodessa 2018 oli myös hallinto-oikeuden ratkaisujen asianosaisten henkilöiden kansallisuuskajauma. Kaikki he olivat joko Somalian tai Irakin kansalaisia.

6.2.8 Vuosi 2019

Aineistossa ei ole yhtään korkeimman hallinto-oikeuden tapausta vuodelta 2019. Helsingin hallinto-oikeuden päätöksiä on seitsemän kappaletta. Niistä ensimmäinen on päätös 20.2.2019 t. 19/0143/6, jossa ratkaistiin Somalian kansalaisen karkottaminen. Hän oli tullut vuonna 1992 Suomeen 10-vuotiaana perheen yhdistämisen perusteella. Hän oli siten oleskellut Suomessa hallinto-oikeuskäsittelyn aikana 26 vuotta. Suomessa hän oli tehnyt useita rikoksia nuoresta iästä saakka. Hän oli syyllistynyt nuorena henkilönä tehtyihin ryöstön yritykseen, ryöstöön ja varkauteen. Hänet oli vuodesta 1999 alkaen tuomittu lähes joka vuosi omaisuusrikoksista. Ryöstöjen ja varkauksien lisäksi hänet oli tuomittu muun muassa törkeistä pahoinpitelyistä, pahoinpitelyistä, teräaseen hallussapidoista julkisella paikalla, vammantuottamuksesta ja laittomista uhkauksista. Hänellä oli useita vankeustuomioita ja roimasti sakkorangaistuksia. Vuosina 2015–2017 hänelle oli määrätty yhteensä 40 sakkorangaistusta, lähes kaikki näpistyksistä. Valittaja oli ollut vuosina 2014–2018 poliisilakiperusteisesti kiinniotettuna yli 100 kertaa ja myös useasti tätä ennen. Asiakirjojen mukaan kiinniotot ovat johtuneet pääasiassa valittajan voimakkaasta päihtymystilasta tai näpistelystä

päihtyneenä. Valittajaa oli esitetty karkotettavaksi jo kahdesti aiemmin. Ensimmäisellä kerralla poliisilaitoksen karkotusesityksen oli hylännyt Ulkomaalaisvirasto. Toisella kerralla karkottamiasia oli edennyt korkeimpaan hallinto-oikeuteen asti, jossa karkottamispäätös oli kumottu ja karkottamisesitys hylätty.

Ratkaistavana olevan valituksensa perusteluissa valittaja vetosi siihen, ettei ole syyllistynyt koskaan henkirikokseen. Hänen alkoholin käyttönsä on valituksen mukaan nykyään hallinnassa, ja myös rikosten tekeminen on vuosien mittaan vähentynyt. Hän ei ollut syyllistynyt vuoden 2010 jälkeen vakaviin henkilöön kohdistuviin rikoksiin vaan lähinnä lieviin omaisuusrikoksiin. Näistä rikoksista ankarimmatkin rikoslaissa säädetyt rangaistukset ovat sakkoa. Hallinto-oikeus päätyi kokonaisharkinnassa kumoamaan Maahanmuuttoviraston karkotuspäätöksen. Oikeuden mukaan karkottamista vastaan puhuvina argumentteina on rikollisen toiminnan vähentymisen lisäksi valittajan tulo Suomeen 10-vuotiaana lapsena ja se, ettei hän ole itse voinut vaikuttaa Suomeen tuloonsa. Valittajalla ei myöskään ole enää siteitä kotimaahansa, eikä hän ole käynyt siellä Suomeen tulonsa jälkeen. Somalian nykyhetken turvallisuustilanteesta hallinto-oikeus ei päätöksessään lausunut. Kumoava päätös on tulkintani mukaan jokseenkin yllättävä, huomioiden hallinto-oikeuden kommentit valittajan puutteellisesta integroitumisesta Suomeen. Valituksenalaisessa Maahanmuuttoviraston päätöksessä valittajan maahantulokielto oli asetettu olemaan voimassa toistaiseksi. Tälläkin perusteella hallinto-oikeuden ratkaisu on jopa linjasta poikkeava ja ”lievempi” kuin aiemmat käsitellyt päätökset.

Seuraava päätös 22.2.2019 t. 19/0147/4 käsitteli Irakin kansalaista. Valittaja oli tullut Suomeen turvapaikanhakijana vuonna 2009. Hänelle ei myönnetty turvapaikkaa, mutta hän sai vuodeksi oleskeluluvan (A) humanitaarisen suojelun perusteella. Hän oli saanut jatkoluvan samalle perusteella, joka oli voimassa vuoteen 2015 asti. Pysyvä oleskelulupa oli myönnetty hänelle vuonna 2013. Valittaja oli tuomittu vuonna 2015 vuosina 2013–2014 tehdyistä neljästä törkeästä huumausainerikoksesta yhteiseen seitsemän vuoden ja neljän kuukauden pituiseen vankeusrangaistukseen. Tuomio oli vahvistettu hovioikeudessa vuonna 2016. Lisäksi hän oli saanut vuonna 2014 sakkorangaistuksen ajoneuvoverorikkomuksesta. Valittajalla ei ollut Suomessa ulkomaalaislain tarkoittamia perheenjäseniä tai työsiteitä. Hän oli ilmoittautunut työvoimatoimistoon työnhakijaksi. Hallinto-oikeus arvioi valittajan olevan ”terve ja työkykyinen mies”, joten hän voi asettua asumaan kotimaahansa. Valituksessa oli vedottu valittajalta puuttuvan matkustusasiakirjat, ja tämän olevan esteenä hänen

asettumiselleen kotimaahansa. Hallinto-oikeuden mukaan matkustusasiakirjojen puute ei ole kokonaisharkinnassa arvioitava seikka, eikä se vaikuta karkottamisen edellytyksiin.

Valittaja oli kotoisin Diyalan läänin Khanaqinin piirikunnasta Irakista. Hän ilmoitti valituksessa, että puhuu soranin kieltä, muttei osaa lukea tai kirjoittaa sitä. Siten hänellä ei valituksensa mukaan olisi elinmahdollisuuksia muualla Irakissa kuin Diyalan läänissä. Maatiedon mukaan kyseinen alue on turvallisuustilanteeltaan ”melko epävakaa”. Hallinto-oikeus totesi alueella tapahtuvan mielivaltaista väkivaltaa, mutta ei sellaista, jonka johdosta valittajalla olisi vaara joutua epäinhimillisen kohtelun kohteeksi. ISIS oli ollut alueella aktiivinen myös vuonna 2018. Hallinto-oikeus hylkäsi valituksen ja päätyi karkottamaan valittajan, sillä karkottamiselle oli UlkL 149.1,2 §:n mukainen peruste. Maahantulokiellon pituus oli Maahanmuuttoviraston päätöksen mukainen viisi vuotta.

Päätöksessä 25.2.2019 t. 19/0124/3 ratkaistiin aiemmin KHO:n ratkaisussa 2018:109 kumoama Turkin kansalaisen karkottaminen. Kuten ratkaisun esittelystä luvussa 6.2.7 käy ilmi, KHO kumosi ja palautti asian hallinto-oikeudelle ratkaistavaksi uudelleen, jotta valittajan kuuleminen toteutuisi asianmukaisesti ja asiassa voitaisiin suorittaa suullinen käsittely. Nyt käsiteltävänä olevan asian valituksen mukaan valittaja ei ole Suomen kansalliselle turvallisuudelle vaaraksi. Syyllistyminen murhaan Ruotsissa ei valituksen mukaan ole tae kansallisen turvallisuuden vaarantamisesta Suomessa. Asiassa järjestettiin suullinen käsittely, jossa paikalla olivat valittaja asianajajansa kanssa, Maahanmuuttoviraston kaksi ylitarkastajaa sekä kurmanzin kielen tulkki. Lisäksi kuultiin kahta valittajan nimeämää todistajaa. Hallinto-oikeus oli toimittanut myös erillisen suullisen käsittelyn, jossa se oli kuullut Suojelupoliisin edustajia Suojelupoliisin lausunnon perusteista ja niistä syistä, joiden vuoksi lausunto oli ilmoitettu asianosaiselta salassa pidettäväksi. Hallinto-oikeus totesi, ettei valittajalla ole ollut oikeutta saada tietoonsa itseään koskevia seikkoja, koska ei ole täyttä varmuutta siitä, etteivätkö tiedot voisi vaarantaa kansallista turvallisuutta. Tämä perustuu viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24.1,9 §:ään. Hallinto-oikeuden mukaan menettely täyttää perustuslain 21 §:n oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimuksen.

Hallinto-oikeus päätyi lopulta kumoamaan Maahanmuuttoviraston päätöksen karkottamisesta. Oikeuden mukaan kaiken asiassa esitetyn kirjallisen ja suullisen selvityksen perusteella valittajan ei voida epäillä ryhtyvän Suomen kansallista turvallisuutta vaarantavaan

toimintaan. Suojelupoliisin lausunnosta ilmenneet tiedot olivat oikeuden mukaan ”huomion arvoisia”, mutta eivät sellaisenaan riittäviä perustelemaan valittajan karkottamista.

Päätös 14.5.2019 t. 19/0465/1 koski Gambian kansalaista. Valittaja oli oleskellut Suomessa ensin jatkuvalla oleskeluluvalla (A) ulkomaalaisen lapsena ja sittemmin Suomen kansalaisen puolisona. Hänelle ei ollut myönnetty uutta oleskelulupaa vuoden 2015 jälkeen rikosten vuoksi. Avioliitto Suomen kansalaisen kanssa oli päättynyt helmikuussa 2018. Valittaja oli tehnyt Suomessa lukuisia rikoksia. Hänellä oli tuomioita muun muassa laittomasta uhkauksesta ja avunannosta huumausainerikokseen, pahoinpitelyistä, törkeästä pahoinpitelystä, huumausainerikoksesta ja tapon yrityksestä. Rikokset olivat pääasiassa väkivalta- ja huumausainerikoksia. Valittaja oli ollut aikavälillä 1.12.2013–16.5.2015 poliisilakiperusteisesti kiinniotettuna seitsemän kertaa. Hän oli myös toukokuussa 2017 poistunut luvatta Keravan vankilan avovankilaosastolta. Maahanmuuttoviraston hallinto-oikeudelle antaman vastaselityksen mukaan valittajan epäillään syyllistyneen tammikuussa 2019 pahoinpitelyyn, huumausainerikokseen, rahanväärennykseen, järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamiseen, niskoitteluun poliisia vastaan ja toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoon. Valittaja argumentoi omassa vastaselityksessään, ettei rikosepäilyjen perusteella ole mahdollista tehdä oletuksia valittajan tilanteesta, ja että rikosepäilyihin viittaaminen karkottamisen perusteluna on vastoin syyttömyysolettamaa.

Hallinto-oikeuden mukaan karkottamiselle on olemassa UlkL 149.1,2–3 §:ssä tarkoitettu peruste. Syyllistyminen useisiin muiden hengelle ja terveydelle vaarallisiin rikoksiin osoittaa välinpitämättömyyttä lain kielloista. Hallinto-oikeus totesi myös uusimpien rikosepäilyjen vahvistavan näkemystä valittajan karkottamisen puolesta. Hallinto-oikeus hylkäsi valituksen ja päätti karkottaa valittajan sekä määrätä tämän maahantulokieltoon toistaiseksi.

Tapauksessa 19.11.2019 t. 19/0866/3 käsiteltiin Bosnian ja Hertsegovinan kansalaisen karkottamista. Valittaja itse ilmoitti olevansa entisen Jugoslavian kansalainen, eikä hänellä omasta mielestään ollut minkään valtion kansalaisuutta. Valittaja oli saapunut Suomeen kiintiöpakolaisena vuonna 1995. Bosnian ja Hertsegovinan kansalaisuus perustui Maahanmuuttoviraston mukaan kiintiöpakolaisasiaan liittyvien asiakirjojen merkintöihin, joissa kansalaisuudeksi oli ilmoitettu Bosnia ja Hertsegovina. Maahanmuuttoviraston mukaan valittajan kansainvälisen suojelun tarve oli myös vuonna 1995 tutkittu suhteessa Bosnia ja

Hertsegovinaan, joka oli tuolloin jo julistautunut itsenäiseksi. Hän oli saanut pysyvän oleskeluluvan vuonna 2003.

Valittaja oli tuomittu hovioikeudessa vuonna 2010 tehdyistä lapsen seksuaalisista hyväksikäytöistä ja seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Maahanmuuttovirasto oli tehnyt karkottamis päätöksen jo vuonna 2014, mutta päätös oli kumoutunut hallinto-oikeudessa vuonna 2015. Maahanmuuttovirasto oli asiaa uudelleen käsitellessään vuonna 2015 hylännyt poliisilaitoksen karkottamisesityksen. Valittaja oli tuomittu vuonna 2016 hovioikeudessa myös vuosina 2002–2011 tehdyistä törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja sukupuoliyhteydestä lähisukulaisen kesken. Lounais-Suomen poliisilaitos oli esittänyt häntä uudestaan karkotettavaksi vuonna 2018, ja Maahanmuuttovirasto oli tehnyt valituksenalaisen päätöksen karkottamisesta vuonna 2019. Hallinto-oikeus hylkäsi valituksen. UlkL 149.1,2–3 §:ien karkottamisperuste täyttyi. Valittajalla oli Suomessa kaksi täysi-ikäistä ja yksi alaikäinen lapsi. Valittaja ei ollut alaikäisen lapsen huoltaja. Hallinto-oikeuden mukaan karkottaminen ei ole lapsen edun vastaista tai loukkaavaa EIOS 8 artiklaan nähden. Karkottamista puolsi tekojen pitkäkestoisuus ja ilmeinen vakava haitallisuus yksityiselle ja yleiselle turvallisuudelle. Hallinto-oikeus totesi kansalaisuusasiaan liittyen valittajan olevan Bosnia ja Hertsegovinan kansalainen, sillä maatiedon ja kyseisen maan kansalaisuuslain mukaan nykyisen Bosnia ja Hertsegovinan alueella 6.4.1992 asuneet entiset Jugoslavian kansalaiset ovat nykyään Bosnia ja Hertsegovinan kansalaisia. Valittaja voitiin karkottaa ja asettaa maahantulokieltoon kolmeksi vuodeksi.

Somalian kansalaisen karkottamista käsiteltiin päätöksessä 2.12.2019 t. 19/1030/6. Tapauksen valittaja oli tullut Suomeen 6-vuotiaana ja saanut oleskeluluvan perhesiteen perusteella. Pysyvä lupa hänelle oli myönnetty vuonna 1997. Hänet oli tuomittu vuosina 2007–2017 vankeusrangaistukseen 17 erillistä kertaa. Tuomioita hänellä oli enimmäkseen pahoinpitelyistä, huumausainerikoksista, virkamiehen väkivaltaisista vastustamisista ja liikenne rikoksista. Hän oli valituksenalaisen päätöksen mukaan epäiltynä lukuisista rikoksista, joista vakavimpia ovat useampi törkeä pahoinpitely, törkeä kotirauhan rikkominen ja huumausainerikos. Valittaja oli otettu poliisilakiperusteisesti kiinni useita kertoja sivullisiin henkilöihin kohdistuneen aggressiivisen käytöksensä johdosta. Valittaja ilmoitti olevansa motivoitunut rikoksettomaan elämään. Hän vetosi myös lapsen etuun, sillä hänellä on maaliskuussa 2019 syntynyt lapsi jonka toisena huoltajana hän toimi. Valittaja vetosi myös Somalian olevan hänelle vieras ja turvaton maa.

Hallinto-oikeus hylkäsi valituksen. Oikeus huomioi Somalian turvallisuustilanteen ja totesi, että Al-Shabaabin tekemät iskut ovat kohdistuneet pääasiassa ”korkean profiilin sotilas- ja siviilikohteita vastaan”. Erityisesti Mogadishussa uhka on kuitenkin myös siviilihenkilöillä, sillä riski joutua satunnaisen turvallisuusvälikohtauksen sivullisuhriksi on olemassa. Hallinto-oikeuden mukaan Somalian turvallisuustilanne ei ole esteenä valittajan karkottamiselle. Erityisesti valittajan tekemät useat väkivaltarikokset ovat uhka yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle Suomessa. Lapsen etu ei antanut aihetta arvioida karkottamisasiaa toisin. Valittaja voitiin karkottaa. Maahantulokiellon pituudeksi asetettiin viisi vuotta.

Vuoden 2019 aineiston viimeinen päätös on ratkaisu 17.12.2019 t. 19/0939/3. Kysymyksessä oli Venäjän federaation kansalaisen karkottamisen harkinta. Kyseinen valittaja oli oleskellut Suomessa ensin perhesiteen perusteella myönnettyllä oleskeluluvalla ja sen jälkeen Suomen kansalaisen puolisona. Hän oli syyllistynyt neljään törkeään huumausainerikokseen, josta hänet oli tuomittu yhdentoista vuoden ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Hän oli maahantuonut, levittänyt ja pitänyt hallussaan kahdeksan milligramman Subutex-tabletteja. Siten UlkL 149.1,2 §:n karkottamisen edellytys täyttyy. Tuomio ei ollut lainvoimainen. Valittajalla oli Suomessa aviopuoliso, mutta ei muita ulkomaalaislain tarkoittamia perheenjäseniä. Puoliso oli kuitenkin hakenut valittajasta avioeroa vuonna 2019. Puoliso ei vastustanut karkottamista. Valittajalla ei ollut Suomeen myöskään mainittavia työ- tai opiskelusihteitä.

Hallinto-oikeus hylkäsi valituksen. Kuten ratkaisusta on läpi aineiston ollut havaittavissa, hallinto-oikeus suhtautuu huumausainerikollisuuteen tiukasti. Valittaja oli tavoitellut rikoksillaan huomattavaa taloudellista hyötyä, mikä osoittaa hänen piittaamattomuutensa yhteiskunnan järjestystä kohtaan. Venäjää ei voitu pitää valittajalle vaarallisena maana, sillä hän oli itsekin matkustanut sinne useita kertoja Suomessa asuessaan. Valittaja oli maahantulokiellon osalta vedonnut lähipiiriinsä Saksassa ja Virossa. Koko Schengen-alueelle asetettava maahantulokielto vaikeuttaisi näiden suhteiden ylläpitämistä. Hallinto-oikeus ei pitänyt koko Schengen-alueelle määrättävää maahantulokieltoa kohtuuttomana. Valittajan tekojen katsottiin olevan yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavia. Valittaja voitiin karkottaa siitä huolimatta, että hänen saamansa rikostuomio ei ollut lainvoimainen. Maahantulokielto määrättiin toistaiseksi voimassa olevaksi.

Vuoden 2019 seitsemästä ratkaisusta kahdessa Maahanmuuttoviraston karkottamispäätös kumottiin. Suojelupoliisin lausuntoa ja prosessin oikeellisuutta koskenut ratkaisu 25.2.2019 t. 19/0124/3 herätti kysymyksiä siitä, kumottiinko kyseinen karkottamispäätös vain sen vuoksi, että asia oli jo käynyt prosessin läpi korkeimmassa hallinto-oikeudessa asti. Suojelupoliisin arvio asiassa oli ilmiselvästi joka tapauksessa se, että jonkinlainen vaaran uhka henkilöön liittyen oli olemassa. Näyttönä tästä uhasta oli murhatuomio, mikä on tulkintani mukaan varsin riittävä indikaatio henkilön vaarallisuudesta muille. Kyseisen ratkaisun herättämiä kysymyksiä lukuun ottamatta hallinto-oikeuden linja oli melko yhtäläinen.

6.3 Tulosten analysointi

Tapaukset olivat tosiseikoiltaan hyvinkin erilaisia, vaikka niissä oli monia yhdistäviä piirteitä. Tapausten asianosaisten elämäntilanne vaikutti olevan hyvin samankaltainen lähestulkoon kaikissa tapauksissa. Kuten korkein hallinto-oikeus tapauksessa KHO 5.5.2017 t. 2169 viittasi, ”Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on ratkaisuisaan korostanut oikeudenmukaista tasapainoa, joka yksilön ja yhteiskunnan kilpailevien etujen välillä tulee löytää”. Tuomioistuinten ratkaisutoiminta määrittelee sekä ihmisoikeuksien että valtion turvallisuuden toteutumisen rajoja.²⁵⁴ Tämä kilpailevien etujen yhteensovittaminen oli kaikissa ratkaisuissa arvioitavana.

Suurimmassa osassa tapauksia rikollinen toiminta oli jatkunut pitkään ja usein. Tämä oli kyseessä monesti myös silloin, kun ulkomaalainen oli asunut Suomessa lapsesta saakka. Rikokset olivat aineiston kaikissa tapauksissa hyvin saman tyyppisiä, ja tietyt rikostyypit erottuivat yleisyydessään selkeästi. Aineiston kokonaismäärä oli 49 kappaletta, joista KHO:n ratkaisuja oli 12 kappaletta ja Helsingin hallinto-oikeuden ratkaisuja 37 kappaletta. Kaikista aineiston ratkaisuista 28 tapauksessa asianosainen oli syyllistynyt johonkin huumausaineisiin liittyvään rikokseen. Siten huumausaineet olivat läsnä ainakin 57 %:lla aineiston asianosaisia. Kaikissa tapauksissa rikoksia ei ollut tarkemmin eritelty tai lueteltu kaikkia asianosaisen tekemiä rikoksia, joten on mahdollista, että todellinen osuus on vieläkin suurempi.

Oikeuden suhtautuminen huumausainerikoksiin vaikutti myös ratkaisujen perusteella ankaralta. Kuten jokaisessa törkeistä huumausainerikoksista tuomitun asianosaisen

---

²⁵⁴ Kuosma 2002b, s. 895.

karkottamisasian perusteluissa oli mainittu, osoittaa huumausainerikollisuus aina välinpitämättömyyttä lain kielloista ja käskyistä. Huumausainerikollisuus on myös luonteeltaan lähestulkoon väistämättä muille vaaraa aiheuttavaa, sillä erityisesti erittäin vaarallisten huumausaineiden²⁵⁵ valmistaminen ja jakelu asettaa niin aineiden tuottajia kuin niiden käyttäjiäkin vaaraan. Vaarallisuus johtuu käytön aiheuttamien vaikutusten lisäksi esimerkiksi huumeiden tuotanto-olosuhteista, sillä kyseiset aineet ovat lähes kaikkialla maailmassa laittomia eikä tuotanto-olosuhteita valvota.

Huumausainerikosten lisäksi aineistossa korostuivat henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset, omaisuusrikokset sekä seksuaalirikokset. Erityisesti väkivalta-, omaisuus- sekä huumausainerikokset vaikuttivat linkittyvän vahvasti toisiinsa, ja samat asianosaiset tekivät monissa tapauksissa kaikkia näitä rikoksia. Seksuaalirikoksia tehneet olivat sen sijaan syyllistyneet pääasiassa vain seksuaalirikoksiin. Aineiston perusteella seksuaalirikoksiin, pahoinpitelyrikoksiin ja muihin henkeen ja terveyteen kohdistuviin rikoksiin suhtautuminen oli myös tiukkaa ja nämä rikokset puhuivat vahvasti karkottamisen puolesta. Laajemmalla empiirisellä otannalla olisi mahdollista tutkia, miksi ulkomaalaiset syyllistyvät juuri tietynlaisiin rikoksiin. Yleisesti on tiedossa, että esimerkiksi jengiytyminen ja kouluvaikeudet voivat johtaa lapsilla rikolliseen käyttäytymiseen.²⁵⁶ Traumaattiset kokemukset, kuten sodan kokeminen, voi johtaa väkivaltaisuuteen ja rikosten tekoon.²⁵⁷ Lapsena pakolaisiksi joutuneilla henkilöillä on aikuisena myös suurentunut riski kärsiä esimerkiksi mielenterveyden ongelmista.²⁵⁸

Aineiston 49 tapauksesta karkottamispäätös kumoutui viidessä tapauksessa. Lisäksi yhdessä hallinto-oikeuden tapauksessa asiaan oli tullut uusia huomioitavia tosiseikkoja, joten päätös palautettiin Maahanmuuttovirastolle käsiteltäväksi. Yhdessä KHO:n ratkaisussa asia palautettiin hallinto-oikeudelle menettelyvirheen vuoksi. Yhdessä tapauksessa KHO ei kumonnut karkottamispäätöstä, mutta lyhensi maahantulokiellon toistaiseksi voimassa olevasta viiden vuoden pituiseksi. Siten kaikkiaan vain kahdeksassa tapauksessa valitus menestyi jollain tavoin.

---

²⁵⁵ Erittäin vaarallisilla huumausaineilla tarkoitetaan tässä rikoslain 50 luvun 5 §:n 2 momentin mukaisia aineita.

²⁵⁶ Hagelstam 2008, s. 377.

²⁵⁷ Beckley 2013, s. 417.

²⁵⁸ Kalverboer ym. 2017, s. 127.

Tämän tutkielman oleellisin tavoite oli tutkia, näkyykö vuoden 2015 pakolaiskriisi jollain tavoin ratkaisuisissa. Suppean aineiston perusteella on mahdollista todeta, ettei vuoden 2015 tapahtumilla näyttäisi ainakaan vielä olevan varsinaisiin karkottamispäätöksiin vaikutusta. Päätökset, joissa valitus on jollain tavalla menestynyt, ovat vuosilta 2014, 2016, 2017, 2018 ja 2019. Vuodelta 2019 on kaksi päätöstä, joissa karkottaminen on kumottu. Täten tämän aineiston valossa näyttää siltä, ettei pakolaiskriisi ole ainakaan suoraan vaikuttanut karkottamisratkaisuihin. Sen sijaan maahantulokiellon pituuden arvioinnissa on näkyvissä hienoista kiristymistä. Kokonaisarviointi näyttäisikin vaikuttavan merkittävästi myös maahantulokiellon pituuden arviointiin. Aineistossa ei ole vuosilta 2012–2016 yhtäkään hallinto-oikeuden päätöstä, jossa maahantulokielto olisi määrätty toistaiseksi voimassa olevana. Vuosien 2017–2019 aikana hallinto-oikeuden aineistossa olevista päätöksistä viidessä maahantulokielto asetettiin olemaan voimassa toistaiseksi. Seitsemässä hallinto-oikeuden vuosien 2017–2019 päätöksessä maahantulokiellon pituudeksi asetettiin viisi vuotta. Noilta vuosilta hallinto-oikeuden päätöksiä oli kaikkiaan 21 kappaletta. Siten 57 %:ssa hallinto-oikeuden päätöksistä ratkaisu oli karkottamisen lisäksi maahantulokielto joko toistaiseksi tai viideksi vuodeksi. KHO:n 12 ratkaisusta sen sijaan kolmessa maahantulokielto asetettiin olemaan voimassa toistaiseksi, ja viidessä kiellon pituudeksi määrättiin viisi vuotta. Siten 66 %:ssa aineiston KHO:n ratkaisuja kiellot olivat voimassa joko viisi vuotta tai toistaiseksi.

Asianosaisten ikiä ei ollut ilmoitettu päätöksissä, mutta joistakin ne oli mahdollista arvioida annettujen tietojen perusteella. Ikä voi olla kokonaisarvioinnissa vaikuttava seikka, kuten myös henkilön Suomessa oleskelema aika. Henkilön iän vaikutusta arvioitiin lähinnä tapauksissa, joissa henkilö oli tullut Suomeen hyvin nuorena. Pienenä lapsena Suomeen tullut henkilö ei yleensä ole itse voinut tai edes pystynyt vaikuttamaan maahan saapumiseensa. Tämä tuli päätöksistä hyvin esiin. Henkilön kansalaisuus ei vaikuttanut päätösten perusteella merkitsevän ratkaisussa muutoin kuin turvallisuusnäkökulmasta: oikeuden ja Maahanmuuttoviraston on pakko huomioida asianosaisen kotimaan olosuhteita, jotta karkottamisen mahdollisuudet selviävät. Aineistossa oli edustettuna yhteensä 16 kansalaisuutta. Huomattavasti eniten oli Somalian kansalaisia, sillä asianosaisen kotimaaksi oli ilmoitettu Somalia 11 päätöksessä. Toiseksi eniten aineistossa oli Irakin kansalaisia, yhteensä kahdeksassa

päätöksessä. Kolmanneksi eniten oli Nigerian ja Venäjän kansalaisia, kumpiakin viisi pää-
töstä. Kansalaisuudet heijastelevat paljolti suurimpia vieraita kansalaisuusryhmiä Suo-
messä.²⁵⁹

Monet asianosaiset vetosivat valituksissaan perhesiteisiinsä Suomessa. Yleisen käsityksen
mukaan monilla ulkomaalaisilla on laajempi perhekäsitys kuin suomalaisilla. Suomalaisten
käsitys perheestä kattaa usein vain ydinperheen eli vanhemmat ja lapset. Sama käsitys on
näkyvissä ulkomaalaislaissa, jonka 37 §:n mukaan Suomessa asuvan henkilön perheenjäse-
niä ovat tämän avio- tai avopuoliso sekä alle 18-vuotias naimaton lapsi, jonka huoltaja on
Suomessa asuva henkilö tai tämän aviopuoliso. Perheenjäsen on myös alaikäisen lapsen
huoltaja. Sen sijaan esimerkiksi täysi-ikäisen henkilön vanhemmat eivät ole UlkL 37 §:n
tarkoittamia perheenjäseniä.

Valittajat perustelivat karkottamisensa hankaloittavan perhe-elämän viettoa ja yhteydenpi-
toa heidän lapsiinsa. Aineiston ratkaisuista ainakin 21 asianosaisella oli Suomessa asuvia
lapsia. Yhden päätöksen asianosaisen lapsi oli syntymässä. Kaikissa päätöksissä perhetilan-
teita ei ollut tarkoin kerrottu. Siten ainakin 46 %:lla asianosaisista oli lapsia tai oli synty-
mässä lapsi. Asianosainen toimi lapsen huoltajana 11 päätöksessä, kahdeksassa päätöksessä
oli ilmoitettu, ettei asianosainen ole lapsen huoltaja. Kahdessa tapauksessa asianosainen oli
huoltaja osalle lapsistaan ja osalle ei. Asianosainen oli siten huoltaja ainakin osalle lapsistaan
62 %:ssa tapauksista. Tästä huolimatta myös ne asianosaiset, joilla ei ollut lapsiensa huolta-
juutta, perustelivat monessa tapauksessa karkottamisensa olevan vastoin lapsen etua. Kuten
päätöksistä käy ilmi, lapsen etu ei kuitenkaan automaattisesti toteudu yhteydenpidolla bio-
logiseen vanhempaan. Joissain tilanteissa etu voi toteutua paremmin silloin, kun lapsi ei ole
yhteydessä kyseiseen vanhempansa.²⁶⁰

Aineiston perusteella asianosaisen oleskelun statuksella tai Suomeen tulon taustalla ei näyt-
tänyt olevan vaikutusta päätökseen. Osa asianosaisista oli tullut Suomeen turvapaikanhaki-
jana, monet perheenyhdistämisen perusteella ja esimerkiksi paluumuuton johdosta. Vain
yksi asianosainen oli tullut Suomeen ammattikorkeakouluopintojensa takia. Oleskeluluvan

---

²⁵⁹ Vuonna 2018 Suomessa oli 28 747 Venäjän kansalaista, 13 078 Irakin kansalaista ja 6448 Somalian kansa-
laista. Tilastokeskus, kohta Ulkomaan kansalaiset.

²⁶⁰ Hakalehto – Savela 2018, s. 418 ja 441.

tyypillä oli silti merkitystä kokonaisharkinnassa ja erityisesti niissä tilanteissa, kun asianosaisella ei ollut voimassa olevaa oleskelulupaa.

Asianosaisten koulutustausta oli aineiston perusteella matala ja työhistoria vaatimaton. Monilla ammattiopinnot olivat keskeytyneet ja toimeentulo oli perustunut lähinnä yhteiskunnalta saataviin tukiin. Heikompi sosioekonominen asema voi lisätä rikosriskiä. Tämä korostuu maahanmuuttajilla, joilla voi olla esimerkiksi kielitaidon puutteen takia vaikeuksia työllistyä.²⁶¹

Kokonaisuutena arvioiden aineistosta voi päätellä, etteivät vuoden 2015 tapahtumat näy karkottamispäätöksissä vielä merkitsevällä tavalla. Huomattavaa on kuitenkin se, että päätösten määrä kasvoi vuoden 2015 jälkeen. Tästä ei silti voi vetää liian suoria päätelmiä aineiston hankintamenetelmän takia, sillä aineistona oli käytössä vain tietyt Helsingin hallinto-oikeudelta saadut päätökset sekä KHO:n ratkaisut. Huomionarvoista on myös edellä esitelty maahantulokieltojen määrääminen aiempaa pidemmiksi.

---

²⁶¹ Kivivuori ym. 2018, Kriminologian erityisalueita > Maahanmuutto ja rikollisuus > Mikä selittää maahanmuuttajien rikollisuutta?.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielman pääasiallisena tarkoituksena on analysoida rikosperusteisen karkottamisen oikeudellisen luonteen lisäksi erityisesti karkottamisen luonne rikoksen seuraamuksena sekä tutkia oikeuskäytännön avulla minkälaisia mahdollisia muutoksia karkottamispäätöksissä on havaittavissa 2010-luvulla. Tutkimuskysymyksinäni olivat 1) mitä karkottaminen on ja ketä se koskee, 2) erottuvatko tietyt rikokset ja teot karkottamisen perusteluissa lainsäädännössä ja oikeuskäytännössä, 3) minkälainen rikoksen seuraamus karkottaminen on, ja miten ne bis in idem -periaate suhteutuu karkottamiseen sekä 4) onko KHO:n ja Helsingin hallinto-oikeuden karkottamislinja muuttunut vuosien 2012–2019 aikana.

Rikosperusteinen karkottaminen tarkoittaa oleskeluluvalla Suomessa oleskelleen tai Suomen kansalaisuuden menettäneen ulkomaalaisen maasta poistamista silloin, kun ulkomaalainen on syyllistynyt Suomessa rikoksiin. Kokonaisharkinnassa rikoksiin syyllistymisen lisäksi arvioitavana on ulkomaalaisen muodostama uhka muiden turvallisuudelle. Oikeuskäytännön perusteella karkottamispäätöksiä ei tehdä pelkkään rikostuomioon nojaten. Karkottamisen turvaamistoimenpiteen luonteen mukaisesti sen tarkoituksena ei olekaan olla lisäseuraamus rikoksesta, vaan keino estää tulevaisuudessa tapahtuva uhka muille. Siten karkottamista harkittaessa on välttämätöntä ottaa ulkomaalaisen yleistä järjestystä ja turvallisuutta uhkaava käyttäytyminen huomioon ja perustaa päätös vahvasti myös arvioon tulevasta käyttäytymisestä.

Karkottaminen on seuraamuskeskustelussa ajankohtainen puheenaihe. Karkottamisen oikeudellinen luonne on vuosisatojen aikana kehittynyt rankaisevasta tuomiosta ennaltaehkäiseväksi toimenpiteeksi. Kuten karkottamista rikoksen seuraamuksena käsitelleessä luvussa tulkitsin, karkottaminen ei nykyisen lainsäädännön mukaisesti ole suora seuraamus rikoksesta, vaan hallinnollinen turvaamistoimenpide, jolla voidaan ehkäistä uusien rikosten tapahtuminen. Tästä huolimatta muutamissa tutkielmassa käytetyn empiirisen aineiston oikeustapauksissa valittajan näkökulmasta karkottamisen vedottiin olevan lisärangaistus rikostuomioille. Karkottamisen virallinen luonne oikeusjärjestelmässä ei siten välttämättä vastaa asianosaisen omaa kokemusta siitä toimenpiteenä. Hallinto-oikeuspäätöksissä näkyvistä valituksen perusteluista oli luettavissa myös katuva suhtautuminen rikosten tekoon ja lupaukset rikoksettoman elämän aloittamisesta. Näistä huolimatta perusteluissa myös vähäteltiin tehtyjä rikoksia ja esitettiin niiden olevan ”liian lieviä” karkottamisen perusteiksi.

Vuoden 2015 pakolaiskriisin vaikutusta ja selkeää muutosta tiukempaan tulkintaan ei karkottamispäätöksistä ollut havaittavissa. Tarkastellessa aineistoa voi kuitenkin tehdä varovaisia päätelmiä oikeudelle tulevien tapausten määrän kasvusta sekä maahantulokieltojen pidentymisestä. On todennäköistä, että turvapaikanhakijoiden määrän kasvun vaikutukset karkottamispäätöksiin näkyvät konkreettisesti vasta muutamien vuosien päästä. Turvapaikan saamiseen liittyvät oikeusprosessit voivat viedä useita vuosia. Mikäli oleskeluluvan saanut henkilö luvan saamisen jälkeen tekee rikoksia, vie karkottamisprosessi jälleen kaikkine valitusvaiheineen aikaa. Siten tulkitsemme pakolaiskriisin varsinaisten vaikutusten karkottamispäätöksiin näkyvän vasta pidemmän ajan päästä, jolloin ratkaistaviksi tulee vuoden 2015 aikana ja sen jälkeen Suomeen saapuneiden, sittemmin rikoksia tehneiden henkilöiden karkottaminen. Tämän tutkielman aineiston perusteella monet rikoksia tehneet ulkomaalaiset olivat saapuneet Suomeen jo 1990-luvulla ja 2000-luvun alkupuoliskolla. Tähän verrattuna on oletettavissa, että myös osa 2010-luvulla Suomeen saapuneista henkilöistä tulee syyllistymään rikokseen pitkänkin ajan päästä, ja karkottaminen tulee harkittavaksi heidän kohdallaan vasta vuosien kuluttua. Jatkotutkimusta aiheesta voisi toteuttaa sisällyttämällä empiiriseen aineistoon ratkaisuja pidemmältä ajalta ja huomioimalla myös muut kuin rikosten perusteella tehdyt karkottamispäätökset. Tutkimusta voisi kohdistaa myös erityisesti Maahanmuuttoviraston päätöksiin.

Aineiston päätöksissä toistuivat tietyt rikosnimikkeet. Karkottamista puolsivat useimmiten huumausainerikokset ja henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset, useimmiten törkeät ja perusmuotoiset pahoinpitelyt. Nämä rikokset osoittavat sellaisenaan tekijän vaarallisuutta yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle, joten on loogista, että ne puoltavat karkottamista. Väkivaltarikokset ovat monesti pikaistuksissa tehtyjä, eivätkä ne edellytä erityistä suunnitelmallisuutta. Huumausainerikollisuus sen sijaan voi olla hyvinkin suunnitelmallista ja organisoitua. Näiden rikosten ehkäisyyn tulisi panostaa erityisesti kotoutumisprosessien yhteydessä. Aineistosta kävi ilmi asianosaisten heikko-osaisuus myös muilla elämän osa-alueilla. Monilla heistä opinnot olivat jääneet kesken eikä työhistoriaa juuri ollut. Nämä seikat korreloivat yleisesti epäsosiaalisen käyttäytymisen ja rikosten teon yleisyyden kanssa. Useamman asianosaisten kohdalla matala koulutushistoria piti paikkansa siitä huolimatta, että ulkomaalainen oli saapunut Suomeen jo lapsena ja ollut suomalaisen peruskoulujärjestelmän piirissä muiden suomalaislasten tavoin.

Aineiston perusteella asianosaiset olivat syyllistyneet myös esimerkiksi talous- tai liikenne-rikoksiin, mutta pelkät talous- tai liikenne-rikokset olivat harvemmin karkottamisen syynä. Tapauksia, joissa karkottamisen syynä oli pelkkä talousrikos, oli aineistossa ainoastaan yksi kappale. Kyseisessä tapauksessa kysymys oli laadultaan törkeästä rikoksesta. Rikoksen tosiseikat huomioiden myös talousrikos voi siten osoittaa asianosaisen uhkaa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle sekä olla karkottamista puoltavana tekijänä.

Karkottamisen virallisesta seuraamusstatuksesta huolimatta se voi toimia rikostuomiota tehokkaampana ”rangaistuksena” ja pelotteena ulkomaalaiselle. Jatkotutkimusta aiheesta voitaisiin toteuttaa esimerkiksi empiirisen oikeustutkimuksen keinoin selvittämällä Suomessa oleskelevien ulkomaalaisten ajatuksia karkottamisesta; kokisivatko he sen rangaistuksena ja minkälainen pelotevaikutus karkottamisella tosiasiaassa on.